

✓ ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ
до сучасної ситуації
в Українській Національній Раді

Збірник 1969

Мюнхен 1969

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІЯЛИ
до сучасної ситуації в УНРаді

EX LIBRIS

*Return-or face
Achilles
Chreptowsky*

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІЯЛИ
до сучасної ситуації
в Українській Національній Раді

Збірник 1969

Редактор
Михайло Добрянський

МЮНХЕН 1969

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ

Роман Барановський — Вашингтон, Михайло Добрянський — Мюнхен, Ірена Козак — Мюнхен, Сильвестер Мартюк — Філадельфія, Атанас Фіголь — Мюнхен.

Адреса Видавничого Комітету:

M. DOBRIANSKYJ
8 München 13
Rankestraße 1a/I.
West Germany

З уваги на документальний характер публікованих тут матеріалів збережено мову й правопис оригіналу.

ВІД РЕДАКТОРА

- Сьогодні, коли закінчується 1969-тий рік, видно, який глибокий перелом стався в Українській Національній Раді 14/15 червня 1969. В Державному Центрі Української Народної Республіки в екзилі постала нова криза. Факт заіснування кризи признають навіть і ті діячі, які після засідання Президії УНРади 14/15 червня заспокоювали громадськість — мовляв, нічого не сталося особливого. Відбулась нормальна «зміна кабінету».

Те, що мало місце 14/15 червня, було неминучим наслідком листа президента УНР в екзилі і голови УНРади на адресу голови Виконавчого Органу. Тому лист і засідання Президії УНРади та наслідки, — один комплекс явищ у Державному Центрі. Лист виявив, що офіційні представники нашої найвищої політичної установи застосовують методи — небувалі «... у суспільствах з політичною культурою і демократичним парламентаризмом...» (див.: Проголошення УНДО). І в цьому істота сучасної кризи. Це не одна з тих криз, яких чимало було впродовж 20-ти років УНРади. Це криза основ, на яких спирається відновлений на чужині Державний Центр Української Народної Республіки.

Українська Народна Республіка — не тільки назва, але й зміст; не тільки «тримання прапорів», але й дія, активна допомога рідному народові, який дуже багато сподівається від своєї еміґрації, найбільшої в історії України.

Погляньмо в минуле: що являла собою Україна в листопаді 1917-го року, коли Центральна Рада Третім Універсалом проголосила Українську Народну Республіку. Це була оаза демократії, соціальної справедливості і політичного прогресу на тлі тодішньої Європи, поділеної на два табори: з одного боку феодално-капіталістичний, з другого — більшовицько-диктаторський; той і той — однаково реакційні. З перспективи 50-ти років можемо бути лише горді за ті принципи та ідеали, які Третій Універсал поклав в основу конституції УНР.

Творці Третього Універсалу на кілька десятиріч випередили тодішню Європу прогресивністю соціальною і політичною. Третій Універсал проголошував: скасування великої земельної влас-

ности й передачу всієї хліборобської землі селянам; восьмигодинний день праці, право на страйк, право на організування в обороні робітничих інтересів; справедливе розподілення соціального продукту; скасування смертної кари, повну амністію за політичні виступи, народне судівництво; широке самоврядування; елементарні демократичні свободи (на першому місці свободу слова і друку); національну автономію «братнім народам». Універсал вимагав встановити мир. І УНР поклала свій підпис під першим мировим договором після вибуху великої війни. Державну структуру України завершив Четвертий Універсал суверенітетом УНР, і одночасно підтвердив «усі демократичні свободи, проголошені Третім Універсалом».

Сьогодні, здавалось би, ті демократичні свободи, урочисто проклямовані двома Універсалами, повинні бути основою конституції сучасної УНР в екзилі. Але їх заперечують, їх топчуть своєю практикою саме ті, які голосно деклямують про їхній могополь на УНР.

Юридичною базою відновленого Державного Центру є Тимчасовий Закон, але й він у теперішній практиці потоптаний тими, що мали б стояти за його непорушність. Сьогодні офіційні представники ДЦ публічно заявляють, що «державна рація» є вище закону, а що конкретно є державною рацією — це їхній привілей авторитарно вирішувати. Голова УНРади ділить членів Ради на звичайних, до яких закон стосується, і «визначних», які стоять понад законом (як це нагадує поділ на знать і посполитих, або на клясово свідомих «лучших людей» і безпартійну невідому «масу»!). — Чи з таких позицій далеко до того, щоб цілком виполоскати демократичний зміст із УНР? Той зміст, заради якого варто зберігати державницьку концепцію УНР. Сьогодні робиться все можливе, щоб із УНР залишилась тільки форма без змісту, щоб цією фірмою прикривати свою вузько-партійну «політику» чи персональні амбіції «влади».

Була УНР найбільш прогресивною силою 1917-го року, то чому б їй не бути прогресивною з нинішніх позицій? Тимчасом сьогодні під тією славною фірмою приховують дуже консервативні, навіть назадницькі погляди й прагнення.

Двадцять'ять років минуло, як ми вийшли на еміграцію. І 25 років на місці тупцює наша політична думка. А в світі, на Заході і Сході, в Радянському Союзі та в Україні — не тільки за 25 років а й за останнє десятиріччя сталися величезні зміни. Їх треба врахувати, щоб іти з вимогами часу, бо тільки тоді українці в діаспорі зможуть чимось корисним прислужитися своєму народові. А передусім ці вимоги треба видіти, про них говорити, дискутувати, навіть сперечатися. Тимчасом сьо-

годнішній консервативний «естаблішмент» в УНРаді найбільше боїться дискусії та критики.

Цікаво усвідомити, що Українська Народна Республіка була твором молодших генерацій. І ми мусимо визнати, що сьогодні найважливіше питання, від якого залежить майбутнє Державного Центру УНР, це питання, як притягти до активної праці в системі ДЦентру представників молодого покоління української діаспори. Тимчасом «естаблішмент» поводитьсь в органах ДЦ і в стосунку до українського суспільства так, будьто би хотів щодня наново нагадати про свій девіз: «Після нас хай і потоп!».

П'ятьдесят років минуло, коли на українських землях існувала УНР як реальна держава. За цього півсторіччя, живучи в найважчих умовах, український народ боровся за своє визволення; і в боротьбі здобув певний політичний досвід. Українці на еміграції теж придбали багато дечого з політичного досвіду, напр., як ставити і як не ставити українську справу на міжнародному терені. Десь повинен бути форум, на якому збирали б це все в синтезу з погляду потреб нашого народу. Це було б найбільш вдячне завдання для Української Національної Ради.

І який багатий арсенал для боротьби за свої права дістав би український народ, якби УНРада займалася завданнями, що є властивими для українського екзильного передпарляменту! Жаль і біль, коли подумати, скільки змарновано часу й енергії на взаємне емігрантське поборювання, замість скерувати всі зусилля в одному напрямі: як допомогти українському народові? А всі голоси з того боку цього й вимагають.

Такі міркування керували видавцями цього збірника. Випускаючи його в світ, вони йдуть назустріч суєтнім з багатьох кіл нашої громадськості в різних країнах. Одною з форм реакції на ту кризу в Державному Центрі, яку викликав названий у горі лист, була вимога з різних сторін: дайте більше інформації, бо нас замало інформують із центру про те, що там діється. Отож ми гадаємо, що послужимо нашому суспільству, яке вболіває за долю Державного Центру УНР, коли зберемо разом низку документів і матеріалів до сьогоднішньої ситуації в УНРаді. Вони ширшим колам або невідомі, або друківані в різних країнах і континентах на сторінках різних газет, і вже сьогодні недоступні.

Матеріали тут зібрані, не потребують рекомендації. Вони не є анонімні: в кожному випадку відомо, чий вони і хто за них відповідає. Єдина річ без автора це «Тимчасовий Закон про реорганізацію Українського Державного Центру». Понад 20 років існує Українська Національна Рада, а проте документ, який править за її конституцію, досі українській громадськості неві-

домий, неопублікований. У кожній державі її конституцію популяризують у суспільстві, її вивчають юристи, про неї навчають молодь у школах. А в нас наслідком дивних обставин конституція впродовж 20 років ніби засекречена. Публікуючи її сьогодні, хочемо направити цей недолік, у свідомості, що багато громадських діячів бажають познайомитися з цим документом.

Можливо, за опублікування «Тимчасового Закону» посилаються на адресу видавців найбільш абсурдні закиди, може й закид про виношення «державних таємниць» на публічне форум. В умовах емігрантщини всього треба очікувати. Але ми гадаємо, що добре служимо УНРаді, коли нарешті широкі кола нашої громадськості будуть ознайомлені зі структурою Передпарляменту УНР в екзилі. Зрештою, в демократичній республіці немає місця на секретні закони. Основою правопорядку є явність усіх законів.

Заатакований листом президента і голови УНРади, д-р Атанас Фіголь дав ряд вияснень в «Інформаційних записках». Ці «записки», розмножені ротаторним способом в дуже малій кількості примірників, відомі тільки небагатьом людям, за винятком двох «записок», що появилися на сторінках «Українського життя» в Чикаго. Коли ж лист М. Лівницького опубліковано в Бюлетені Інформаційного Бюра ВО УНРади накладом кількох тисяч, то справедливо треба зробити доступною для ширшої громади відповідь А. Фіголя. Хай кожний громадянин, кого це цікавить, сам зробить відповідні висновки.

Це і є мета видавців: сприяти дискусіям про справи Державного Центру; дати матеріал для того, щоб формувалася незалежна громадська думка. Бо така думка є конечною передумовою демократичного життя суспільства. Незалежної громадської думки немає без дискусії. Дискусія — головний інструмент, яким працює демократія, — неможлива без загального визнання свободи слова. На жаль, надто часто в нашому не тільки політичному але й громадському житті на еміграції ви зустрічаєтесь зі ситуаціями, де мусите сумніватися, чи є в нас свобода слова. Всілякий естаблішмент, не зважаючи на його більшу чи меншу можливість користуватися засобами примусу, намагається придушувати критичну думку. І тому головне, що сьогодні на потребу, — не піддаватися моральному тискові, який часто перетворюється в моральний терор. — Наші земляки на Батьківщині формують свою незалежну громадську думку, хоч мають для того найважчі умови; а ми маємо всі об'єктивні дані, щоб розвивати критичну творчу думку у вільній дискусії.

Мюнхен, дня 30 грудня 1969.

Михайло Добрянський

ТИМЧАСОВИЙ ЗАКОН

про
РЕОРГАНІЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ

Вступ

Нижче подані витяги з державних актів органів Української Народньої Республіки визначають походження і правні підстави Тимчасового Закону, яким керується Український Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі.

З огляду на вичерпання колегіального складу Директорії Української Народньої Республіки, стверджене постановою Уряду дня 21 травня 1920 року, та за недостатчею певних приписів про поновлення та доповнення цієї Колегії, Голова Директорії, згідно з постановами закону дня 12 листопада 1920 р. про Тимчасове Управління, одноособово виконує права Голови Держави з титулом Президента Української Народньої Республіки.

На першому засіданні Національної Ради теперішній Голова Директорії, як Голова Держави з титулом Президента, складає державну декларацію. По виголошенні декларації Президент Української Народньої Республіки складає перед пленумом Української Національної Ради присягу на вірність цьому законіві, згідно з текстом присяги наведеним у статті 22.

Тимчасовий Закон про реорганізацію Українського Державного Центру увійшов у силу, коли його підписав Президент Української Народньої Республіки 10 червня 1948 р., попереджуючи його таким вступом:

«Сучасні обставини, серед яких живе український народ, вимагають як найбільшої активізації українських визвольних змагань і посилення державотворчої праці, як унутрі українського народу, так і на міжнародньому форумі, а разом з тим об'єднання для цієї великої мети всіх членів української нації.

Тому що закони про «Тимчасове Верховне Управління» і про «Державну Народню Раду» з 12. 11. 1920 року

були ухвалені на території України і вимагають у сучасних умовах деяких доповнень і змін, я, Голова Директорії Української Народної Республіки, нав'язуючи до актів українського національно-державного будівництва і до традиції української національно-визвольної боротьби від давнього минулого по сьогоднішній день, та спираючись на волю діючих тепер українських політичних організацій, приймаю від них узгіднений між ними законопроект під назвою «Тимчасовий Закон про Реорганізацію Українського Державного Центру» і на підставі пропозиції уряду Української Народної Республіки проголошую його законом.»

Цей закон був доповнений 30 грудня 1949 року, коли Голова Держави затвердив зміни й доповнення цього закону, прийняті Другою Сесією УНРади 26 червня 1949 року та 10 березня 1954 року, коли Президент Української Народної Республіки затвердив зміни й додатки, ухвалені Третьою Сесією УНРади 10 березня 1954 року.

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Стаття 1.

1. Органами Державного Центру Української Народної Республіки є: Українська Національна Рада, Голова Держави з титулом Президента і Уряд.

2. У своїй діяльності Державний Центр Української Народної Республіки спирається на визвольну боротьбу українського народу на рідних землях, спрямовану на відновлення суверенності Української Соборної Держави.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Українська Національна Рада

Стаття 2.

Українська Національна Рада виконує функції тимчасового народного законодавчого представництва аж до скликання на звільненій від окупації українській національно-державній території Установчих Зборів, вибраних на основі загального, рівного, безпосереднього, пропорційного і таємного голосування, які встановлять закон про Устрій Української Держави.

Стаття 3.

а) Каденція Української Національної Ради триває чотири роки.

б) По чотирьох роках, не менше як за місяць перед закінченням каденції, політичні угруповання подають список своїх представників у Національній Раді.

в) Першу Сесію Національної Ради нової каденції скликає, порядком статті 15 п. 1, Президія Української Національної Ради попередньої каденції. Голова Національної Ради попередньої каденції відкриває сесію, переводить вибори нового Голови і передає йому головування та даліше провадження сесії.

Стаття 4.

Українська Національна Рада:

а) ухвалює закони і державний бюджет;

б) розглядає звіти, заяви уряду і окремих його членів та уділює або відмовляє їм довір'я;

в) ратифікує всі міжнародні договори, при чому договори без такої ратифікації є неважні;

г) обирає Президента, Віцепрезидента, Голову та Президію УНРади;

г) обирає Найвищу Державну Контрольну Раду, встановлену окремим законом, на чолі з Державним Контрольором, якого затверджує Голова Держави;

д) обирає Голову Державного Трибуналу, якого компетенцію і склад визначить окремий закон, при чому всіх членів Державного Трибуналу затверджує Голова Держави.

Члени Української Національної Ради

Стаття 5.

1. Українська Національна Рада складається з представників українських політичних угруповань, що визнають незалежність і соборність Української Держави, а також засади демократичного ладу та додержуються їх у своїй діяльності.

2. До Української Національної Ради належать партії, що їх представники вступили до УНРади на її першій сесії.

3. Інші українські політичні угруповання можуть зголошувати свій вступ до Національної Ради не раніше, як по двох

роках свого існування, за поданням свого статуту, політичної програми й відомостей про свою політичну діяльність на протязі останніх двох років. Свій вступ вони зголошують до Президії Національної Ради, що розглядає це зголошення та подає свій висновок щодо прийняття зголошення на розгляд Національної Ради, яка виносить ухвалу щодо прийняття до свого складу відповідного політичного угруповання й кількості його мандатів.

4. Окрім представництв політичних угруповань, до Національної Ради належить громадський сектор, який складається з двох частин:

а) з делегатів вибраних українськими громадянами, які підтримують Державний Центр Української Народньої Республіки ідейно й матеріально;

б) з делегатів іменованих Президентом УНР на внесення сесії або Президії УНРади зпоміж заслужених діячів.

5. Регулямін обох частин громадського сектора та кількість мандатів устійнює спеціальна постанова, схвалена Президією УНРади й Урядом.

6. Кожне угруповання, що належить до Української Національної Ради, несе рівні обов'язки й користується рівними правами при визначуванні функцій в Державному Центрі.

Стаття 6.

Кожне політичне угруповання зголошує, крім членів Національної Ради, не менше трьох їх заступників, які не беруть участі в засіданнях Національної Ради, але у випадку вибуття із складу Національної Ради окремих членів даного угруповання, передбаченого статтею закону, їх покликає на опорожене місце Президія УНРади.

Стаття 7.

Перед вступом у права виконання мандату кожний член Української Національної Ради складає таку присягу:

«Присягаю Богові й українському народові, що буду вірно служити Україні, боротися за її визволення та в своїй діяльності буду керуватися єдино добром української нації.»

Стаття 8.

1. Впродовж каденції мандат члена Української Національної Ради гасне в наслідок:

- а) добровільного зречення;
- б) смерти члена;
- в) невиконання мандату впродовж цілої сесії без виправдання;
- г) позбавлення мандату;
- г) відкликання угрупованням, до котрого даний член належить.

2. Член Національної Ради може кожночасно подати до Президії Національної Ради писемну заяву про добровільне зложення мандату, що стверджує Президія Національної Ради.

3. Звільнення мандату з причини смерти та з причини втрати мандату в наслідок його невиконання або відкликання відповідним угрупованням стверджує Президія Української Національної Ради.

4. Позбавлення мандатів пропонує Регулямінова Комісія Національної Ради в таких випадках:

- а) засуду судом за неморальні вчинки;
- б) виключення політичним угрупованням;
- в) доказу національної зради, ствердженого покликаним Державним судом або при його відсутності Національною Радою;
- г) зламання присяги наведеної в статті 7.

5. Пропозицію Регулямінової Комісії про позбавлення мандату розглядає Президія Національної Ради і подає пленумові Ради на затвердження.

Стаття 9.

1. На місце членів, які вибули, входять до Національної Ради зголошені Президією кандидати в порядку їх зголошення.

2. Кандидатури нових членів розглядає наперед Регулямінова Комісія Національної Ради, а опісля передає свій внесок Президії.

3. Регулямінова Комісія і Президія Національної Ради можуть оспорити предложену кандидатуру тільки з причин, зазначених у статті 8 т. 1 г, і статті 8 т. 4 а і в.

Президія Української Національної Ради.

Стаття 10.

Українська Національна Рада на своєму першому пленарному засіданні нової каденції вибирає з-поміж своїх членів:

- а) Голову Української Національної Ради та інших членів її Президії;
- б) Регулямінову Комісію та інші потрібні комісії.

Стаття 11.

1. Кількість членів Президії Української Національної Ради та їхні функції кожноразово встановлює перша сесія нової каденції Національної Ради.

2. У випадку вибуття Голови або члена Президії впродовж каденції Національної Ради, до Президії приходить член Національної Ради від того політичного угруповання, до якого належав вибулий.

3. У разі вибуття зі складу Президії Голови Національної Ради його обов'язки до чергової сесії Національної Ради й обрання нового голови перебирає, на доручення Президії, один із Заступників.

4. В разі обрання нового Голови не зі складу осіб приналежних до Президії, один член Президії, належний до політичного угруповання, до якого належить і новообраний Голова Національної Ради, виходить із складу Президії.

5. У випадку тимчасової неможливості для Голови або члена Президії Української Національної Ради бути на засіданні Президії, фракція до якої належить неприсутній, може делегувати на таке засідання іншого свого члена. Останній бере участь у засіданні Президії з правом ухвального голосу.

Стаття 12.

1. Голова Національної Ради, а у випадку його перешкоди черговий заступник Голови репрезентує Національну Раду назовні.

2. Голова чи чергові заступники Голови провадять засідання Президії і пленумів Національної Ради та скликають засідання Національної Ради і її Президії.

Стаття 13.

1. Президія Національної Ради виконує між сесіями всі функції Національної Ради, за винятком зміни постанов цього закону, прийняття бюджету, ратифікації міжнародних договорів, а також питань, які за ст. 15 вимагають кваліфікованої більшості.

2. Постанови Президії приймаються звичайною більшістю.

3. Постанови Президії, прийняті в часі між сесіями мають бути подані до відома найближчому пленумові Української Національної Ради.

Стаття 13а.

В справах особливої ваги Президія Української Національної Ради покликає на свої засідання представників:

- а) Українських Церков;
- б) Українських наукових установ, а саме: Української Вільної Академії Наук, Наукового Товариства ім. Шевченка, Українського Вільного Університету й Українського Технічно-Господарського Інституту;
- в) Українських суспільно-громадських централь-надбудов у Європі, а де таких немає, то крайових суспільно-громадських централь в Європі, а також централь організацій українських комбатантів у Європі, які беруть участь у нарадах Президії й висловлюють свої міркування, що їх Президія Національної Ради бере до уваги при своєму остаточному вирішуванні справи.

Про визначення організацій, зазначених в п. в. кожночасно вирішує Президія Національної Ради.

Стаття 14.

Крім Регулямінової Комісії, всі інші комісії Національної Ради можуть більшістю голосів своїх присутніх членів запрошувати на засідання комісій у характері експертів громадян з-поза членів Національної Ради з дорадчим голосом.

Пленарні сесії Національної Ради

Стаття 15.

1. Сесії Національної Ради бувають звичайні і надзвичайні. Звичайні сесії відбуваються раз на чотири роки, а надзвичайні в разі потреби. Скликання звичайних сесій призначає Голова Держави в порозумінні з Президією УНРади й Урядом. Надзвичайні Сесії відбуваються з ініціативи Голови Держави, Президії Національної Ради і на вимогу більшості членів Національної Ради. Сесію на підставі зарядження Голови Держави скликає Президія Національної Ради, повідомляючи про реченець скликання Голову Держави й Уряду.

2. Для важности постанов Української Національної Ради потрібна присутність не менше $\frac{2}{3}$ усіх членів Національної Ради і звичайна більшість голосів.

3. Зміни цього закону можуть бути ухвалені лише кваліфікованою більшістю $\frac{2}{3}$ голосів.

4. При обчислюванні вимаганої більшості голосів дробу не враховуються.

5. Коли з-за непереможних перешкод не може бути скликана сесія пленуму УНРади в порядку встановленому в ст. 15-й т. 1, цього Закону, Президія УНРади виконує аж до часу скликання пленуму всі функції УНРади, за винятком:

- а) зміни цього Закону;
- б) продовження повноважень Президента Української Народньої Республіки;
- в) обрання Президента УНР;
- г) обрання Віцепрезидента;
- г) обрання Голови Української Національної Ради.

6. Заіснування таких непереможних перешкод, на узасаднене внесення Президії УНРади, стверджує декретом Голова Держави.

7. Постанови Президії УНРади, прийняті в порядку цієї статті, мають бути подані до відома найближчому пленумові УНРади.

Стаття 16.

1. Уряд, його поодинокі члени або їх заступники з обов'язку беруть участь у всіх засіданнях Національної Ради і її Президії та комісій, з правом голосу, а коли вони є одночасно членами Національної Ради, то на пленарних засіданнях Української Національної Ради беруть участь у голосуванні за винятком справ, що торкаються ресорту дотичного члена Уряду.

2. Голова або член Президії Національної Ради не може бути одноразово Головою або членом Уряду, або його заступником, а також урядовцем Державного Центру.

3. Прийняті Національною Радою закони стають правосильними з моментом затвердження їх Головою Держави. У випадку, коли Голова Держави не затвердить закону прийнятого Національною Радою, то цей закон після прийняття його Національною Радою вдруге, стає правосильним з хвилиною його прийняття. Всі правосильні закони втягаються у реєстр «Збірника Законів Української Народньої Республіки».

Стаття 17.

Пленум Української Національної Ради приймає свій правильник засідань.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Голова Держави

Стаття 18.

Голова Держави:

1. репрезентує Державний Центр на зовні;
2. як Головний Отаман війська виконує функції Верховного Командувача, застережені Голові Держави окремими законами;
3. іменує Голову Уряду і на його внесення і інших його членів;
4. на внесення Уряду затверджує іменованих Урядом Представників в чужих державах, та інших відповідальних співробітників на вищі становища;
5. затверджує закони ухвалені Національною Радою чи її Президією в часі між сесіями Національної Ради і постанови Уряду видані з силою закону у випадку розв'язання Національної Ради;
6. затверджує договори, які укладає Уряд і ратифікує Національна Рада;
7. на внесення Президії Національної Ради або Уряду затверджує відкриття, а на внесення Президії Національної Ради, закриття сесії Національної Ради;
8. на спільне внесення Президії Національної Ради і Уряду може розв'язати Національну Раду і доручити до трьох місяців поновлення мандатів для представників від політичних партій;
9. уділяє димісію Урядові на вимогу Національної Ради згідно з ст. 4 і 26 цього Закону.

Стаття 19.

Всі державні акти Голови Держави, як цивільного так і військового характеру, потребують для своєї правосильности контрасигнації Голови Уряду або відповідного його члена.

Стаття 20.

1. В разі смерті Президента, зречення або довготривалої і нещільної недуги, що унеможливила б йому виконання його функцій, титул, права і повинності Президента переходять на Віцепрезидента.

2. Неспроможність Президента виконувати його функції внаслідок недуги стверджує Сесія УНРади, а в часі між сесіями Президія УНРади та Уряд на підставі лікарського свідчення або на основі заяви самого Президента.

3. В разі недуги або тимчасової неспроможности виконання своїх обов'язків Президентом його функції переходять на час тривалости цих обставин до Віцепрезидента.

4. Національна Рада може винести ухвалу про продовження повноважень Президента на дальші чотири роки.

5. Названа ухвала може бути прийнята або на сесії Національної Ради, якщо така відбудеться в час не раніше як за три місяці, й не пізніше, як за місяць, перед закінченням чотирорічного терміну перебування Президента на його становищі, або через референдум серед членів Національної Ради.

6. Питання про потребу скликання для цієї мети надзвичайної сесії Національної Ради або про переведення референдуму вирішує Президія Української Національної Ради. Референдум мусить бути переведений також на вимогу третини членів Національної Ради, подану [не пізніше як за три місяці]* перед закінченням чотирорічного терміну каденції Президента. У повідомленні до членів про віддачу їх голосів шляхом референдуму має бути визначений реченець, до якого вони мають дати свої відповіді. На випадок референдуму, каденція Президента чи Віцепрезидента буде продовжена, якщо за її продовження висловиться більшість голосуючих.

7. Президент затримує своє становище і права до часу, поки відбудеться рішення щодо продовження його каденції.

8. Якщо закінчення каденції Президента припадає на час, коли Національна Рада буде перебувати, порядком ст. 18 п. 8, у стані розв'язання, він зберігає свої повноваження до часу скликання нової Національної Ради й вирішення її щодо продовження його повноважень на дальшу каденцію.

9. Якщо на момент закінчення часу повноважень Президента, Віцепрезидента ще не буде обрано, Президент затримує свої повноваження до обрання Віцепрезидента.

10. Віцепрезидент вибирається на чотири роки на сесії УНРади не раніш трьох місяців і не пізніше як один місяць, перед закінченням його каденції.

11. В разі закінчення каденції Віцепрезидента в час, коли УНРада розв'язана, він зберігає свої повноваження аж до вибору нового Віцепрезидента на першій сесії нової УНРади. Це правило діє теж тоді, коли через незалежні обставини було б неможливо скликати сесію, ані організувати референдум.

12. Якщо Віцепрезидент перебуває в іншому місці аніж осідок Державного Центру, то він діє на доручення Голови Держави та репрезентує там Державний Центр.

Стаття 20 а.

1. Президент УНР може, довівши це до відома Президії УНРади та Виконавчого Органу, передати на деякий час частину своїх функцій Віцепрезидентові. Так само може Президент на деякий час доручити Віцепрезидентові заступати його у всіх функціях.

2. На випадок тяжкої недуги Президента, яка позбавляла б його можливості виконувати свої функції, а також неможливості для нього прибути до місця осідку Державного Центру, зокрема з огляду на втрачення контакту та комунікації поміж місцем перебування Президента й місцем осідку Державного Центру, Віцепрезидент перебирає тимчасово до часу, поки відпадуть ці перешкоди, виконання функцій Президента. Потребу цього вирішує Президія УНРади.

3. Якби Президія УНРади та Виконавчий Орган у місці осідку Державного Центру були зовнішніми обставинами в своїх діях спаралізовані або ліквідовані, тоді Президент має право в місці свого перебування покликати, в порозумінні з суцями в місці перебування Президента відповідниками цьогочасних фракцій УНРади, новий Виконавчий Орган та спільно з ним протягом не більше трьох місяців від часу створення нового Виконавчого Органу, покликати до життя новий склад УНРади з представників відповідників фракцій.

4. Проводи фракцій, що входять до УНРади, подають Президентові, які саме організації на терені перебування Президента вони уважають своїми відповідниками.

Стаття 21.

На випадок смерті Президента і Віцепрезидента, їх зречення або неможливості для них виконувати їх обов'язки, або в разі відмови Віцепрезидента виконувати тимчасово функції Президента, права та обов'язки Голови Держави до вибору нового Президента виконує тогочасний Голова Уряду.

Стаття 22.

При вступі до виконання обов'язків Голови Держави складає покликаний на цей уряд Голова Держави перед Українською Національною Радою таку присягу:

«Присягаю Богові й українському народові, що віддам усі мої сили справі визволення й державної незалежності України. Для досягнення цієї мети не уступлю перед ніякою перешкодою чи небезпекою. Обіцяю шанувати закони Української Держави, зокрема поступати згідно з Тимчасовим Законом про реорганізацію Українського Державного Центру».

Таку ж присягу складає Віцепрезидент по своєму обранні на це становище.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Уряд

Стаття 23.

Уряд складається з Голови та інших членів Уряду. Уряд має такі ресорти:

1. Зовнішніх справ;
2. Національної координації;
3. Військових справ;
4. Юстиції;
5. Справ освіти та віроісповідань;
6. Господарських справ;
7. Фінансів;
8. Інформації;
9. Вивчення процесів в Україні;
10. Державного Секретаря.

Стаття 24.

Крім ресортових членів Уряду можуть бути покликані члени Уряду без ресорту. Кожний член Уряду може мати заступника. В разі потреби осідок ресорту може бути перенесений поза осідком Уряду; в такому випадку члена ресорту в осідку Уряду репрезентує його заступник.

Стаття 25.

Число ресортів Уряду може бути зменшене, або збільшене Національною Радою в міру діяльності на внесок Голови Уряду.

Стаття 26.

Голова Уряду:

1. провадить засідання членів Уряду і керує справами Уряду;
2. означає в порозумінні з Головою Держави напрямні політики Уряду й відповідає за це перед Національною Радою;
3. подає Голові Держави на затвердження кандидатів на інших членів Уряду, а також кандидата на свого заступника;
4. вносить сам, або через члена Уряду відповідного ресорту в Національну Раду на розгляд законопроекти, ухвалені Урядом;
5. крім обов'язків Голови Уряду, може перебрати ведення справ одного з ресортів, а у випадку потреби тимчасове керування також іншими ресортами, але не більше двох;
6. зголошує димісію цілого Уряду, якщо Національна Рада висловить йому недовір'я.

Стаття 27.

Кожний член Уряду працює згідно з директивами, ухваленими УНРадою і Урядом, і за свою діяльність відповідає перед Головою Уряду і УНРадою та на бажання інформує про неї Президента.

Стаття 28.

Прийнявши свої іменування, Голова Уряду і його члени складають перед УНРадою, або в часі між сесіями перед Головою Держави присягу:

«Присягаю Богові й українському народові, що буду вірно служити Україні, боротися за її визволення та в своїй діяльності керуватися єдино добром Української Нації й стояти на сторожі законів Української Держави».

Стаття 29.

Постанови Уряду приймаються більшістю голосів. При рівності голосів рішає голос Голови. Для важности постанов потрібна присутність більшості членів Уряду.

Стаття 30.

Кожний член Уряду може бути звільнений Головою Держави на внесення Голови Уряду.

Стаття 31.

Димісія або смерть Голови Уряду має за наслідок димісію цілого Уряду, при чому в справі покликання нового Голови Уряду обов'язують приписи статті 26 відносно добровільної димісії Голови Уряду.

*) Текст у дужках пропущено в машинописі.

З а в в а г а :

Надрукований тут текст — це «Тимчасовий Закон», яким користувалися органи Державного Центру після шостої сесії УНРади. «Тмчасовий Закон» мінявся і доповнювався багато разів, останній раз на шостій сесії. Усі зміни узглядено в цьому тексті. Редакція Збірника користувалася машинописом «Тимчасового Закону», що його виготовив Державний Секретар, д-р Іван Жегуць, для фракцій (не всі фракції отримали) і органів УНРади; конкретно, ми мали до диспозиції примірник голови ВО, д-ра А. Фіголя. — *Ред.*

ПРОЄКТ

РЕГУЛЯМІНУ ВИБОРІВ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ

Частина перша

Делегати, вибрані українським суспільством у діяспорі

§ 1.

Громадський сектор Української Національної Ради складається із представників тих українців у діяспорі, які задовольняють наступні передумови:

- а) закінчили 21-ий рік життя (активне право), а чи 25-ий рік (пасивне право),
- б) особисто відповідають вимогам першого та четвертого уступів 5-ої статті Тимчасового закону про реорганізацію ДЦ УНР: — уступ перший: «Українська Національна Рада складається із представників українських політичних угруповань, що визнають незалежність і соборність української держави, а також засади демократичного ладу та додержуються їх у своїй діяльності»; уступ четвертий: «Окрім представників політичних угруповань, до Національної Ради належить Громадський сектор, який складається з двох частин: а) з делегатів, вибраних українськими громадянами, які підтримують Державний Центр Української Народньої Республіки ідейно й матеріяльно; [б) з делегатів, іменованих Президентом УНР на внесення Сесії або Президії УНРади з-поміж заслужених діячів.]»
- в) підписали заяву у формі визначеній Виконавчим Органом УНРади і від дати підписання заяви регулярно вплачують що року на потреби ДЦ УНР національний податок принаймні у висоті, визначеній ВО і Президією УНРади.

§ 2.

Активне і пасивне виборче право мають усі особи, які задовольнили передумови першої статті. Особи, які вперше беруть

участь у виборах, можуть голосувати, а чи бути обраними, якщо перед виготовленням списків, управнюючих до виборів у даній каденції, виплатили національний податок щонайменше за два роки. Активного чи пасивного вибору може позбавити тільки Головна виборча комісія на внесок територіяльної виборчої комісії.

§ 3.

Вибори до Громадського сектора УНРади проводить Головна виборча комісія, зложена з 3-ох членів і 2-ох заступників, що її перший раз не пізніше року перед визначеною датою чергової сесії УНРади покликає Президія УНРади (згл. вибирає сесія УНРади).

Головна виборча комісія затверджує на пропозицію ВО, за посередництвом Представництв ВО, не пізніше двох місяців від часу її покликання, такі Територіяльні виборчі комісії, зложені з 3-ох членів і двох заступників: 1. Англія, 2. Зах. Європа (без Англії), 3. Австралія, 4. Південна Америка, 5. США, 6. Канада.

Територіяльна виборча комісія призначає упродовж двох місяців від її номінації, в порозумінні з Представництвом ВО даної країни, Місцеві виборчі комісії для всіх осередків, в яких перебуває щонайменше 100 платників національного податку та визначує їхній виборчий округ. Рівночасно вона подає всім місцевим виборчим комісіям адерсу, куди належить скеровувати всю переписку, що стосується виборів даної території чи країни. Комісія складається з 3-ох членів.

Кожен член виборчої комісії, який прийняв на себе обов'язок допомогти у переведенні виборів до Громадського сектора УНРади, підписує наступну заяву: «Оцим приймаю обов'язки члена виборчої комісії для переведення виборів до Громадського сектора УНРади й прирікаю виконати всі пов'язані з цим завдання сумлінно і згідно з приписами виборчого регуляміну та держати в таємниці усі подробиці індивідуального голосування, якщоб вони якнебудь дійшли до мого відома».

§ 4.

Місцева виборча комісія, в порозумінні з ексекутивною Представництва ВО (де таке є) і Управою Т-ва Сприяння УНРаді а чи Т-ва Прихильників УНР, проводить упродовж найближчих двох місяців від своєї номінації збори платників національного податку для зголошення кандидатур й виготовлення листи управнених до голосування даної виборчої округи. Зборами проводить Голова Місцевої виборчої комісії.

Право зголошувати кандидатуру й право бути кандидатом має кожен платник національного податку, що відповідає вимогам статті другої.

Місцева виборча комісія обраховує кількість голосів, відданих на поодиноких кандидатів, проголошує вислід учасникам зборів і впродовж трьох днів після зборів пересилає точне звітлення про вислід виборів на адресу Територіяльної виборчої комісії. До звітлення має бути долучений список усіх можливості платників даної виборчої округи з поданням точної адреси кожного платника і даних, коли, де і кому вплатив національний податок.

Незалежно від цього способу визначення кандидатур, кожен платник може подати себе або іншого платника як кандидата, якщо збере щонайменше 100 управнених до голосування підписів і надішле впродовж двох місяців до Територіяльної виборчої комісії зголошення з точним списком тих платників із адресами й даними, коли, де й кому вони вплатили національний податок та залучуючи 100.— доларів на покриття коштів виборів.

Кожний кандидат на делегата Громадського сектора УНРади мусить надіслати до Територіяльної виборчої комісії письмову заяву, що на випадок вибору він прийме пост делегата Громадського сектора, дві фотознімки та біографічну довідку з узглядненням громадського стажу.

Останній реченець зголошування кандидатур минає з днем шість місяців до заповідженої дати відбуття чергової сесії УНРади.

§ 5.

Територіяльна виборча комісія:

а) виготовляє не пізніше 14 днів після остаточного речення зголошування кандидатур список кандидатів у черговості відданих на них голосів; кандидати, що одержали неповних сто голосів, відпадають із списків;

б) виготовляє впродовж наступних чотирьох тижнів картки до голосування («виборчий бюлетень», «бальоти») та розсилає їх кожному управненому до голосування платникові, разом зі зворотним конвертом, на якому є реєстраційний номер платника;

в) перевіряє отримані списки платників, вияснює сумнівні випадки й приймає реклямації та вияснення в цій справі.

Остаточний реченець замкнення і встановлення списків управнених до голосування минає з днем чотири місяці до дати чергової сесії УНРади; три дні пізніше настає закінчення розсилки виборчих карток.

Голосування відбувається таким чином: кожний платник, який отримав від Територіальної виборчої комісії картку до голосування, на якій є список усіх кандидатів, а поруч кожного — порожнє кільце, має позначити хрестиком кільця тих кандидатів, за яких він віддає свій голос. Кількість кільцьот, що їх належить позначити хрестиком, подана на виборчій картці; при закресленні більшого числа, важні тільки перші. Так виповнену виборчу картку треба вложити до конверта, що його разом із виборчою картою прислала Територіальна виборча комісія; картки до голосування, прислані в іншому конверті, неважні. Конверт заклеїти, офранкувати й дати на пошту; адреса Територіальної виборчої комісії вже видрукована, свої адреси на конверті, ані на виборчій картці не подавати, на конверті є тільки реєстраційний номер платника, виборчої картки не підписувати. Остаточний реченець надсилання виповнених карток до голосування минає три місяці до дати чергової сесії УНРади; упродовж наступних 14 днів Територіальна комісія переводить остаточний підсумок голосування (див. пояснення внизу) й подає вислід до відома Головної виборчої комісії.

§ 6.

Делегатами Громадського сектора УНРади стають ті кандидати, які одержали найбільше голосів на даній території, в цей спосіб, що:

- а) кожна територія має мінімум одного делегата,
- б) кожних п'ятсот платників національного податку на даній території визначають чергового делегата,
- в) кожних започаткованих 500 визначають чергового делегата, якщо кількість голосів досягла мінімум сто платників.

Кожна територія визначає шляхом виборів таку ж саме кількість заступників делегатів, якими є наступні кандидати, що отримали найбільшу кількість голосів. На випадок вибуття будь-якого делегата із складу Громадського сектора даної території — на його місце приходить перший заступник, який одержав найбільше голосів.

Якщо б були делегати обрані на кількох територіях одночасно, то вони залишаються в складі тієї територіальної репрезентації, в якій отримали найбільше голосів. Головна виборча комісія скреслює їх з інших списків, і на їхнє місце приходить на даній території перший з черги заступник.

§ 7.

Остаточний вислід виборів проголошує Головна виборча комісія, надсилаючи кожному делегатові й кожному заступникові

даної території відповідний документ. Цей акт повинен відбутися в такому часі, щоб кожен делегат мав змогу взяти участь у біжучій сесії.

Головна виборча комісія є також контрольною інстанцією, яка вирішує всі можливі спори й непорозуміння, та на базі цього регуляміну подає остаточну інтерпретацію всієї виборчої процедури; вона може теж дозволити на відповідну зміну реченців, встановлених в цьому регуляміні.

Відложення сесії УНРади на пізніший реченець у нічому не міняє реченців виборів, визначених цим регуляміном; до уваги береться ту дату сесії Української Національної Ради, що її прийнято вперше.

П о я с н е н н я

Підрахунок голосів переводить Територіяльна виборча комісія так:

- а) стверджує протоколярно участь в голосуванні за допомогою ще нерозпечатаних листів, на яких є реєстраційний номер платника, ідентичний з таким же номером у реєстрі управнених до голосування, нотує загальну кількість відданих голосів;
- б) із збірника, що в нього вкинено всуміш всі перерахувані листи, витягає один лист по другім, відкриває його і вкидає до двох окремих збірників: в один порожню конверту, в другий картку до голосування; стверджує, чи кількість карток до голосування відповідає кількості конверт (напр. можуть бути порожні конверти), перевіряє формальну важність виборчих карток (напр. можуть бути не-виповнені картки), вкінці стверджує кількість відданих в а ж н и х голосів, зазначаючи в протоколі причину уне-важнення кожного голосу;
- в) підраховує кількість в а ж н и х голосів на поодиноких кандидатів, виготовляє відповідний протокол: всі акти голосування (кореспонденція, протоколи, конверти й картки до голосування та ін.) зберігаються аж до дальшої диспозиції Головної виборчої комісії.

З а у в а ж е н н я :

Проект старається зреалізувати основні засади демократичного виборчого права. Воно повинно бути: загальне, рівне, пряме, таємне.

Засада виборчого права «пропорційне» застосована тільки у відношенні до кількості платників національного податку на даній території.

Враховуючи незвичайно великі технічні труднощі, спричинені розпорошенням платників національного податку, проєкт стосує методу децентралізації й кореспонденційних виборів.

Проєкт оминає по змозі усі деталі, вони повинні бути евенуально випрацьовані в окремих виборчих інструкціях для виборчих комісій та відповідній виборчій інформації.

Мюнхен, дня 7 лютого 1969.

д-р Атанас Фіголь
Голова Виконавчого Органу

З а в в а г а :

Виконуючи постанову шостої сесії УНРади, голова ВО д-р А Фіголь, виготовив проєкт про введення до Ради представників громадського сектора — шляхом виборів. Цей проєкт був зігнорований тими фракціями УНРади, які підтримали кампанію проти д-ра А. Фіголя. Цей проєкт став одною з головних причин, чому президент М. Лівіцький спільно з головою УНРади Я. Маковецьким вирішили усунути д-ра А. Фіголя з посту голови Виконавчого Органу. Докладніше говорить про цей проєкт і його долю «Інформаційна записка ч. 4», стор. 55—58. — *Ред.*

ПРОГОЛОШЕННЯ

Українського Національно-Демократичного Об'єднання

Лист пп. Президента М. Лівіцького і Голови УНРади Я. Маковецького до Голови Виконавчого Органу д-ра А. Фіголя з 23 травня ц. р. — це така подія, що ми вважаємо за конечне з'ясувати своє становище як до факту появи листа так і до його змісту.

Не може бути сумніву, що автори здавали собі справу з наслідків свого листа — а саме, що він викличе чергову кризу в системі Державного Центру УНР, і то найповажнішу від багатьох років. Чому ж вони свідомо пішли на створення кризи? Треба ствердити, що досі ніхто з діячів ДЦ УНР в екзилі не наважився застосувати такі методи в системі ДЦ. Автори листа також мусіли усвідомити, що таким листом вони створять ситуацію, в якій співпраця між ними і Головою ВО, д-ром Фіголем, буде неможливою.

Зокрема вражає спосіб, що його застосували Президент і Голова УНРади, щоб усунути д-ра Фіголя з Виконавчого Органу. Це спосіб небувалий у суспільствах з політичною культурою і демократичним парламентаризмом. Президент і Голова УНРади вислали Голові уряду лист із багатьма важкими закидами проти нього та неправдивими твердженнями. Одночасно вислали цей лист різним особам поза УНРадою, д-ра Фіголя не повідомили про це, ані не подали йому адрес осіб, яким цей лист вислано. Таким чином витворено враження, що автори листа свідомо прагнули не тільки дискримінувати Голову ВО невинуваними твердженнями, але й позбавити обвинуваченого змоги боронитися чи спростувати невірні твердження. Виславши такий лист, його автори — і себе поставили в дивне світло, — і завдали великої шкоди Державному Центрові УНР.

Характерним для способу трактування членів УНРади збоку авторів листа є той факт, що вони, як уже рішили вислати листа третім особам, — розіслали його радше стороннім громадянам, а не членам УНРади (за винятком членів Президії Ради).

В основі листа є теза про т. зв. дві політики серед фракцій УНРади в стосунку до сучасного режиму в Україні. Автори

в цьому твердженні пішли так далеко, що пишуть — ніби серед фракцій є група, яка бажає «нав'язати діалог з офіційними репрезентантами советського режиму в Києві і навіть у Москві». І до цієї групи лист зараховує УНДО!

Виступаючи з такими твердженнями, які насправді є тяжкими обвинуваченнями, автори листа не вважали за свій обов'язок довести фактами ці твердження. У листі немає ніяких посилань на будь-які заяви чи документи. У певному сенсі це зрозуміло, бо *ніяких проголошень і взагалі ніяких даних щодо цього не було і нема*. Отже для таких тверджень немає ніяких доказів. Теза про дві політики серед фракцій УНРади, що стосується російського комуністичного режиму в Україні, недійсна. Вона створена штучно. Виникає запитання — з якою метою? З якою метою автори листа поширюють таку тезу, яка витворює атмосферу взаємного недовір'я між фракціями УНРади й серед українського суспільства, крім того підриває з трудом досягнену на 6-ій сесії консолідацію? (Щоправда, це була часткова консолідація, але всетаки це був крок уперед).

Такі твердження, нічим не доведені і цілком неправдиві, — треба кваліфікувати як наклеп і знеславлення. Проти таких методів політичної боротьби мусимо якнайрішучіше заперестувати.

Зокрема коли йдеться про УНДО, треба запитати: яке право мають автори листа знеславити нашу партію? Адже ця партія від самих початків свого існування стояла на позиціях української самостійності. Чи треба нагадувати, що ця партія 1918—1919 рр. (тоді вона називалася «Українська Народно-Демократична Партія») належала до співтворців Української Народньої Республіки та Акту Соборности 22. січня 1919 р.? Врешті УНДО належить до співорганізаторів Української Національної Ради, що довело до відновлення Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі.

У листі є окремих уступ, в якому його автори порушили справу відкликання д-ра В. Федорончука з фракції УНДО. І — Президент та Голова УНРади зробили закид д-рові Фіголеві, що він виступив «з жаданням до Президії УНРади, щоб вона полагодила цю справу в негативному для д-ра Федорончука напрямку» та «що ця справа є у виключній компетенції Президії УНРади і не входить у компетенцію Голови ВО». — Такі справи, як зголошення і відкликання партіями своїх членів до УНРади є виразно устійнені «Тимчасовим Законом», тобто конституцією Державного Центру в екзилі. А конституція є в кожному державному устрої засадничим, найважливішим законом і тому найвизначніші державні чинники (президент, голова парламенту, голова ради міністрів) складають урочисту присягу на основний за-

кон, зобов'язуючися його зберігати. Тимчасом голова українського парламенту в екзилі вважав за можливе знехтувати постанову «Тимчасового Закону» (конституції), а Президент не вважав за потрібне звернути йому увагу на те, що Голова парламенту повинен пошанувати закон і згідно з ним поступити; ба більше — Президент виразно підтримав позицію Голови УНРади. В такій ситуації *це було не тільки право, а це був обов'язок Голови ВО* зажадати полагодження цієї справи згідно з постановами закону. І тому тимбільше дивно, що д-р Фіголь за свій виступ в обороні закону дістав закид від тих, що повинні бути передусім гарантами законності.

У своїй кампанії проти Голови ВО, д-ра Фіголя, автори листа не завагалися послужитися анонімним доносом з Торонто проти Голови ВО, — доносом, який містить такі неправдоподібні обвинувачення, що не могло бути сумніву в його підозрілих намірах. Що було легшого, ніж вияснити справу в телефонній розмові з самим Головою ВО? Чому цього не зроблено? Автори листа не могли не знати того, що нам відомо, а саме, що після поїздки Голови ВО, д-ра Фіголя до Америки там зросли і зацікавлення широких кіл суспільства справами ДЦ УНР і фінансові вплати на його потреби. Тимчасом автори листа обвинувачують д-ра Фіголя, ніби він у Торонто публічно заявив: «шкода тратити час і гроші» для УНРади.

Ми рішуче відкидаємо закид бездіяльності д-ра Фіголя на посту Голови ВО, як необоснований, несправедливий і дискримінуючий. Д-р Фіголь, людина з громадським досвідом та організаційним хистом, прийшов до ВО зі щирим наміром допомогти ДЦентрові. У своїй діяльності він зокрема присвятив багато уваги розбудові громадської бази для ДЦ УНР у США і Канаді та притягненню молодших генерацій до підтримки ДЦ. Д-р Фіголь міг був принести значні користі, якби його підтримали ті, що з уваги на своє становище в органах ДЦ повинні були дати йому всебічну підтримку. Але замість підтримки він зазнав щораз більше перепон — переважно штучно творених.

Мусимо з жалем ствердити, що неfortunний лист лп. Президента М. Лівіцького і Голови УНРади Я. Маковецького на адресу д-ра Фіголя, а ще більше методи громадської поведінки і політичної боротьби, які цей лист репрезентує, — створили дуже загрозливу ситуацію в ДЦ УНР. Лист і усунення д-ра Фіголя з ВО, пов'язане з незаконними діями на форумі УНРади, не тільки ускладнили внутрішню ситуацію в ДЦ, але й поширили недовір'я серед тих кіл нашого суспільства, які підтримували морально і матеріально ДЦ в екзилі.

Наслідки листа гп. Президента Лівницького і Голови УНРади Маковецького для ДЦ УНР жалюгідні з кожного погляду. Тому треба чимшвидше поробити заходи, щоб направити шкоду від цього листа хоч би частково. Маючи це на увазі, ми нагадуємо ті вимоги, які в своєму листі (з 30. червня ц. р.) до Президента і Голови УНРади висунув Голова Політичної Ради при Представництві ВО УНРади в Канаді, член нашої партії, колишній посол, п. Олекса Яворський з Торонто. Він вважає, що непрактиковані на терені ДЦ УНР і недопускальні в поборюванні немилых осіб методи, результати спільного листа Президента і Голови УНРади та події на засіданні Президії 14. і 15. червня ц. р. у зв'язку з усуненням д-ра Фіголя — все це дуже захитало повагу Державного Центру в екзилі. Ця шкода може бути направлена лише димісією всіх органів Державного Центру і скликанням надзвичайної сесії УНРади в близькому майбутньому — але не в Мюнхені, де для цього політична атмосфера невідповідна, а в Канаді або у США.

Оцінку становища п. Олекси Яворського і його вимоги на адресу Президента і Голови УНРади ми цілковито поділяємо.

Бад Годесберг—Мюнхен, 29 липня 1969.

Д-р Любомир Макарушка

(головний секретар УНДО — голова фракції УНДО в УНРаді)

Михайло Добрянський

(член Президії УНРади від фракції УНДО)

СТАНОВИЩЕ ФРАКЦІЇ ОУНз

*до листа Президента УНР в екзилі і Голови УНРади
до Голови ВО УНРади д-ра А. Фіголя*

Зазнайомившись з листом Президента УНР в екзилі М. Лівницького і Голови УНРади Я. Маковецького до Голови ВО УНРади д-ра А. Фіголя, та заслухавши відповідь і вияснення д-ра А. Фіголя на засіданні Президії з дня 14 червня 1969, — фракція ОУНз стверджує:

1) Висуваючи в листі цілий ряд необґрунтованих і безпідставних закидів щодо недіяльності, а чи шкідливої діяльності Голови ВО УНРади та створюючи в цей спосіб неправдиву картину становища в керівних органах УНРади, автори листа, Президент

УНР в екзилі і голова УНРади, заподіяли моральну кривну несправедливо обвинуваченому Голові ВО УНРади, д-рові А. Фіголеві.

2) Форму критики, застосовану в листі, фракція ОУНз оцінює як різке невідповідну для взаємин і полагоджування справ між керівними діячами УНРади. Зокрема не на місці є втручання політичних партнерів в інші ділянки праці, як, наприклад, щодо НТШ у випадку д-ра Фіголя; а посилення на аноніми є негідним поважної політичної установи і її діячів.

3) Стверджуючи наявні досягнення і користи в діяльності до-теперішнього Голови ВО УНРади, зокрема в ширших колах громадськості під час його поїздки на північно-американському континенті, — фракція ОУНз із прикрістю наголошує об'єктивну шкоду, яка постає для УНРади з незаконним звільненням д-ра А. Фіголя з його становища.

4) Сам факт листовного, а не особистого звернення до Голови ВО УНРади не вказує на те, щоб у авторів листа було бажання позитивно, у безпосередньому взаємному контакті полагоджувати спірні справи. Тим більше таку настанову в драстичний спосіб підтверджує факт, що лист, адресований особисто до Голови ВО УНРади, помножено водночас циклоstileвим способом і, без відома адресата та не чекаючи відповіді від нього, зразу ж розіслано широкому колу людей, в тому числі також нечленам УНРади. Таку методу поступування у взаєминах між органами УНРади треба вважати яскравим виявом нельояльності. І зокрема треба ствердити, що така акція Президента УНР проти Голови ВО УНРади у цей спосіб, поширена на дальші кола громадськості і окремих діячів — у самому заложенні суперечить духові (окремої) постанови Шостої сесії УНРади, призначенням якої було, забезпечити передусім якнайтісніший внутрішній взаємний контакт між Президентом УНР і органами УНРади.

5) Наголошуючи недопущенність таких метод у стосунках між керівними органами УНРади, фракція ОУНз уважає за свій обов'язок причинитися до того, щоб справи, які виникли у зв'язку з названим листом, були правдиво і справедливо розв'язані серед громадськості, і щоб разом з тим бодай частково була направлена несправедливість, заподіяна Голові ВО УНРади, д-рові А. Фіголеві.

6) Фракція ОУНз із засадничих мотивів протестує якнайрішучіше проти таких метод поборювання на форумі УНРади небажаних осіб, груп і політичних переконань. Хоч у становищі опозиції, фракція ОУНз і надалі змагатиме до такого впорядкування відносин в УНРаді, в яких, при пошануванні демократичних засад і дієвої льяльності, стала б врешті можливою конструктивна праця.

(«Український Самостійник», червень 1969, ч.: 142)

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ГОЛОВИ ТА ЗАСТУПНИКІВ ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ

У зв'язку з появою в українській пресі на еміграції повідомлень на підставі інформацій українського Інформаційного Бюро («Пресовий бюлетень», ч. 3/221, 19. червня 1969 р.) про перебіг та наслідки засідання Президії Української Національної Ради 14.—15. червня ц. р., мусимо цим шляхом подати до загального відома наступне:

1. Повідомлення про те, нібито Українська Революційно-Демократична Партія (УРДП) була в числі тих партій, представники якої в УНРаді «ухвалили висловити недовір'я Голові ВО д-рові Атанасові Фіголеві», **НЕ ВІДПОВІДАЄ ДІЙСНОСТІ.**

2. Ні один із існуючих нині органів керівництва УРДП, тобто — ні ЦК УРДП (що діє в формі Пленуму ЦК та ним обраного Секретаріату ЦК), ані вибраний З'їздом партії Голова УРДП та його діючі Заступники (що також апробовані З'їздом партії) ніколи взагалі не розглядали справи довір'я Голові ВО А. Фіголеві, а зокрема — нікому не доручали в цій справі займати на форумі УНРади становище «недовір'я».

3. Також офіційний Голова фракції УРДП в УНРаді п. Ф. Гаєнко, що є також Заступником Голови УРДП з функціями якраз репрезентанта керівного центру партії в УНРаді та апробований З'їздом партії саме як виконувач цих функцій, і тому єдиний управнений офіційно займати становище на форумі УНРади від імені УРДП, — **НЕ ВИСЛОВЛЮВАВ** ніякого «недовір'я» Голові ВО А. Фіголеві, ні з доручення, ні без доручення керівництва УРДП.

4. Насправді, всупереч існуючим приписам нормальної демократично-парляментарної процедури, на засіданні Президії УНРади було зігноровано офіційне становище Голови фракції УРДП в УНРаді, а натомість зараховано, як голос «представника УРДП», приватну думку одного члена фракції УРДП в Президії УНРади, що діяв на підставі приватно-листовних «вказівок» одного члена керівного центру УРДП, хоч ці «вказівки» були висловлені

ним не тільки без згоди, але навіть і без відома відповідальних за такі потягнення партії її керівних органів взагалі та спеціально відповідального за репрезентацію УРДП в українському політичному житті — Голови УРДП, зокрема.

5. Тому що тим одним членом керівного центру партії, що своїми приватними листами (писаними, одначе, нібито від імені керівництва УРДП) дезінформував і дезорієнтував не тільки окремих членів фракції УРДП в УНРаді, але й керівників Президії УНРади та Державного Центру УНР в екзилі, є один із чотирьох Заступників Голови УРДП з функціями Генерального Секретаря ЦК — п. М. Степаненко, який у згаданому листуванні також самозванно присвоїв собі неіснуючий в УРДП титул «Генеральний Секретар і Голова ЦК УРДП» та неналежні йому в керівництві партії повновластя, — мусимо тут, порядком висвітлення дійсного стану речей у керівництві УРДП, заявити, що:

а) згідно з Постановою останнього, 5-го З'їзду УРДП, що є нині найвищим організаційним законом партії поруч із її Статутом, який ця Постанова змінює та доповнює, — функції Генерального Секретаря ЦК в сучасній системі керівництва УРДП, що його очолює вибраний безпосередньо З'їздом Голова УРДП, обмежуються виключно керуванням поточною працею апарату ЦК, з рамени самого ЦК та в узгодженні й координації своїх дій з Головою партії.

б) Оскільки функції Генерального Секретаря ЦК — це, власне, функції діючого голови самого апарату ЦК, як про це й зазначено в Постанові З'їзду, то штучне й тавтологічне додання до свого офіційного титулу ще й описового його значення в формі «і Голова ЦК» — це з боку носія титулу Генерального Секретаря ЦК партії є свідоме введення в блуд непоінформованих (або мало й однобоко поінформованих) про систему керівництва партії, з метою фальшування своїх повноважень та видавання себе за носія повноважень Голови партії, що очолює партію в цілому, включно з її ЦК;

в) нічим іншим, тільки фальшуванням своїх повноважень та самочинним втручанням у сферу відповідальності Голови УРДП й були ті «вказівки» та інформації, що їх подавав Генеральний Секретар ЦК окремим членам фракції УРДП в УНРаді та керівникам Президії УНРади й ДЦ УНР в екзилі, — без згоди й відома будь-яких керівних органів УРДП, а зокрема — без згоди й відома Голови УРДП, що за Постановою З'їзду, як ідеологічний лідер партії, також має спеціальні повновласті «репрезентувати партію, як ідейно-політичний рух, в українському політичному житті та назовні»;

г) будучи за своїм формальним становищем одного з чотирьох Заступників Голови УРДП рівнорядним, а не надрядним

членом керівного центру партії в відношенні до Заступника Голови УРДП з функціями Голови фракції УРДП в УНРаді, Генеральний Секретар ЦК також самочинно втрутився в ділянку його діяльності та відповідальності, переступивши тим межі своїх прав і обов'язків у керівництві партії.

6. Доводячи до загального відома ці факти, разом з цим повідомляємо про те, що:

а) до часу розгляду на відповідному форумі ЦК УРДП (яким є Пленум ЦК) цілої справи, пов'язаної з останніми подіями в УНРаді, та зайняття партією в цій справі відповідного становища в відповідний легально-правний спосіб, Голова УРДП та його діючі Заступники (тобто — без Генерального Секретаря ЦК, що як Заступник Голови партії нині нечинний), як відповідальні за партію в часі між її З'їздами та Пленумами ЦК, вважають, що УРДП офіційно, через своє легально-правне представництво в УНРаді, НЕ БРАЛА участі в акції проголошення «недовір'я» Голові ВО А. Фіголеві та формально й фактично до цієї акції НЕ ПРИЧЕТНА;

б) голос (чи голоси) будь-кого, хто без згоди й відома відповідних органів партії, а зокрема — Голови УРДП та його діючих Заступників, зайняв у цій справі на форумі УНРади становище, суперечне з становищем офіційного Голови фракції УРДП в УНРаді, що відповідальний за дії фракції в цілому перед керівництвом партії, — це вислів приватної opinio відповідної особи (чи осіб), а не партії;

в) Голова фракції УРДП в УНРаді, як апробований З'їздом партії Заступник Голови УРДП саме з цими функціями, залишається й надалі єдиним легально-правним виконувачем цих функцій в УНРаді, аж до часу, коли б відповідним рішенням Пленуму ЦК або З'їзду партії він був би від виконання цих функцій звільнений, чи звільнився б за власним бажанням;

г) не маючи ніяких особистих закидів проти тих членів фракції УРДП в УНРаді, що на власну відповідальність ввійшли в склад нового ВО, Голова УРДП та його діючі Заступники все ж стверджують офіційну заяву Голови фракції УРДП в УНРаді, що УРДП НІКОГО ДО СКЛАДУ НОВОГО ВО НЕ ДЕЛЕГУВАЛА;

д) в зв'язку з тим, що п. М. Степаненко з волі УРДП займає в ДЦ УНР позицію Віцепрезидента, що спричинює часом ідентифікацію в очах загалу, включно з частиною членів партії, його становища в окремих питаннях з рамени його позиції в ДЦ — з становищем у тих питаннях УРДП, звертаємо тут увагу на той факт, що позиція Віцепрезидента є непартійна й надпартійна, тому особа, що ту позицію займає, не має права ані репрезентувати політику своєї партії в ДЦ чи в УНРаді, ані навпа-

ки — намагались достосувати політику своєї партії до його становища з позиції, яку він займає в ДЦ.

7. Оскільки згадані й не згадані тут самочинні дії Генерального Секретаря є справою, що підлягає розглядові відповідних контрольно-судових органів партії та найближчого Пленуму ЦК, Голова УРДП та його діючі Заступники цим також подають до загального відома, що віднині й до вирішення цієї справи Пленумом будь-які письмові й усні заяви цієї особи в загально-партійних справах, з титулу Генерального Секретаря ЦК чи взагалі з титулу члена керівного центру партії, не мають офіційного значення.

(—) Василь І. Гришко
Голова УРДП

(—) П. К. Волиняк, М. Г. Воскобійник,
Ф. С. Гаєнко

Заступники Голови

(«Українські Вісті» — Ульм, 13 липня 1969, ч.: 29)

Примітка голови фракції УРДП

до повідомлення Укр. Інф. Бюра — «Пресовий бюлетень» ч.: 3/221

У повідомленні Українського Інформаційного Бюра про засідання Президії УНРади 14.—15. червня ц. р., мають місце прикрі неточності.

1. Ухвала в справі недовір'я Голові ВО д-рові А. Фіголеві дослівно була такою: «Висловити недовір'я за бездіяльність». Отже виникає питання, чому справа «бездіяльності» відпала (тепер уже не актуальна, не відповідає дійсності чи ще щось інше)?

2. В повідомленні фракція УРДП фігурує серед тої більшості фракцій УНРади, з якими, як твердиться в повідомленні, Голова ВО не налагодив нормальної політичної співпраці, та яка брала участь у створенні нового Виконавчого Органу. Це не відповідає дійсності. Навпаки Голова Фракції УРДП інж. Ф. Гаєнко склав офіційну заяву, як щодо висловлення недовір'я Голові ВО, так і щодо формування нового ВО про те, що Фракція УРДП не має на те уповноваження від свого партійного Проводу. Тому він просив відкласти цю справу як дуже серйозну, яка, як це свідчить вся минула практика УНРади, потребує відповідних консультацій також поміж проводами поодиноких партій, що входять у склад УНРади.

3. Справа відставки ВО вимагала відкладення ще й тому, що треба було мати думки також позапартійних прихильників УНР-ди, оскільки д-р А. Фіголь, як позапартійний, є фактично одним їхнім представником в УНР-ді. До речі, українське громадянство мусіло б бути поінформоване про причину, чому дві фракції не брали участі в голосуванні?

4. Звертаємо увагу на ці недоречності в інформаційному повідомленні з тим, щоб надалі відповідальні особи за інформування громадянства, про таку важливу для еміграції установу як Державний Центр, мусять ставитись до своїх обов'язків більш уважно — не викривляти повідомлень, не підходити до них з подвійною міркою, не замовчувати важливих фактів і вже ні в якому разі не нагинати їх на угоду своїм партійним інтересам.

(—) Ф. Гаєнко

Голова Фрації УРДП

(«Українські Вісті» — Ульм, 13 липня 1969, ч. 29)

Від Голови УРДП

З приводу „вияснення“ голови УНР-ди

В зв'язку з появою «Вияснення» Голови УНР-ди п. Я. Маковецького в справі «Інформаційного повідомлення Голови та Заступників Голови УРДП», мушу подати до загального відома наступні факти, які спростовують згадане «Вияснення», що нічого не вияснило, а лише затемнило ясну справу.

1. Твердження автора «Вияснення», нібито в «Інформаційному повідомленні Голови та Заступників Голови УРДП» були «порушені в основному внутрішні справи УРДП» і лише частинно «є там справи, які торкаються безпосередньо Державного Центру УНР або Президії УНР-ди», — це неправда, яку спростовує сам зміст згаданого «Інформаційного повідомлення». Насправді, як у цьому може перекопатися кожен, прочитавши ще раз це повідомлення, в ньому стверджено факт *формальної й фактичної непричетності УРДП до акції проголошення «недовір'я» Голові ВО А. Фіголеві на засіданні Президії УНР-ди 15-го червня ц. р.*, що є справою діяльності УНР-ди та загальноукраїнського політичного життя на еміграції. Щождо самого цього факту, то його не може заперечити ніяке «вияснення» будь-яких чинників, крім офіційних чинників самої УРДП, про чие представництво в УНР-ді в даному разі йдеться.

2. Той факт, що в «Інформаційному повідомленні Голови та Заступників Голови УРДП» говориться також і про введення в блуд керівників та членів Президії УНРади одним із заступників Голови УРДП, яким був у цьому випадку Генеральний Секретар ЦК УРДП, — це не «внутрішні справи УРДП», а принципіві справи УНРади, співтворцем і складовою частиною якої є УРДП. Принциповим у даному разі є зокрема те що, з огляду на міжпартійний характер УНРади, її керівні чинники, а спеціально Голова УНРади, мусять знати, хто і як визначає політику партій УНРади, щоб не впасти жертвою самозванців і інтриганів, які можуть дезінформувати й дезорієнтувати керівництво УНРади. Коли ж, як це сталося в випадку голосування від фракції УРДП в УНРаді, чинники цієї установи вже стали такою жертвою, то в'яснення справжнього стану речей стало не тільки обов'язком потерпілої партії, але й конечною потребою для потерпілої в цьому випадку УНРади.

3. На жаль, «В'яснення» Голови УНРади, не в'яснивши нічого, дає підстави сумніватись у тому, чи автор цього «В'яснення» був справді лише жертвою дезінформації, як це вважали досі автори «Інформаційного повідомлення». Дивним зокрема є той факт, що автор «В'яснення», всупереч правді, стверджує документально відповідними органами УРДП, заявляє так: «Президії УНРади було офіційно відомо, що керівником поточної політики УРДП є Генеральний Секретар партії проф. М. Степаненко, який в імені Секретаріату УРДП був офіційно управнений зноситися і зносився письмово чи усно з органами ДЦентру УНР і чого до цього часу жодний керівний орган УРДП не заперечував» (підкреслення мої — В. Г.). Ця заява містить у собі явні елементи дезінформації та цілий ряд суперечностей. Бож як могло бути Голові УНРади «офіційно» відомо те, що не було офіційним, бо й не існуючим, у партії? По-перше — в УРДП немає «Генерального Секретаря партії», а лише Генеральний Секретар ЦК, що є заступником голови партії; подруге — в УРДП немає «керівника поточної політики», бо поточною політикою партії не керує ніяка одна особа, а лише вибраний З'їздом ЦК, що здійснює колегіяльне керівництво партії між її з'їздами; потрете — Генеральний Секретар ЦК, який є керівником поточної праці партії з рамени ЦК та в узгодженні й координації своїх дій з Головою партії, не має права робити ніяких офіційних рішень у своїх «зносинах» з УНРадою та вдаватись одноособово до будь-яких політичних кроків без відома не тільки Голови партії та його Заступників, але й без відома абсолютної більшости ЦК й Секретаріату ЦК, як це він зробив; почетверте — якщо «до цього часу жодний керівний орган УРДП не заперечував» того, що робив Генеральний Секретар ЦК без відома цих керівних органів, то це сталося пере-

дусім тому, що керівництво УНРади, а найперше — її Голова, своєчасно не повідомили ці органи про те, що робив на власну руку один із членів цих органів, та й взагалі не подбали про верифікацією повновастей цього члена, як це вони повинні були зробити.

4. В світлі вищесказаного також дивною є заява автора «Вияснення» про те, що, мовляв, оскільки управненим голосувати в Президії УНРади від даної партії є лише член Президії УНРади від даної партії, то його голос однак залишається «голосом партії», хоч той голос і... не був голосом партії. А що той голос не був голосом партії, то цей факт засвідчений документально навіть і тією одноособовою «інструкцією» Генерального Секретаря ЦК, на підставі якої голосував член Президії УНРади. Ця «інструкція», викладена «офіційно» в листі п. М. Степаненка до Президента УНР та до Голови УНРади 3-го червня ц. р., де автор листа, користуючись самозванним титулом «Ген. Секр. і Голови ЦК УРДП», не тільки самочинно проголосив становище голови фракції УРДП в УНРаді за вислів лише його «особистих поглядів», але при тому заявив ще й ось що: «Члени фракції УНРади і члени ВО дістають інструкції поступати в кожному окремому випадку так, як їм підказує добро нашої національно-визвольної боротьби, державна рація і сумління українських патріотів-самостійників». Отже, навіть і та сама особа, кого Голова УНРади в своєму «Виясненні» виставляє за єдиного відомого йому «офіційного» речника УРДП, своїми «інструкціями» фактично «звільнила» членів фракції від обов'язку керуватися в своїх поступованнях на форумі УНРади будь-якими вказівками, чи навіть загальними напрямними політики, партії (що її справді офіційним речником в УНРаді є голова фракції даної партії), а натомість «дала вказівку» діяти лише на підставі свого власного «сумління» (тобто — свого власного розуміння речей). Таким чином, згідно з «офіційним» листом особи, яку Голова УНРади ще й тепер вважає «керівником поточної політики» УРДП, дослівно всі (а не лише голова фракції) представники партії в УНРаді були «офіційно» проголошені лише виразниками *своїх власних поглядів*, а не якоїсь політичної лінії партії; тобто — цим самим фактично було *розпущено* фракцію партії та перетворено її на групу осіб, з яких кожна стала представляти лише свої власні погляди, чи інакше кажучи — свою власну особу, а не партію. Цей факт добре відомий Голові УНРади, бо зміст цих «інструкцій» п. М. Степаненка він знав із цитованого вище листа задовго перед голосуванням на засіданні Президії УНРади, не поцікавившись ані правністю, ані просто логікою такого дивовижного «інструктування».

5. Ще більш дивним є той висновок, до якого звів своє «Вияснення» його автор, заявляючи: «З погляду офіційного і легально-правного УРДП через свого формального і фактичного представника в Президії УНРади висловилися за недовір'я Голові ВО А. Фіголеві, а відповідний уступ повідомлення не має жадного зобов'язуючого значення для Президії УНРади і ДЦентру УНР». Нелогічність такого висновку Голови УНРади очевидна не тільки в світлі наведених вище фактів, але також і в силу того простого факту, що офіційність і легальну правність голосу партії визначає сама дана партія, а не будь-хто інший, не зважаючи на його титул в УНРаді. Як відомо, партії творять УНРаду й вибирають її Голову, а не навпаки. Тому намагання Голови УНРади, що є представником певної партії, нав'язувати іншій партії таку політику, яку він чи його партія хотіли б, щоб дана партія репрезентувала, — це нечуване і ніякими легально-правними нормами не виправдане втручання в справу, до яких Голова УНРади не має і не може мати ніякого відношення. Щождо того місця в «Виясненні» Голови УНРади, де говориться, що, мовляв, «партія не має права відкликати чи заперечити вже відданий голос свого представника в Президії УНРади», то в світлі вищесказаного — це цілковита недоречність. УРДП не потребує відкликати того, чого не було, бо до того голосування, про яке говориться в «Виясненні», УРДП, як партія, не мала й не має ніякого відношення.

12-го серпня 1969 р.

Василь І. Гришко
Голова УРДП

(«Українські Вісті» — Ульм, ч. 32/33)

ЗА ДІЙОВУ І ДІЛОВУ ЄДНІСТЬ І ЗАКОННІСТЬ

ЗАЯВА

*Голови УРДП та Голови Фракції УРДП в УНРаді
про засадниче становище в актуально-політичних справах
УНРади та ДЦ УНР*

У зв'язку з деякими безпідставними закидами сучасному керівництву УРДП з боку певних осіб із сучасного керівництва УНРади та ДЦ УНР, вважаємо за потрібне подати до загального відома наступну заяву Голови УРДП та Голови фракції УРДП в УНРаді, як уповноважених найвищими органами партії — її останнім З'їздом та ним обраним ЦК — очоловати та репре-

зентувати партію в українському політичному світі та на форумі УНРади.

Передусім заявляємо, що напрямок політики УРДП взагалі визначається відповідними документами З'їздів партії, а між з'їздами — відповідними рішеннями Пленумів ЦК, чи в практичній площині — постановами Секретаріату ЦК, і це стосується також і становища партії в справах УНРади та ДЦ УНР. Щодо цього засадниче становище партії задокументовано також в основному політичному документі партії, як однієї з основоположних частин УНРади в час її створення, тобто — в Деклярації УРДП на Першій сесії УНРади 19-го липня 1948 р. Тому й ми тут, подаючи своє засадниче становище в актуально-політичних справах УНРади та ДЦ УНР сьогодні, звертаємо увагу всіх на визначені згаданими документами позиції УРДП в цих справах, бо саме ці позиції й висловлюємо ми тут. Ці позиції, як вони зокрема дослівно сформульовані в політичних тезах Деклярації УРДП при її офіційному вступі в УНРаду, такі (подаємо їх повністю чи в найсуттєвіших витягах із Деклярації, вказуючи після кожної точки тут номер відповідної точки в Деклярації, звідки взято цілу тезу чи витяги):

1. *«Пореволюційний досвід України є найміцнішою підставою української політики. В ньому наявні елементи миру й елементи війни. Елементи реформи й елементи революції, елементи легальних і елементи нелегальних форм боротьби. Елементи безкомпромісности зброї і від'їзду на еміграцію і елементи компромісу. Це — життя великої нації, і Національна Рада, якщо вона хоче бути втіленням політичної мудрости й досвіду України, не має права упустити ні зернини з цього великого і всеосяжного досвіду Вітчизни»* (Деклярація, т. 3).

2. *«Україна під советською займанщиною випробувала може найбільше число форм боротьби — від збройних повстанських виступів, через економічну й культурну боротьбу до обсади українськими патріотами рядових і ключевих позицій в державному апараті УРСР... Боротьба точилася так, що коли большевики хотіли перетворити Україну в порожню від України національну форму, то українці все робили, щоб накинену їм окупантом форму виповнити своїм національним змістом Української Національної Республіки... І сьогоднішня Україна стоїть далі в запеклому змаганні з ворогом, використовуючи все нові й нові форми боротьби»* (Декл., тт. 4-5).

3. *«Для нас проблема УРСР і окупації України Москвою протягом довгих десятків літ не така проста, як для більшости тих, хто не перебував у річищі підсоветської України. Ми вважаємо, що національна революція 1917 р. і УНР змусили большевизм до словесного визнання самостійности України і до перетворення РСФСР в СССР — з юридично нібито самостійними респуб-*

бліками, як от Українська РСР... Україна і її передові політично-активні елементи розуміли потребу використати для державно-національного здійснення України, для її визволення, для добра народу всі можливості легальної і нелегальної праці, вповнити українським змістом усі советські державні форми. В процесі боротьби незмірно зросли лави свідомого і культурного активу... Це речі, від яких залежить стратегія і тактика боротьби за відновлення Української Народньої Республіки, за перетворення УРСР в УНР» (Декл., тт. 5-6).

4. «Ми вважаємо за найважливіше для політичної еміграції бути чуйними до процесів в УРСР, до дум і надій підсоветської людини. Бо ми знаємо, що ця людина — наша одинока надія і сила; що ради неї, а не самих себе, пішли ми на чужину» (Декл., т. 6).

5. «Українська Національна Рада має включити і об'єднати в собі всі три річища українського визвольного руху — першої еміграції, Західної України і Великої України під Советами... А головне — щоб у ній відчувався якнайживіший морально-політичний контакт із сьогодишньою Україною, яка день-удень всіма можливими способами змагається за своє історичне бути чи не бути... Без використання всіх, навіть і найменших, можливостей, в тому числі легальних, без тривалого духовно-політичного контакту і зв'язку з вітчизною, без ґрунтовної підготовки світової opinio на свою користь — неможливий переможний останній удар» (Декл., тт. 7-8).

6. «Еміграційний Виконавчий Орган має все зробити для того, щоб духом і політичним змістом своїм не бути еміграційним, а вітчизняним... Зокрема ми хотіли б, щоб Виконавчий Орган Української Національної Ради зробив усе можливе для налагодження морально-політичного і оперативного зв'язку з народом Вітчизни і з його найбільш активними елементами, враховуючи, однак, всі внутрішні труднощі цієї справи. Зокрема народ український в усіх закутках України мусить знати, що Національна Рада є, що вона в порядку і робить усе, що в її силах» (Декл., тт. 8-9г).

7. «Ми хотіли б, щоб державні органи УНРади врахували соціально-економічні процеси в Україні і в світі за останні десятиріччя та зуміли знайти правильну лінію між двома крайностями: з одного боку, можливої тенденції до соціально-економічних відносин, що була в Україні в межах чужих імперій напередодні Національної Революції; а з другого боку, можливих тенденцій до збереження наявної большевицької системи. Питання соціально-економічної спадщини большевизму — найтрудніше, найдразливіше питання української визвольної політики, — і то як у

внутрішньо-українському, так і в міжнародньому аспекті; тому в ньому потрібна особлива чуйність і такт» (Декл., т. 9д).

8. «В галузі закордонної політики ми висловлюємо побажання врахувати місце України, як одного з головних факторів Середньої Європи, і при розв'язуванні наших національних проблем не забувати, що на нас лежить моральна відповідальність також і за правильне та корисне розв'язання цілої східно-європейської проблеми, а зокрема російського питання і проблеми нового порядку на всіх європейських просторах сьогоденішньої московсько-большевицької імперії» (Декл., т. 9д).

9. «Національна Рада і обраний нею Виконавчий Орган мають бути живим і діловим втіленням концентрації всіх національних сил, всіх трьох річищ українського визвольного руху та всіх основних територіяльних, соціальних і політичних груп українського народу... Зокрема ми хотіли б, щоб Виконавчий Орган зарепрезентував перед світом наш народ, а зокрема нашу політичну еміграцію, як єдине організоване національне тіло, чітко та мудро показав світові наші позиції... Але світ буде нас слухати і рахуватися з нами не тоді, коли ми йому щиро чи лукаво улестимо, а коли він відчує, що ми — дійсний голос основних частин нашого народу, і коли він помітить, що цим голосом керує досвідчена політична мудрість...» (Декл., тт. 10, 9а, 1).

10. «Україна, хоч і поволі, але невпинно виростає дедалі в реальніший міжнародній фактор. Покищо в міжнародньому житті це майже непомітно. Але процеси в самій Україні є найліпшою гарантією дійсності цього росту і вони наперед визначають його напрям. Наш народ, перебуваючи в большевицькій неволі, так чи інакше змушує Москву до того, що ця світова потуга ніколи не перестав розглядати українського питання, як одного з капітальних питань своєї політики. Завдання полягає в тому, щоб цю політичну вагу України поширити поза межі Східної Європи — в світ» (Декл., т. 1).

11. «Нема нічого більш прикрого для українця, що мучиться в советській неволі, як чутка про розбрат і національно-політичне безсилля еміграції. Тому ми, без найменшого винятку непослідовности, були словом і ділом за негайне створення Української Національної Ради і залишаємось вірні їй словом і ділом» (Декл., т. 10).

12. «І коли б сталося навіть так, що наша праця не знайшла б собі навіть мінімуму зрозуміння, то ми, залишаючи за собою право нормальної конструктивної опозиції, все одно залишилися б вірними Національній Раді до кінця словом і ділом... Бо ліпше недосконалий центр, ніж жодного. Бо в нинішніх умо-

вах найбільшої небезпеки, а можливо й останнього рішучого зудару за бути чи не бути України, немає вищого гасла для кожного українця, як національна дійова і ділова ЄДНІСТЬ І ЗАКОННІСТЬ» (Декл., т. 10).

Ми повторили тут у дослівному переказі, лише в дещо переранжованому порядку, майже повний текст Деклярації УРДП при вступі в УНРаду, що недавно був опублікований ще раз в основних своїх точках в «Українських вістях» з 25-го вересня — 5-го жовтня ц. р. за текстом офіційного органу УРДП «Наші позиції» ч. 3-4, 1948 р. Як і в випадку передруку тексту цього документу в «УВ», це повторення тут його політичних тез порядком формулювання нашого засадничого становища в актуально-політичних справах УНРади та ДЦ УНР сьогодні — це лише ствердження того, що зазначено й у примітці до тексту цього документу в «УВ», а саме: «Основний текст цього важливого політичного документу УРДП може правити за вихідну базу політики УРДП в УНРаді й сьогодні». Власне, так ми розглядаємо цей документ, і тому посилаємось тут на нього, як на вислів нашого засадничого становища в цих самих справах сьогодні. Потвердження цього документу в застосуванні до сьогоднішніх актуальних питань нашої політики на форумі УНРади ми рекомендуємо відповідним органам нашої партії, а до часу відповідних постанов у цих справах подаємо до загального відома це, як наше становище відповідальних за репрезентацію партії в українському політичному світі та на форумі УНРади.

Разом з цим заявляємо, що ми вважаємо самозрозуміло зобов'язуючими УРДП в УНРаді всі ті основні закони, що визначають засади й структуру УНРади та її пов'язаність з ДЦ УНР і на підставі яких УРДП приступила до УНРади, як її основоположна складова частина. Але це, так само самозрозуміло, не виключає змагання УРДП в рамках цих законів за такі зміни в УНРаді, ДЦ УНР чи в конкретних формах їх взаємопов'язання та їх практично-політичної діяльності, — які, відповідно до реально-практичних потреб української політики та відповідно до демократично-правних засад УНРади й ДЦ УНР, з нашого погляду, можуть виявитись потрібними. Так само це самозрозуміло не виключає висування з боку УРДП, як і з боку будь-яких інших партій УНРади, тих чи інших практично-політичних проєктів чи домагань, та ведення своєї практичної політики на форумі УНРади в межах таких форм міжпартійної діяльності, які передбачені законами й правилами парламентарної поведінки, зокрема ж — щодо обов'язків і привілеїв як керівної більшості, так і опозиційної меншості.

При цьому зазначаємо, що як досі, так і надалі, головною задачею для нас у справах УНРади та ДЦ УНР є досягнення та збереження в рамках цього загальноукраїнського національно-

політичного центру на еміграції саме того, що в заключній тезі цитованої вище Деклярації УРДП сформульовано як «національна дійова і ділова єдність і законність». Саме порушення засади єдності — як єдності різних, в тому й опозиційних до наявного керівництва, партій з їх ідейно-політичними концепціями, — а також порушення законності з боку наявного керівництва в відношенні до опозиційних середовищ, — це є те, що стало причиною сучасної кризи в УНРаді. Зокрема ж порушено законність у відношенні до фракції УРДП в УНРаді та dokonано втручання з боку певних партійних речників у керівництві УНРади — у внутрішні справи УРДП та деяких інших партій, з метою досягнення певних цілей, що не мають нічого спільного з інтересами УНРади. Засуджуючи цю шкідливу для УНРади практику, ми стоїмо власне за *привернення єдності в УНРаді через привернення в ній законности*. В цьому ми вбачаємо перший і найважливіший нині крок до ліквідації сучасної кризи в УНРаді, і без цього не вважаємо за можливе співвідповідальність нашої партії за діяльність сучасного керівництва УНРади.

А в зв'язку з цим вважаємо за потрібне заявити тут наступне:

1. Деякі особи, зокрема з кіл сучасного керівництва чи неприхильних до УРДП фракцій УНРади, віднедавна виступають з закидами супроти сучасного керівництва УРДП (а також підтримуваного УРДП часопису «Українські вісті»), що воно, нібито, веде якусь «кампанію проти УНРади й ДЦ УНР», та що це становить собою якусь «загрозу для цілоти УНРади». Ми рішуче відкидаємо такі твердження, як не лише неправдиві, але й злісно ворожі супроти УРДП, що походять із тих середовищ і чинників, які намагались і далі намагаються підпорядкувати своїм впливам УРДП шляхом спрямованих на її розбиття інсинуацій.

2. Ми спеціально підкреслюємо заключну тезу цитованої вище Деклярації УРДП про те, що «коли б навіть наша праця не знайшла б і мінімуму зрозуміння, то ми однак, залишаючи за собою право нормальної конструктивної опозиції, все одно залишилися б вірними Національній Раді словом і ділом». Ми вважаємо, що навіть і в такому випадку, який у цій тезі передбачено, ми будемо діяти саме так, як у цій тезі сказано. Як відомо, досі всі партії УНРади, крім УРДП, час від часу опинялися в опозиції, а деякі й виходили з УНРади та вели проти неї дійсно загрозливу для її цілоти кампанію. При чому — саме з боку цих останніх сьогодні чути найголосніші закиди УРДП в «кампанії проти УНРади».

Можемо запевнити непроханих «оборонців» УНРади, що її нема чого боронити сьогодні від вигаданих противників і «загроз». Те, чого УНРада потребує сьогодні — це скріплення її моральною й матеріальною підтримкою, як то робило завжди та

робить і тепер членство й маса прихильників УРДП, а чого не робили й не роблять сьогоднішні «оборонці» УНРади, що лише використовують її засоби, збираючи в той час лише свої партійні «визвольні фонди».

3. Єдина реальна загроза для УНРади сьогодні існує з боку саме тих партій у ній, які, ідентифікуючи себе з УНРадою й ДЦ УНР, прагнуть використовувати її лише в своїх власних партійних цілях. Саме проти цього ми рішуче виступили, чим і заслужили нападів з боку деяких теперішніх керівних осіб УНРади, приналежних до згаданих тут партій, що роблять безпідставні закиди УРДП.

Вказуючи на недоліки чи порушення законности в праці окремих осіб чи груп осіб в УНРаді та ДЦ УНР, ми цим не робимо нічого такого, що було б на шкоду УНРаді та ДЦ УНР, а навпаки — цим ми виступаємо в обороні правопорядку в УНРаді й ДЦ УНР та за скріплення й піднесення їх на належну височінь, як наших найвищих установ на еміграції.

4. Ми виступали й виступаємо за привернення правопорядку в УНРаді, проти використання УНРади в будь-яких партійних цілях та інтересах, проти впровадження в практику УНРади поділу її складових партій на «ліпших» і «гірших» репрезентантів ідеї УНРади тощо.

5. При цьому ми рішуче заявляємо, що ні окремі особи, ні організації, які мали б на меті «валити» УНРаду, не можуть розраховувати на нашу співучасть. І навпаки, — всі ті сили в УНРаді, в тому й серед наших сьогоднішніх противників та критиків, які справді щиро й поважно хочуть оздоровити відносини в УНРаді, скріпити її та підняти її авторитет, а головне — ефективність її праці, — можуть сміло розраховувати на нашу повну підтримку й співпрацю на засаді «дійової і ділової єдності і законности».

Цю заяву закінчуємо словами основоположника й надхненника УРДП та цілого українського революційно-демократичного руху, чії позиції щодо УНРади та ДЦ УНР висловлено в тезах цитованої тут Деклярації УРДП, що є й нашими сьогоднішніми позиціями: «У даному разі ситуація в УНРаді дещо нездорова. Чого й як — усі це знають і бачать. Але ми її оздоровимо. А вже в усякому разі ми руйнікам не дамо УНРади розламати».

Мюнхен, Німеччина, 21. листопада 1969.

Василь І. Гришко
Голова УРДП

Федір Гаєнко
Заступник Голови та
Голова фракції в УНРаді

«Українські Вісті» — Ульм, 30 листопада 1969, ч.: 48/49

Атанас Фіголь

У справі листа президента М. Лівіцького

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 1.

в справі: листа президента УНР в екзилі Миколи Лівіцького до голови ВО Атанаса Фіголя (від дня 23 травня 1969), розісланого у формі циклостильної брошури без мого відома на невідомі мені адреси.

Дня 21 травня ц. р. я телефонував до пп. Лівіцького і Маковецького. Пропоновану на п'ятницю 23 травня розмову в трійку панове пересунули на середу 28 травня, а чергове засідання Президії УНРади, яке вже перед тижнями було устійнене на 7 червня, пересунули на 14 червня цр. Ті пересунення — як виявляється тепер — були потрібні пану президентові для поспішної розсилки пропагандивної літератури, яка поза моїми плечима була накручувана на циклостил і розсилана в квертах Інф. Бюра в канцелярії ВО в Мюнхені.

У вівторок 27 травня я дістав порученого листа. Це на бланках «Президент Української Народньої Республіки» з державним гербом тризубом, за оригінальним підписом президента й голови УНРади, на десяти сторінках битого машинопису прокурорське обвинування мене як голови ВО за фальшиву політику й недіяльність.

Не зважаючи на те, що лист був переповнений довгим рядом перекручених фактів і неправдивих тверджень, був явно тенденційний і кінчився погрозою, я рішався відповісти на нього.

Але через сліпий припадок 3 червня я довідався від д-ра Кашинського, що дотичний лист пана Лівіцького є розмножений на циклостил і десятками, а може й сотками, примірників розісланий на невідомі мені адреси. Ціль тієї розсилки мені не ясна до нині. Повищі факти означали: поперше — я дістав не особистого листа, тільки я дістав текст пропагандивної брошури зверненої проти мене, текст неанонімний, завірений оригінальним підписом пана президента; подруге — це означало, що мене

очорнено поза моїми плечима без найменшого натяку, що листа як циклостильну відбитку переслано іншим мені невідомим особам. Тим самим не дано мені змоги відповісти, спростувати неправдиві твердження і з'ясувати моє становище до зроблених мені зауважень.

Свідомий того, що обі брошури: «УГВР проти УНР» і «Президент УНР проти голови ВО» (тобто вгорі названий лист), як своїм змістом так і методом подавання інформацій, а чи дезінформацій загрожують дуже поважно цілості ДЦ, я прийняв думку д-ра Кашинського, зробити спробу «п'ять мінут перед дванадцятю» запобігти наслідкам такої політичної діяльності. Ми погодилися на позитивну «програму трьох пунктів» (про це буде мова докладніше при іншій нагоді). Д-р Кашинський звернувся до п. Лівницького з пропозицією виступити від його імені (тобто: від імені президента) як посередник між фракціями для полагодження конфлікту.

Пан президент Микола Лівницький цю пропозицію відкинув.

Супроти повищих фактів і змісту обох згаданих брошур, які наявно виявляють не тільки специфіку товариських прийомів, але й методи політичної обортьби деяких кіл і осіб на форумі ДЦ, — і тому, що я бачу повну безвиглядність — при сучасній настанові пана президента — будьяк запобігти швидко поступаючому процесові зникання всякого авторитету ДЦ і його дальшої дезінтеграції, — я рішився реагувати на листа щойно на найближчій Президії УНРади в дні 14 червня цр.

Копії цієї інформації одержують:

д-р Кость Паньківський, заступник голови ВО в ЗДА, Нью-Йорк, дир. Іван Крамаренко, голова Представництва ВО в ЗДА, Н.-Йорк, проф. Іван Паливода, голова Політичної Ради в ЗДА, Бавнд-Брук, Іван Дубилко, голова Представництва ВО в Канаді, Торонто, мгр. Степан Онисько, голова Представництва ВО в Англії, Лондон, М. Н. Ковальський, голова Представництва ВО у Франції, Париж.

Високоповажані Панове!

Жалію, що мушу турбувати Вас такими прикрими, але для атмосфери нашої праці — на жаль — характеристичними конфліктами. Можу припускати, що і до Ваших рук цей лист пана президента так чи інакше дійде. Тому важливо дати Вам моє перше вияснення.

Мою відповідь пану президенту Миколі Лівницькому до порушених проблем і закидів зроблених мені Ви одержите пізніше.

ПС. Довідуся, що листа пана Лівичького одержали за океаном теж особи, які зараз до ДЦ не мають ніякого відношення. Тому ця інформація, можливо, буде розіслана ще на інші адреси, а чи — в разі потреби — проголошена в пресі.

Мюнхен, дня 9 червня 1969 р.

*

Цю інформацію я прочитав на засіданні Президії УНРади в дні 14 червня 1969 р. Ані президент УНР в екзилі М. Лівичький, ані голова УНРади д-р Я. Маковецький не дали ніякої речевої відповіді на цей документ. Пан Микола Лівичький в дуже подразненому тоні погрозив мені, що перекричить мене голосом і брошурами. Не сумніваюся, бо в п. Лівичького особливо велика в цьому напрямі рутинна й він має зблєкованих союзників, які у відрізненні до мене, безпартійної людини, розпоряджають відповідним апаратом і набагато більшими можливостями. В тому не збираюся конкурувати з п. М. Лівичьким.

Проте, незалежно від того, чи п. М. Лівичький мене перекричить, а чи навіть засипле своїми брошурами, я буду боротися з методами, що їх у своїй політичній роботі стосує пан президент УНР в екзилі Микола Лівичький.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 2.

в справі: незаконна ситуація в УНРаді — «екс-лекс».

Тимчасовий закон про реорганізацію ДЦ (конституційний закон) передбачає — в розділі другому, стаття 4, пункт д — інституцію «Державного Трибуналу, якого компетенцію і склад визначить окремий закон...». Мені не відомо, чи будьколи — на протязі 20-річного існування УНРади — ця інституція була покликана до життя, і які компетенції визначено для неї. Шоста сесія «Державного Трибуналу» не встановила. Тому є безспірним фактом, що в конструкції тепер діючого ДЦ немає конституційного суду, який розглядав би й засуджував нагинання чи ламання закону головою держави, президентом парламенту, окремими партіями, фракціями, чи партійними бльоками.

Можна б мислити, що ролю свого рода арбітра, захисника основного, конституційного закону повинен виконувати президент УНР в екзилі. Але президент Микола Лівичький від початку свого урядування після шостої сесії повів виразно партійно-партикулярну політику (консекветно і наполегливо монтуючи

«більшість» фракцій йому «підпорядкованих») і тому в ДЦ не має навіть сурогату інституції, яка могла б з понадпартійного становища бути посередником поміж сторонами, ладнати кризи й конфлікти.

Впродовж біжучої каденції порушено Тимчасовий закон у багатьох випадках; формальне ствердження протизаконної ситуації в УНРаді було проведене на засіданні Президії УНРади 14/15 червня 1969 р. На цьому засіданні «більшість» Президії порушила постанови Тимчасового закону, переступила свої компетенції. Заіснував стан «екс-лекс», в якому всі рішення Президії є незаконними.

Незаконний стан в УНРаді ствердили голова чи репрезентанти фракцій: ОУНз (Кордюк), УНДО (Добрянський), УРДП (Ганенко) і голова ВО, рівночасно керманіч ресорту національної координації (ресорт внутрішніх справ) — (Фіголь).

Фактом зламання конституційного закону є невизнання легітимного відкликання мандату д-рові Федорончукові пратією УНДО. Ця справа триває на форумі УНРади вже дев'ятий місяць. Відсування поладнання цієї справи, не зважаючи на ясно сформульовану точку Тимчасового закону (стаття 8, пункт 1 г: «1. Впродовж каденції мандат члена УНРади гасне в наслідок: ... г) відкликання угрупованням, до котрого даний член належить» ... без будьякого обмеження в інших пунктах закону!), обтяжує голову УНРади. Президент Лівиський свідомо і навмисне акцептував і своїми виступами на засіданнях Президії підтримував таке поступування.

Уже сам факт, що голова УНРади допустив до відчитання на форумі Президії приватного листа-протесту д-ра В. Федорончука, а далі тактика відкладання цієї справи, становила яскраве порушення прав і обов'язків голови УНРади і є несумісні з парламентарними нормами. Президія УНРади протизаконно вмішлася у внутрішні справи партії.

Своєрідним куріозом треба вважати становище голови УНРади д-ра Маковецького, який справді признав, що вимога УНДО є легітимна, та проте він одночасно висунув «теорію лучших людей»: не всі люди є рівні перед законом (!?). Він вимагав для д-ра Федорончука виїмкового трактування, незгідного з постановами обов'язуючого закону, — мовляв, д-р Федорончук «один з лучших».

Президент, голова УНРади, а з ними т. зв. «більшість» — (чому слово «більшість» треба писати в «лапках», про те буде мова далі) — прийняли хитру тактику: не заперечувати закону, а «вимиinati» його; не допускати до його здійснення. Користаючи з «більшости» голосів у Президії, вони під всілякими претекстами відсувають здійснення вимоги УНДО «ад календас грекас».

На передостанньому засіданні Президії рішено: устно просити УНДО, полагодити спір у середині партії. Але на те УНДО внесло письмову відповідь з вимогою здійснити його право. На те «більшість» вирішила просити УНДО полагодити справу в середині партії, цим разом . . . письмово! — Наступний раз можна просити знову устно, потім знову письмово, . . . і так можна бавитися «в піжмурки» в безконечність, а принайменше до наступної сесії.

Тактичні маніпуляції «більшости» аж ніяк не в силі приховати яскравого зламання закону, не можуть закрити об'єктивної правди: жодна більшість не сміє відмовити людині чи групі підставових прав, що їх гарантує закон. Всяке унеможливлення здійснити закон є протизаконним, незалежно від таких, чи таких «високих» мотивів. Так водиться в кожному цивілізованому, демократичному суспільстві. Брак конституційного суду аж ніяк не звільняє кожного з нас боротися проти незаконних рішень, потягнень, чи незаконних ситуацій на форумі УНРади.

Щоб причинитися до усунення шкідливого конфлікту, я вислав до д-ра Федорончука 17 березня цр. листа, в якому м. ін. писав: «. . . мої розмови з проводом УНДО виявили, що провід партії не знаходить ніяких причин ані можливостей міняти своє становище. У витвореній ситуації я бачу єдино можливу розв'язку, — з кожного погляду виправдану й доцільну: апелювати до Вас, щоб Ви 'підпорядкували особисте цілому' й прийняли відкликання мандату, а мерітум спору передали на розгляд партії, яка єдино уповноважена розглядати того рода справи. . . ». Д-р Федорончук відповів мені мовчанкою, а при особистій зустрічі, на засіданні ВО 13 червня, відмовив мені права «мішатися» до цієї справи.

Голосування над всіма внесеннями на Президії УНРади 14/15 червня цр. неможливо визнавати за законні ще й з причин, що їх подав інж. Гаєнко, голова фракції УРДП: . . . на цьому засіданні постанови приймалися фактично двома з половиною безспірними голосами, бо голос п. Собчинського (УРДП) він, як голова фракції, виразно й кількакратно заперечив, голос д-ра Кашинського неважний, бо його мандат двох-річної каденції вже давно вигас і він нікого не репрезентує, а два соціялісти, які собі взаємно підписують повновласті, аж ніяк не можуть вважатися репрезентантами погляду цілої УСП. До цього треба додати, що інж. Лучишин, який голосував в імені УСП, є членом Державної Контролі й тому не має права брати участі в голосуваннях Президії. Ось чому про більшість на Президії 14 і 15 червня цр. треба обов'язково писати в «лапках».

Стверджуючи, що з'ясовані маніпуляції «більшости» руйнують всякий правопорядок на терені ДЦ, я як голова ВО і керівник ресорту національної координації (внутрішні справи) заявив, що рішенням т. зв. «більшости» щодо УНДО й процедурою голосування Президія поступає незаконно і створює ситуацію «екс-лекс». Це означає, що всі її рішення не мають законної ваги. Таке становище, як сказано вище, заняли теж репрезентанти трьох фракцій: ОУНз, УНДО і УРДП. — Д-р Кашинський, який в багатьох розмовах перед засіданням Президії признавав рацію УНДО, на засіданні голосував проти УНДО; це тільки додатково характеризує дивні стосунки на терені УНРади.

Ствердження незаконного стану, «екс-лекс», в УНРаді я подав перед моїм звітуванням. Тому я не подавав мого звіту на «затвердження», а відповідав передусім на безпідставні закиди написані в листі пана президента від 23 травня 1969 р. (див. Інформаційна записка ч.: 1.). Наприкінці дискусії, — отже: перед «голосуванням» над внесенням мені як голові ВО «недовіря за бездіяльність і шкідливі акції для ДЦ», — я щерз це ствердження підкреслив і заявив неважність (неправосильність) рішень Президії.

Мої позитивні пропозиції, «програму трьох пунктів», які — на мою думку — могли б істотно причинитися до уздоровлення ситуації в УНРаді й повернення в ній легального стану, не взято до уваги й збуто мовчанкою.

Супроти вище наведених фактів і витвореного юридичного стану «екс-лекс», я не вважав за можливе, після висловлення мені вотуму недовіря, зголосити президентові УНР в екзилі димісію уряду. Таку мою заяву голова УНРади д-р Яків Маковецький назвав «бунтом». Я зміцця застерігся проти такої провокації і стосування методи «лови злодія», бо якщо послуговуватися термінологією д-ра Маковецького, то голова УНРади, саме д-р Маковецький і «більшість» збунтувалися проти зобов'язуючого Тимчасового закону, проти власної конституції і ввели методи, які є просто знуцанням над елементарними засадами правопорядку в громадському і державному житті.

«Де-факто» я відійшов і не бажаю далі залишатися на посту голови ВО. Дворічний досвід показав понад всякий сумнів, що для моєї праці свідомо створювано труднощі. Це відібрало мені всяку охоту працювати в такій атмосфері ДЦ. Але я хочу й буду шанувати закони і мою формальну димісію складу перед кожним легітимним пленумом Президії Української Національної Ради. Покищо «де-юре» я не маю перед ким димісіювати.

Таке моє становище мушу зберегти як протест проти таких методів і заходів, що їх застосовано на терені ДЦ УНР, які не можуть бути толеровані жадною суспільною організацією чи установою.

Мюнхен, дня 21 червня 1969

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н А З А П И С К А ч.: 3.

СПРОСТУВАННЯ

в справі: спростування невірних інформацій в пресі; текст розісланий до головних органів української преси.

Щоденник «Свобода», від 20 червня 1969, подав на першій сторінці невірну інформацію під заголовком: «Д-р Фіголь уступив, інж. Довгаль новим головою ВО УНРади». Спростовую:

Неправдою є, що на засіданні Президії УНРади в Мюнхені 14 і 15 червня цр. «... схвалено недовіря до політики голови Виконавчого Органу д-ра Атанаса Фіголя і він в результаті подався до димісії...» — Правдою є, що йому схвалено «... недовіря за бездіяльність на становищі голови ВО...» Перше внесення інж. Лучишина (УСП) звучало: «... за бездіяльність і за шкідливі акції для ДЦ...» Другу частину речення про «шкідливі акції для ДЦ» внескодавець лізніше вже не повторив.

Повище спростування стосується до тексту внесення про недовіря, як воно було сформульоване й прийняте на Президії. Мотивація «бездіяльності» видалася редакторам повідомлень до преси незручною. Тому висунено якісь політичні розходження. Тимчасом йшлося про усунення не вигідної особи на становищі голови ВО. Мотивація для висловлення недовіря не відотравала при тому жодної ролі. Вся розгра була при змонтваній «більшості» згори дбайливо приготована.

Неправдою є, що «... проти недовіря і димісії д-ра Фіголя голосували тільки представник ОУНз д-р Богдан Кордюк та представник УНДО ред. Михайло Добрянський...» — Правдою є, що обидва названі представники фракцій ОУНз і УНДО не брали участі в голосуванні, бо на початку засідання ствердили незаконність поступування Президії. Таке становище зразу підтримали голова фракції УРДП інж. Федір С. Гаєнко і голова ВО д-р Атанас Фіголь.

Також «Бюлетень Українського Інформаційного Бюра» ч. 3/221, датований 19 червня 1969 р. подав недокладні й неправдиві відомості про засідання Президії УНРади 14 і 15 червня цр.

Трудно зрозуміти, чому інж. Спиридон Довгаль, назначений головою ВО і керманичем ресорту преси й інформації, почав свою діяльність свідомою дезінформацією української громадськості.

Мюнхен, дня 27 червня 1969

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 4.

в справі: виборний (громадський) сектор УНРади.

Мені закидають :

«... Не зрушено з місця справи виборного і номінаційного сектору УНРади. Взявши справу виборного сектору на себе і рішуче застерігшись, що та справа, як і взагалі контакти з Т-вами Прихильників УНР і Сприяння УНРаді, належать до Вас, як керівника ресорту внутрішніх справ, а не до ресорту фінансів, який до того часу цими справами займався, Ви допіро в лютому пр., себто майже два роки по сесії, опрацювали на суворо проєкт регуляміну виборного сектору. Тим часом ця справа вимагає довгого обговорення заінтересованих чинників і спопуляризованя її серед маси наших прихильників, а тому вже давно мала б вийти зі стадії нарису проєкту регуляміну. Очевидно, що не маючи хоч би концепту такого проєкту, компетентні органи, як Правнична Комісія і Президія УНРади, не мали змоги нею займатися». — (Цитата з листа-брошури президента М. Лівіцького від 23 травня 1969 р.).

Відповідаю :

Справі виборного (громадського) сектору я присвятив від самого початку дуже багато уваги, часу й енергії, — зокрема для «популяризації її серед маси наших прихильників»!

Вже перші мої дві поїздки до США і Канади в 1967 р. (разом шість місяців) зосереджувалися довкола цієї справи. Надруковано відповідні «заяви», в яких (на зворотній сторінці) докладно з'ясовано суть акції підготовки виборного сектору. Підчас багатьох зустрічей із ширшими колами громадянства ці заяви поширювано масово. У висліді цієї акції зростали грошові надходження для УНРади. Найкраще (бо пляново) ця акція була розгорнута в Канаді, де річні надходження зросли впродовж 1967 і 1968 років на сто відсотків. На початку 1968 р. було розіслано враз із першим числом «Інформації», де описано виборний сектор, понад 40.000 таких «заяв».

Юридичним оформленням виборного сектору мала найперше зайнятися Правнича комісія; конкретний проєкт мав виготовити д-р Леонтій, голова комісії. Але, коли на протязі цілого року д-р Леонтій «не зрушив з місця» цієї справи тоді я добровільно взяв її на себе.

В протоколі засідання ВО ч.: 5, від 12 лютого 1968 читаємо: «... відносно підготовки громадського сектору Президія УНРади уповажнила голову ВО подати їй в проглядному часі еляборат, на основі досвіду із зустрічі з громадянством США і Канади...». — Отже, щойно на початку 1968 р. виготовлення проєкту регуляміну виборного сектору перейшло теж формально до обов'язків голови ВО. Але тоді вже атмосфера в УНРаді ставала щораз більше непригожою для цієї позитивної й конкретної роботи. Такі «політичні» проблеми як «викидання ОУНз», «засуджування 35», «засуджування АУА», «вмішування у внутрішні справи УНДО» і т. д. відсували на далекий плян сформування виборного сектору.

Також президент мав дати проєкт ще з часів його головування в ВО. В протоколі засідання ВО ч.: 9, від 11. жовтня 1968 читаємо: ... «проєкт громадського сектору ще не готовий, пан президент запропонував предложення цього проєкту на січень 1969 р.» ... Президент обіцяв, але до 15 червня 1969 р. цього проєкту не дав.

Неясні натяки на якісь нібито компетенційні конфлікти між ресортами фінансів і внутрішніх справ наводяться хіба тільки для заплутання справи. Жодних зв'язків з Т-вами прихильників УНР та сприяння УНРаді я не відбирав керманичеві фінансів. Я безпосередньо з тими Т-вами не підтримував жодного ділового зв'язку вважаючи їх самостійними і незалежними від апарату ВО.

З початком 1969 р. я опрацював проєкт регуляміну виборного сектору, але виявилось, що т. зв. «більшість» фракцій УНРади зовсім не зацікавлена виборним сектором; вона просто саботувала заходи для його реалізації Для ілюстрації наведу листа голови ВО, від 17 березня 1969 р. до лідерів фракцій: mgr. М. Антохія (ОУН), инж. С. Довгаля (УСП) і д-ра Т. Леонтія (УНДС) —

«Високоповажані Панове! — Дня 7 березня цр. відбулося засідання фракцій, скликане головою ВО, для обговорення проєкту регуляміну т. зв. виборного сектору УНРади. Засідання було задалегідь узгіднене з пп.: президентом, головою УНРади, поодинокими фракціями. В останній хвилині Ви рішили не брати участі в цьому засіданні, при чому:

а) фракція УНДС надіслала листа, за підписом д-ра Леонтія, якого я одержав кілька годин перед засіданням;

б) фракція ОУН, в особі мгр Антохія, склала устну заяву, що вважає засідання зайвим і подала мотиви тотожні з тими, що їх висловив у листі д-р Леонтій. Мгр. Антохій залишив залю;

в) фракція УСП збула запрошення мовчанкою, хоча день перед тим я мав понадгодинну розмову з лідером фракції інж. Довгалем, — в тому теж і на теми виборного сектора, —але про його негативне ставлення до плянованого засідання я довідався щойно на самому засіданні від... представника ОУН, мгр. Антохія.

Голова УНРади д-р Маковецький, член фракції ОУН, з яким я і перед засіданням і в день засідання говорив на ту тему, не вважав за відповідне будь-як з'ясувати своє негативне становище, про яке я довідався від нього особисто щойно на другий день. Запрошений на засідання фракції п. Президент сказав мені другого дня, що був перешкоджений. Д-р Кашинський не взяв участі в засіданні, але в телефонній розмові заявив мені, що лист д-ра Леонтія йому відомий, та він не погоджується зі становищем УНДС і тих фракцій, які його акцептували й вважає його шкідливим.

На засідання явилися фракції: УРДП, ОУНз, УНДО і ОУН; ця остання після заяви залю опустила. До цих фактів моє становище:

Передовсім мушу пригадати, що проєкт регуляміну виборного сектора мав випрацювати найперше саме д-р Леонтій. Колиж по впливі місяців не зроблено нічого в тому напрямку, справу перебрав ВО. Після зондажу в терені я запропонував перший проєкт («робочий макет»), як керманіч ресорту внутр. справ. Цей проєкт роздано членам Президії, вислано осередкові ВО в ЗДА, всім Представництвом ВО, Т-вам сприяння УНРаді й іншим заінтересованим особам, з проханням зайняти становище до проєкту, та висловити свої критичні міркування не пізніше 1 травня цр., надсилаючи їх на адресу ВО (див. прилога).

Тому що на останньому засіданні Президії я був відсутній через хворобу, я вважав за конечне скликати засідання фракцій для обговорення цієї важливої справи, щоб: а) подати до відома пояснення й уточнення до мого проєкту, перед тим як він стане предметом розгляду фракцій, б) заслухати першу реакцію фракцій в Мюнхені на цю тему, щоб мати змогу конфронтувати її з думками в терені й узгляднити їх при остаточному випрацюванні проєкту цілого ВО.

Справами виборного сектора, — як у фазі підготовки проєкту регуляміну виборів, так і допильнуванням переведення виборів, — має і мусить відати ВО. Юридична комісія має за завдання, готовий і всебічно передискутований проєкт ВО розглянути щодо

його згідності з Тимчасовим законом, юридичною формалістикою тощо. Тим часом проект ще не є в такій стадії.

Супроти повищого є просто дивним і незрозумілим становище голови юридичної комісії д-ра Леонтія, як теж і трьох фракцій, знехтувати запрошення голови ВО прийти на засідання, на якому він подав ще свої міркування до свого проекту, а також почути думку інших в цій справі й подати свої доповнення.

Мотивація в листі д-ра Леонтія, до якої долучилися Панове, що — мовляв — засідання є зайве, бо: «справа передана юридичній комісії», в обличчі об'єктивного стану справи й вище наведених фактів є або тенденційною вигадкою, або наслідком враженої фальшивої амбіції голови юридичної комісії.

Висловлюючись делікатно, треба таку поставу Вп. Панів вважати не надто серйозною супроти такої важливої справи ДЦ УНР тим більше, коли зважити надзвичайно складні умови, в яких нам зараз доводиться працювати і вже запізнений реченець реалізації постанови шостої сесії УНРади про виборний сектор. Таким поступуванням Панове утруднюєте працю не тільки ВО, але й всіх органів ДЦ й несете за це відповідальність виключно Ви і Ваші фракції». А. Ф.

На цього листа прийшла відповідь тільки від мгр. Антохія від 29 квітня 1969, яка кінчиться дуже характеристичним реченням: «... до того ж, фракція ОУН вважає, що скликування міжфракційних нарад не лежить у компетенції голови ВО...» (?!) До такого своєрідного і в дотеперішній практиці УНРади не чуваного обмеження компетенцій голови ВО повернуся при іншій нагоді.

Я подав факти й навів документи. Нехай сам читач цієї записки і слухач моїх доповідей дасть оцінку «закиду» президента Лівницького, зробленого мені публічно в його листі-брошурці.

Мюнхен, дня 7 липня 1969 р.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 5.

в справі: згори запланована акція для «висловлення недовіря» голові ВО А. Фіголеві (на засіданні Президії УНРади 14 і 15 червня 1969 р.)

У спростуванні до преси (див.: Інф. записка ч.: 3.) я поінформував коротко про те, що ... «вся розгра була при змонтованій 'більшості' згори дбайливо приготована». Сьогодні, по впливі кількох тижнів, не підлягає жодному сумнівові, що засідання

Президії УНРади 14/15 червня ц. р. було організоване під таким саме аспектом.

Передовсім вражає викривлювання повідомлень, що їх новий голова ВО і керманіч ресорту преси й інформації, інж. С. Довгаль, подає українській громадськості. Нелогічність і навмисна замазаність його «інформацій» впливають якоюсь мірою з конфлікту зараз занижаних ним постів у ВО а мотивами, що ними він понад два роки засланявся проти прийаття будьякого посту у ВО. Але це тільки суб'єктивна і маргінесова причина явної дезінформації, що її ширить новий голова ВО. Є ще інші, об'єктивні причини, які кажуть йому замазувати й затушккувати правдиву ситуацію в УНРаді.

Аранжери засідання Президії УНРади 14/15 червня ц. р. мали на меті виконати тільки одну функцію: «більшість» (згори змонтована) мала за всяку ціну «висловити недовіря» голові ВО. Мотивація такого висловлювання не відогравала, на думку організаторів, жодної ролі. Зрештою, обґрунтуванням цілої акції на зовні мав бути еляборат президента Лівичького у формі цикльостильного листа до голови ВО, від 23 травня 1969. Одначе вже під час засідання Президії, після моєї відповіді на цей лист й опрокинення всіх висунених й видуманих закидів, пропущено закид «шкідливих акцій голови ВО», а в пресових повідомленнях — міняючи текст резолюції прийатої «більшістю» — фразу «за бездіяльність» заступлено туманним натяком на «політичні розходження». Нарешті в офіційних повідомленнях Укр. Інф. Бюро про засідання Президії 14/15 червня ц. р. пропущено цілком мотивацію і «вияснено» висловлення недовіря всілякими загальниками про недоліки, яких допустився голова ВО. Але конкретно не названо жодного.

Тут стверджую, що на протязі понад дворічного виконання обов'язків голови ВО Президія ніколи не висловлювала мені будьяких завважень чи застережень стосовно діяльності (навіпаки: було висловлене признання за пророблену працю) і не стверджувала будьяких розходжень з політичною лінією, яку я проголосив у своєму експозе і провадив у життя, що є відзеркалене у звітах. Мій рішучий спротив всіляким «засудженням» Президією УНРади не має нічого спільного з «політичним розходженням», про що — до речі — на засіданнях Президії ніколи не дискутовано. До цього питання ще повернуся в кінцевій відповіді на листа президента Лівичького до мене від 23 травня 1969 р.

Не є правдою твердження (див.: Бюлетень Укр. Інф. Бюро), що «представники фракцій розглянули й піддали аналізу» мій звіт. Не відповідає правді й те, що «більшість» з них «наводили факти й аргументи, які доказували, що голова ВО д-р Фіголь

не виконував завдань поставлених перед ним шостою сесією...». Правдою є, що «більшість» взагалі не висувала жодних аргументів чи доказів і не стверджувала будьяких розходжень «політичної натури». Всі того рода формулювання пресових повідомлень є тільки свідомою «димною заслоною» для прикриття факту, що «більшість» обмежилася до одного, згори визначеного, завдання: висловлення голові ВО вотуму недовіря.

Додатковою ілюстрацією цього є ще факт, що жодних інших звітів членів ВО Президія навіть слухати не хотіла, а чи взагалі вважала за недоцільне. Твердження, що — мовляв — ті звіти складено на письмі, не важить, поскільки тих звітів не зачитано під час засідання Президії, а голови фракції ОУНз, УНДО і УРДП тих звітів і до нині не дістали до рук. Я також їх не дістав. Хоча без тих звітів годі рішати про мою діяльність чи бездіяльність, мені згори висловлено вотум недовіря без зв'язку із діяльністю ВО в цілому звітному періоді.

Ще одна деталь свідчить про «фернес» стосованих заходів і засобів. Голова УНРади, наступного дня вже після висловлення мені вотуму недовіря, просив мене прийти на засідання, бо... «будуть звітувати Ваші колеги з ВО й треба, щоб Ви були»... — Я прийшов. Тимчасом ніхто не звітував, а голова УНРади забавився у підступну гру, щоб принукати мене до складення заяви димісії.

Гарячковий поспіх і «суверенне» легковаження програми засідання, з яким панове старалися провести зміну на пості голови ВО, зраджували приховане бажання і нечисте супроти мене сумління організаторів цього своєрідного «пучу в УНРаді».

Голова Державної Контролі, інж. Андрієвський, звертав увагу на хаос, що його вводить голова УНРади у засіданні Президії не придержуючись прийнятого порядку нарад. Проте «більшість» згори виправдувала таке процедурально недопущенне поступування. Їй бо йшлося тільки про усунення оглови ВО, все інше не важило.

Брошурка, написана й розіслана надовго перед засіданням Президії, що її я назвав «Президент УНР проти голови ВО» (тобто: цикльостильний лист президента Лівіцького до мене від 23 травня 1969 р.) мала на меті психологічну підготовку публічної opinii для виправлення «державного перевороту». У цій брошурці автор розписався з такою разючою тенденційністю, що не доглянув, як цілим рядом закидів, спрямованих проти мене, обтяжив сам себе.

Для прикладу цитую одне місце:

«Протягом уже двох років від 6-ої сесії УНРади ВО виказався дуже недостатньою працею. Дехто закидає йому повну бездіяльність... а) Різні справи, що їх схвалила 6-та сесія УНРади за-

лишилися до сьогодні не виконані. Невідомо навіть, чи вони на сьогодні ще актуальні і надаються до урухомлення. Справа пропам'ятної медалі з нагоди 50-ліття проголошення 4-го Універсалу Центральної Ради мала велике значення, але вона не зрушила з місця. Не видано збірника про 6-ту сесію...» (див.: лист президента Лівіцького від 23 травня 1969, — цикльостиль, стор. 8 розділ III а.).

Відповідаю документами, без коментарів:

а) Протокол засідання ВО ч.: 1. — від 3 травня 1967 (присутній президент) — ад 5: «... національна відзнака: ВО доручас переведення цієї справи комісії на чолі з паном президентом...».

б) Протокол засідання ВО ч.: 2. — від 28 травня 1967 (присутній президент) — ад 9: «... збірник шостої сесії: редакцію збірника перебирає на себе президент УНР...».

в) Протокол засідання ВО ч.: 7. — від 28 червня 1968 (присутній президент) — ад 10: «... рівночасно обговорено підготовку публікації збірника 6-ої сесії УНРади, яка знаходиться в руках пана президента УНР...».

На закінчення ще одна інформація, теж без коментаря:

«На засіданні Т-ва прихильників УНР у Філядельфії 12 червня 1969 — (моє пояснення: дванадцятого червня у Філядельфії, — тобто на два дні перед засіданням Президії УНРади 14/15 червня 1969 в Мюнхені!! — А. Ф.) — реферував Володимир Біляїв бюлетень, що має осінню появитися як частина програми 20-ліття Т-ва прихильників. У бюлетені мають бути поміщені фота... у тому і голови ВО, отже і Твоє фото. А тут — сказав Біляїв — я відвів місце для нового голови ВО, бо до появи бюлетеню д-р Фіголь вже головою ВО не буде». — Цитую за дозволом з листа до мене від 18 червня 1969 Сильвестра Мартюка, секретаря святкового комітету для відзначення 20-ліття Т-ва прихильників УНР у Філядельфії.

Мюнхен, дня 13 липня 1969 р.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 6

в справі: Асоціація Українців Америки — АУА — в трактуванні органами ДЦ УНР.

Мені закидають:

«в) Про справи АУА було прийнято в жовтні м. р. постанову ВО, схвалену Президією УНРади. Прийняття цієї постанови бу-

ло потрібне лише тому, що ціла та справа на американському терені дуже загострилася, і то лише з Вашої вини, бо Ви, як відповідальний за внутрішню політику керівник ресорту національної координації не подбали про те, щоб становище і погляди ДЦентру стали відомі ширшим колам наших прихильників у США». — (див.: цикльостильна брошурка-лист президента Лівичького від 23 травня 1969 р., стор. 5 пункт в, — підкреслення мої. А. Ф.).

В і д п о в і д а ю :

Протокол ВО ч.: 9 — від 11 жовтня 1968 — ад 6: Звідомлення п. президента з подорожі в США. — «І. Тарасюк зачитує проєкт становища ВО до справ АУА... — ...Голова ВО д-р Фіголь застерігається проти передчасного винесення яких-небудь рішень, щоби таким чином не комплікувати ситуацію. Уважає, що є недоцільним приймати таке рішення на базі *самих обсервацій п. президента*. — Мереторично дальше стоїть на становищі рішень, які були в цій справі прийняті на засіданні 23 грудня 1967 р., вважає проте *необхідним заслухати в цій справі погляди осередку ВО в Нью-Йорку*».

Далі в цьому протоколі: «Голова ВО просить взяти до уваги консеквенції, які виринуть в наслідок такого становища органів ДЦ внутрі окремих фракцій, ... *справа не зрїла*, ... тому пропонує скерувати (ще) листа до голови АУА» — «голова ВО дистансується від наглого рішення в цій справі» (підкреслення мої — А. Ф.).

Протокол засідання Президії УНРади ч.: 6 — від 12 жовтня 1968 — «Голова ВО вияснює причини, з яких був спонуканий зробити в цій справі «вотум сепаратум», вказуючи на те, що ми не повинні легкою рукою ліквідувати нашу громадську підбудову. — Уважає, що це питання не надається зараз на рішення Президії. — Просить узгляднити потребу єдиного громадського фронту для ДЦ УНР і звернутись до всіх організацій, що стоять на платформі ДЦ УНР із закликком повернутися до платформи КГЕ».

Всі ці мої пропозиції «більшість» відкинула. До цього ще мій коментар:

Постанова про АУА, обставини її прийняття а потім реалізації зраджують той сам «стиль роботи», що його пізніше застосовано до «виявлення недовіря» голові ВО. Не можливо (і зайво!) з'ясовувати кожну фазу розвитку довкола АУА і мое в ній становище. Мушу підкреслити тільки одне: проти всіх аргументів здорового глузду розбито в США спільний громадський фронт організацій, що стоять на базі ДЦ УНР.

Мене тоді переголосували колеги ВО і члени Президії, з яких жоден ніразу не побував в Америці. Переголосували в справі, в якій не орієнтувалися, не знаючи зовсім американського терену. Голосували за партійними настановами. Дехто ставив внесення, яких напевно сам не продумав і не написав, бо ж не брав участі в заторкнених подіях за океаном, йому це зроблено й підсунуто. А при тім спішилися чомусь, дуже спішилися, — хоча другого дня я відлітав до Америки й прохав залишити мені цю справу до поалагодження з компетентними чинниками на терені США.

Всю акцію проти АУА на терені ДЦ УНР стартував, мобілізував і нею керував п. Микола Лівіцький. (Яку роллю відіграла фракція ОУН(м) про це при іншій нагоді). Не тільки на форумі ВО і Президії УНРади, де промоваи підтримав він пропозицію формально висунену п. І. Тарасюком, але й підчас свого побуту в США (вересень м. р.), пізніше листами з Мюнхену. Це було яскравим порушенням компетенцій президента і свідомо протидія проти голови ВО і керманича ресорту національної коорудинації.

Під час перебування в США м. р. президент Лівіцький знайшов час на всілякі численні імпрези, але не говорив і не з'ясував справи АУА на місці з Об'єднанням прихильників УНР. Він навіть конферував з президентом УККА і домовлявся до якоїсь «співпраці» (див.: «Америка» англломовне видання ч.: 184 від 10 жовтня 1968 р.), але не інформував про те ні місцевого представника ДЦ у Вашингтоні, ні голову ВО, ні Президію УНРади. Все те тільки доказує, що президент, який не хотів бути «під склом», — (окреслення, що його вжив п. Микола Лівіцький на шостій сесії УНРади), — поводився «на склі» як голова ВО і очевидно — не хотів терпіти «конкурента».

Перебуваючи на терені півн. Америки від жовтня до кінця грудня м. р. я доложив усіх зусиль, щоби привернути одність громадського фронту всіх організацій і партій, що стоять на базі ДЦ. При великій витраті часу, нервів і енергії врешті доведено до пленуму Політичної Ради в Нь-Йорку (21 грудня 1968), на якому взяли участь: 1. віцепрезидент, 2. голова ВО і всі члени осередка ВО в США перебуваючі в тому часі в Нью-Йорку, 3. представники політичних фракцій УНРади: УСП, УНДО, ОУН, УРДП, ОУНз, УНДС і організацій: ОДВУ, УРСоюзу, АУА, Добрусу, Легіону С. Петлюри, Об'єднання прихильників УНР.

Після моєї доповіді про становище ДЦ до питання АУА й проведеної дискусії пленум прийняв одноголосно таку постанову:

«Пленум Політичної Ради в Нью-Йорку в дні 21 грудня 1968 розглядаючи ситуацію на громадському секторі в США ствердив потребу й можливості поглиблення координації дії на цьому відтинку усіх організацій і чинників, що стоять на базі ДЦ УНР. Платформою координації являється Політична Рада.»

У заключному слові я ствердив, що досягнуто основного, бо привернено передумови, а передовсім усунуто перешкоди, для повернення всіх на платформу КГС. Справа компетентних чинників і осіб на місці було довести діло до кінця, для добра цілоти ДЦ УНР.

Мені закидають :

«Але в цій справі є ще гірші явища: Ви вийшли з думкою, — не на якомусь офіційному засіданні, бо на таких Ви не брали участі (?! — А. Ф.), — рекомендуючи фузію (сполучення) поміж Т-вами прихильників УНР і їх Об'єднанням з одного боку і АУА з другого боку». — (див.: цижльостильна брошурка-лист президента Лівичького від 23 травня 1969, стор. 6, пункт г). Це мавби бути мій «гріх»?!

Відповідаю :

Це просто неправда, я з такою думкою не вийшов. Найперше висунув її о. сот. П. Шпірук, а пізніше з'ясував її мені інж. А. Гудзовський (в березні ц. р.), наполегливо заступав її мгр. О. Олесницький, . . . отже особи, яких годі назвати «двійкарями», або зарахувати до «меншости», принаймні до засідання Президії УНРади в червні ц. р. — Правда, я прилучився до їхньої думки і це є один із доказів, що я не завжди йшов «по лінії бажань уенрадівської меншости». Зрештою моя рекомендація фузії АУА з Об'єднанням збігається зі становищем «анонімного автора» брошурки «УГВР проти УНР» (так близько посвояченого щодо змісту та формулювання з президентом Лівичьким), який пише на стор. 37 таке:

«Пощо ж було розпорозувати сили і прийматися за завдання творення нової організації, замість того, щоб уключитися в працю Об'єднання прихильників УНР і цим підсилити його?» Пи-сано в 1968 р. — а в 1969 вже не актуальне ? !

Але на стор. 36 стоїть: «незручно розпочинати війни з УККА. Напр. ДЦентр добивається того, щоб усі громадські і політичні чинники визнали його за єдиного репрезентанта визвольних прагнень укр. народу. Як цього досягти — шляхом війни з тими, які «ще не визнають», чи шляхом натиску на них всередні відповідних установ?»

Це аргумент, щоб виправдати засудження АУА, бо ж — мовляв — не можна розбивати УККА. З тим можна б погодитися, але якщо так, тоді не вільно розбивати жодної установи. То ж чому УНДС одночасно проголошує розбиття цілоти ДЦ УНР, чому вже із самого початку вносив внутрішню війну в таборі УНР, а тепер в терені почав організувати акцію «вирізування боляка», тобто викинення ОУНз з УНРади ? ! Що за подвійна мораль! Для УНДС і президента Лівичького принцип цілоти важить тільки тоді, коли він служить інтересам партійної політики.

Ре а сумую : завжди і при кожній нагоді, — не тільки в питанні АУА, — я старався зберігати інтереси цілоти ДЦ УНР проти шкідливої партикулярно-партійної постави «більшости». Чи це моє становище має щось спільного з «політичними розходженнями» в середині УНРади, може вирішити сам читач.

Мюнхен, дня 17 липня 1969 р.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 7

в справі: методи політичної боротьби стосовані в акції «виявлення недовіря» голові ВО на засіданні Президії УНРади 14/15 червня 1969 р. в Мюнхені.

Мені закидають :

«є) Під час Вашого останнього перебування (в березні-квітні ц. р.) на американському континенті Ви мали зустріч з представниками різних організацій в Торонто. Про ту зустріч була одержана в Мюнхені відомість такого змісту: «Д-р Фіголь інформував про ситуацію. Казав, що все те дуже нерожево виглядає і ніякого толку в тому нема. От є партії по півтора чоловіка, які гризуться і в тому вся суть роботи УНРади. Казав, що довго то не потриває. Сама помре разом з розсвареними людьми старшого віку. Ту смерть можна б прискорити тим, щоб не давати туди гроша на ту суматоху. Загальна характеристика: товчуть воду в ступі. Користі з тої суматохи для української справи ні в Україні ні в чужині нема, бо й не може бути. Чи тепер чи за короткий час смерть тій установі необхідна. Тому шкода тепер на неї час витрачати і гроші». — Ту відомість ми вважали якщо не за зовсім вигадану, то в кожному разі за міцно перебільшену, бо ж яким чином голова ВО міг би висловлюватися про установу, в якій займає найвідповідальніший виконавчий пост, так, як висловлюються її найбільші вороги ? ! Але швидко

після цього прийшов Обіжник Представництва ВО УНРади в Канаді до Товариств Сприяння УНРаді й довірених осіб і в тому Обіжнику, покликуючись на інформації голови ВО д-ра Фіголя, в інших висловах і в іншому тоні говориться властиво те саме, що міститься в згаданій відомості. В кожному разі, Представництво ВО УНРади в Канаді не може в такий спосіб «критикувати» установу, яку воно репрезентує. Отже, як там хтось розумів й інтерпретував Ваш виступ в Торонто, але фактом є, що Обіжник Представництва ВО УНРади в Канаді є інспірований Вашими інформаціями. Тут коментарі зайві й очевидно це Ваша річ подумати над тим, як запобігти наслідкам цього обіжника й покласти край таким явищам, коли якісь підрядні органи ДЦентру (є тут певна аналогія з виступом Комісії дослідів сучасної України) підривають його авторитет недопустимою й безпідставною 'критикою'. — (Див.: цикльостильна брошурка-лист президента М. Лівичького до голови ВО А. Фіголя від 23 травня 1969 р., стор. 8, пункт 'е').

В і д п о в і д а ю :

1.

Дня 21 червня 1969 я вислав до Представництва ВО в Канаді листа, в якому писав:

«... в дні 14 червня ц. р. Президія УНРади висловила мені, як голові ВО, «недовіря за бездіяльність». Перше формулювання внесення звучало: «... за бездіяльність і акції шкідливі для ДЦ...». Другу частину речення після шостигодинної дискусії, в якій не встановлено жодного доказу шкідливості моєї діяльності, внескодавець інж. Лучишин (УСП) вже не повторив.

Проте відповідний матеріал, який мав служити обтяженням мене і доказом на мою «шкідливу» діяльність, приготували заздалегідь президент УНР в екзилі Микола Лівичький і голова УНРади д-р Яків Маковецький у листі 23 травня 1969, адресованому до мене особисто. Цей лист був без мого відома надовго перед засіданням Президії розмножений на циклостил і десятками, а може й сотками примірників висланий на невідомі мені (до нині!) адреси.

На засіданні Президії УНРади 14 червня 1969, відповідаючи на кожний пункт згаданого «листа» (мою письмову відповідь Ви своєчасно дістанете), я виказав тенденційність листа, ряд неправдивих та перекручених фактів і його виразно наклепницький характер.

Я звернув теж увагу, що на Представництво ВО в Канаді, яке на протязі минулих двох років подвоїло надходження для ДЦ і найрегулярніше надсилало гроші й звітування, кинено

неоправдану тінь. Представництво ВО в Канаді в своєму обіжнику ані «в подібних словах», ані «в подібному тоні» не висловило «критики», що її в мої уста вкладає пан президент на підставі невідомого мені очорнювача.

Я рішуче протестую проти таких неетичних метод, щоб цитувати «донос», але ні словом не напровадити слів, чи дотичних місць обіжника Представництва ВО, хоч би воно було у дивній самовпевненості й зарозумілості обох панів «... якийсь там собі підрядний орган ДЦ...» (?!). Цього обіжника ніхто не може дістати й тим самим автор розраховує на те, що його твердженнь ніхто не зможе перевірити.

На Президії я заявив і тепер повторюю: якщо пан Микола Лівницький не виявить прізвища донощика з Торонто, то я публічно роблю йому закид, що відомість, на яку він покликунється, спрєпарована ним самим...».

(—) Атанас Фіголь

*

На цього листа я одержав відповідь у формі двох копій листів адресованих до панів: Президента УНР Миколи Лівницького і Голови УНРади Якова Маковецького, що їх далі цитую за відомом і згодою авторів.

2.

Голова Політичної Ради при Представництві ВО УНРади в Канаді, Торонто, — д-р Олекса Яворський, в листі від 30 червня 1969 р. пише:

«... Абстрагуючи від факту, що наведена у Вашому письмі анонімна інформація про те, що нібито мав на тій зустрічі говорити д-р Фіголь, неправдива, я, як голова Політичної Ради прошу ласкаво вияснити мені, відколи в наших демократичних органах на терені ДЦ УНРади уведено систему послугуватися доносництвом? Чейже Вп. Панове мали обов'язок, поки використати публічно цей анонімний донос проти голови ВО УНРади, легально перевірити, чи цей донос відповідає правді, жадаючи відпису протоколу з нашої зустрічі з головою ВО д-ром А. Фіголем, або звертаючися безпосередньо до мене чи до голови Представництва п. І. Дубилка по відповідні вияснення.

Заявляючи, що цей донос не відповідає правді, прошу подати мені ім'я та прізвище донощика, щоб ми могли це доносництво нап'ятнувати, а супроти донощика і його методів витягнути відповідні консеквенції...

На мою думку, вище згадане письмо за підписом Пана Президента не повинно було появитися перед вирішенням справи

димісії д-ра Фіголя тим більше, що Пан Президент повинен стояти осторонь всяких партійних чи особистих спорів на терені ДЦ УНР і їх радше лагодити ніж загострювати. Пан Президент повинен тепер вище наведений неправдивий закид на адресу д-ра Фіголя, зроблений на основі анонімного доносу з Торонта, відкликати тією самою дорогою і перед тими самими людьми, що дістали листа з 23 5. ц. р. . . .

У витореній після засідання Президії УНРади в днях 14 і 15 ц. м. ситуації та після димісії д-ра А. Фіголя повага цілого ДЦ УНР дуже захитана, а та шкода, яку для ДЦ УНР спричинили досі непрактиковані на терені ДЦ УНР і недопускальні в нормальних демократичних відносинах методи поборювання немилих осіб позакулісовими інтригами, може бути направлена лише димісією в сіх органів ДЦ УНР та скликанням у можливо найкоротшому часі надзвичайної сесії УНРади, тим разом на терені США або Канади. До того часу поодинокі партії, що входять в склад УНРади повинні відбути свої з'їзди, щоб на них було докладно устійнено, хто ці партії очолює та хто є умандатованими представниками тих партій до УНРади. Крім того треба би подбати, щоб у найближчій сесії УНРади взяли участь умандатовані представники т. зв. громадського сектора, тобто платників національного податку на цілі УНРади, які властиво фінасуєть існування і діяльність ДЦ УНРади . . . ».

(—) Олекса Яворський

3.

Офіційна відповідь Представництва ВО УНРади в Канаді, датована з Торонта 6 серпня 1969 р., звучить:

« . . . Після того як нам припадково пощастило одержати циклостилеву копію Вашого листа від 23 травня ц. р. до д-ра А. Фіголя, — 26 червня ц. р. відбулося засідання членів нашого Представництва з участю членів Контрольної Делегатури і голови Політичної Ради. . . Після висловлення думок кожного учасника . . . однозгідно ухвалено написати Вам листа . . .

1. Всі присутні висловили здивування й обурення з приводу тих методів, які Ви застосували, щоб усунути голову ВО д-ра А. Фіголя. Всі твердять, що Вами dokonаний факт наніс великого удару престижеві Державного Центру УНР в екзилі та великої шкоди для майбутньої, кращої діяльності УНРади й ВО.

2. Всі заявили, що будучи на всіх нарадах і публічних доповідях д-ра А. Фіголя перед широкими колами громадян в Торонті — ніхто й ніколи не чув від д-ра А. Фіголя нічого негативного супроти УНРади. Навпаки, всі присутні стверджу-

вали, що д-р А. Фіголь висловлював думки позитивні, реальні, конструктивні і життєздатні для розвитку біжучої й майбутньої діяльності УНРади...

3. Всі присутні на тому засіданні висловилися за те, щоб у листі до Вас написати Вам наше здивування й обурення, що Ви, займаючи чолові становища в ДЦ УНР, у своєму листі до д-ра А. Фіголя послуговуєтеся анонімним і злобним і неправдивим донощиком з Торонта. Всі домагаються подати нам ім'я і прізвище того донощика.

4. Присутні постановили звернути Вашу увагу на факт, що д-р А. Фіголь — прибувши перший раз в Торонто як голова ВО — здійснюючи інші справи на користь УНРади, одразу заініціював план приєднування постійних платників національного податку. Д-р А. Фіголь одвідав 15 місцевостей з доповідями в Канаді. У всіх місцевостях, виступаючи перед українським громадянством, сам практично започаткував здійснення того плану національного податку на користь УНРади. Із тих громад, що д-р Фіголь одвідав у Канаді, створено п'ять нових Товариств Сприяння УНРаді, а в інших місцевостях, де активність підупала, відновлено й пожвавлено працю і збільшено збірки грошей для УНРади. Велике зацікавлення УНРадою виявила інтелігенція...

5. Вкінці постановлено, щоб Ваше невірне і тенденційне тлумачення обіжного листа Представництва в Канаді від 5 квітня ц. р., а також Ваше писання, що д-р Фіголь негативно інспірував Представництво — категорично заперечити й відкинути, як вчинок безосновний і шкідливий для Представництва, Товариство Сприяння та для цілої системи діяльності УНРади...».

(—) *Іван Дубилко* — голова

(—) *Микола Валер* — секретар

*

* *

Від засідання Президії УНРади 14/15 червня ц. р. минуло вже повних два місяці. Тоді я заявив: якщо пан Микола Лівницький не виявить прізвища донощика з Торонта, то я публічно роблю йому закид, що відомість, на яку він покликається, спарована ним самим.

До сьогодні пан Микола Лівницький на цей закид не реагував.

Менхен, дня 21 серпня 1969 р.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч.: 8

в справі: відповідь на листа президента Миколи Лівичького до голови ВО А. Фіголя від 23 травня 1969 р.

Про генезу, форму й цикльостильну відбитку цього листа я інформував у записці ч.: 1, від 9 червня ц. р., отже перед засіданням президії УНРади 14—15 червня 1969. Усну відповідь я дав, пункт за пунктом, на засіданні Президії УНРади 14 червня ц. р.; ряд закидів опрокинув уже в «Інформ. записках» чч.: 2—7. Тепер даю письмову відповідь на решту закидів.

I.

Перший розділ цього листа має на меті обґрунтувати тезу про дві політичні концепції в середині УНРади. Очевидно — різниці в оцінці міжнародної і внутрішньої ситуації аж ніяк не виправдували б таких драстичних посушень, що їх, з допомогою змонтованої «більшости», старався проводити М. Лівичький. Тому треба було якось «доказувати», що обидві групи в УНРаді виключають себе, що концепційно для обидвох немає місця в УНРаді. Іншими словами: треба було «доказувати», що лише «більшість», з якою ідентифікує себе президент, є вірна ідеям самостійности, соборности, свободи та іншим ідеям УНР, а «меншість» відійшла від тих підстав української визвольної політики.

Насправді немає жодного доказу на таке твердження ані в листі президента, ані в брошурі анонімого автора («УГВР проти УНР»), яка у виводах покривається повністю з листом М. Лівичького. Автор описує політичні концепції «меншости» фразами та твердженнями, які йому вигідні, без уваги на те, чи такі концепції справді існують. Він не наводить хто, де і коли відмовився від тих ідей.

І в тому є фальш усіх виводів розрахованих хіба на наївного чи неуважного, або партійно засліпленого читача, який — може — переочить таке яскраво неправдиве й свідомо дискримінуюче твердження, що в УНРаді є особи чи групи, які «... найбезоглядніше поборювали ДЦ і ідею Української Народньої Республіки...!» («УГВР проти УНР» стор.: 31).

В цьому першому розділі є ряд очевидних протиріч, гри слів і завуальованих натяків. Проте немає особливої потреби докладніше аналізувати цього, побудованого на фальшивих założеннях, трактату про нібито «дві політики» в УНРаді. Авторіві йшлося лише про те, щоб із допомогою неправдивих założень сконструювати дві протилежні концепції української визвольної політики й дати їм оцінки: одну позитивну, схвальну, яку об-

стоє «більшість», — другу негативну, шкідливу, яку він нав'язав «меншості». При тому варто підкреслити, що на форумі Президії УНРади питання про «дві політики» не було поставлено.

Мета цієї штучної конструкції ясна: вона має правити за «ідеологічну підбудову» партійно-партикулярної політики, для виправдання перед громадськістю всіх тих дивовижних засудів, голосувань, неясних посунень та заходів на форумі УНРади впродовж двох років, які заморозили всі надії на віднову, усучаснення, притягнення молодішої генерації, розбудову громадського сектора, ... що виникли після шостої сесії УНРади.

II.

У другому розділі звалюється всю вину за неполадки й недотягнення на мене: «Ви як голова ВО ішли весь час по лінії меншості». Раз я ніби з «меншістю», то й мене обтяжують всі закиди, що їх сконструював автор листа в першому розділі. Його зовсім не цікавить, з яких мотивів я зайняв таке чи таке становище. Якщо воно було інше як «більшості», то до мене стосуються всі ті «прикмети», якими він схарактеризував «меншість». Це ж очевидна й свідомо неправда. Бо такі справи, як справа АУА, справа УНДО, внутрішньо-організаційні питання тощо, не мали жодного зв'язку з оцінкою підрядянської дійсності чи зовнішньо-політичної ситуації.

Цей свідомий фальш у виводах має нібито доказати, що я провадив політику меншості. Тимчасом: від початку і дотепер саме я протиставлю концепцію української цілості партійно-партикулярній розгрі М. Лівіцького.

Я прийняв обов'язки голови ВО за згодою всіх партій й очолив «коаліційний уряд» на базі експозе, що його одностайно схвалила Президія УНРади 29 червня 1967 — «...ВО буде старатися в усіх своїх починах та акціях здійснювати свої плани під аспектом української цілості...» (див.: Бюлетень Інф. Бюро ч.: 9 (210)).

Концепцію української цілості, як головний елемент політичної дії, я підкреслив і в виступі на 6-й сесії, і в брошурі «СКВУ», і в усіх публічних виступах, доповідях, пресових конференціях, інтерв'ю — на протязі двох років по цей і той бік океану. Саме таке ставлення проблеми знаходило позитивний відгомін і мобілізувало прихильників УНРади.

До речі: за час могого головування в ВО (27 місяців) я перебував 9 місяців у США і Канаді. Із чотирьох поїздок за океан тільки одна була повністю на кошти УНРади (поїздка на СКВУ), хоча в усіх поїздках я львину частину часу й енергії присвячував справам УНРади. Зокрема я старався плекати контакти

до молодшої генерації, до професіоналістів, інтелектуалів (бо їхня співпраця ДЦентрові особливо потрібна, потрібно незалежної наукової думки) і до широких кіл активної громадськості, які сприймали позитивно ідею української політичної цілості на базі УНРади, а відкидали всякий партикуляризм. Тим часом «більшість» президії закваліфікувала все те як «бездіяльність», а президент Лівичкий у своїй відповіді мені (14 червня ц. р.) спромігся тільки на «жарт», повторюючи за гумористичним журналом «Лис Микита»: «... Пана голову, ви за Україну, чи за кібернетику?!...». — Чи це справді все те, що пан президент зрозумів з модерного вчення соціо-кібернетики і її значення для успіху в політичній дії народу? Якщо так, тоді — незavidна доля української цілості під його президентурою...

«Проблема цілості в українській політиці» є складною темою і її годі з'ясувати тут. Хочу присвятити їй в майбутньому увагу, в глибокому переконанні, що заперечення принципу цілості це коріння всіх наших невдач на громадському й політичному полі.

Напрявні політики цілості схвалили в сі фракції, але силою якоїсь фатальної безвлади вже з першого дня віджили завживані до шостої сесії методи творення «бльоків» для «опановання», партійні порахунки коштом цілості, маніпуляції голосуванням, тобто штучні монтування арифметичної більшості голосів тощо. Для мене це була осоружна метода партикулярної політики. Її заступав і нею маніпулював М. Лівичкий.

Напочатку приховано, після зблокування ОУН(м)—УНДС (приблизно за рік після сесії) відкрито, але ще здержливо, а в останніх місяцях демонстративно здійснюється в УНРаді партійно-партикулярна політика. Панове президент і голова УНРади поставили мені на початку ц. р. вимогу: переорганізувати ВО згідно з вимогами «бльоку». В розмові інж. Довгаль (УСП) і д-р Кашинський («малі» партії) заявили мені, що вони вправді до блоку не належать, але вони за «більшістю». Термін «блок» є незручним, бо громадськість схоче знати плятформу блоку, схоче знати, яка концепція об'єднала ОУН(м)—УНДС-селянські партії, або що спільного має ОУН(м) з групою соціалістів репрезентованих інженерами Довгалем і Лучишином. Отже термін блок заступлено терміном «більшість». Вимога, щоб голова ВО провадив політику «більшості», при чому ця «більшість» аморфна, випадкова, неокреслена, пливка і мінлива від випадку до випадку була несерйозною. Вона нівечила вигляди на будьяку тяглість і ефективність праці ВО.

На засіданні осередку ВО в Нью-Йорку 5 квітня ц. р., на якому також і репрезентанти ОУН(м) почали повторяти вивчену

тезу про «дві політики», я підкреслив, що не бачу на терені УНРади жодної підстави і глузду в творенні будьких блоків, бо це зводиться до шкідливої настанови деяких груп «опанувати інституції», а я не схочу очолювати, а чи бути інструментом будьякого партійно-партикулярного блоку.

Тоді я був готовий димісіонувати, але зустрівся з непередбаченим. Замість оформити явний блок, проголосити його платформу й дати мені до вибору — платформу цілоти або партійно-партикулярну блоку (останню я, очевидно, відкинув би), М. Ливицький, фактичний лідер «більшости», пішов шляхом наклепів та інтриги. Він намагався не тільки усунути мене із становища голови ВО, але й знищити морально-політично. Найкращим доказом цього є його лист від 23 травня ц. р. Проти таких метод я маю не тільки право, але й обов'язок виступати як найрішучіше.

Підсумовую: від платформи політики цілоти, устійненої одноголосно в червні 1967, відійшла найперше група УНДС, а згодом — після одного року — приєдналась до неї ОУН(м). Неоформлений на зовні політично «блок двох» (Ливицький-Маковецький) доповнився до «більшости» представником УСП і д-ром Кашинським, якого мандат, до речі, 14 червня ц. р. вже був неважний, бо його дворічна каденція вигасла в березні ц. р.

З'ясування сил в УНРаді є конче потрібне, щоб усвідомити фальш в аргументації визнанців «більшости», мовляв я був по стороні «меншости», яка нібито фальшиво й шкідливо оцінює зовнішньо-політичну й підрадянську дійсність. Це свідомий камуфляж, димна заслона для закриття правди. А правда така, що я був і є проти постійної партикулярної гри на терені УНРади, що її створив і веде М. Ливицький. Це ствердження впливає з дальшої аналізи закидів, що їх — з пильністю гідною важливішої справи — «зарестрував» пан президент.

а) Висунення «Бюлетеня ОУНз» ч. 9. до принципової справи займало Президію УНРади повний рік. Спочатку президент заявляв, і це потвердив на засіданні Президії УНРади 14 березня ц. р., що він не бачить в бюлетені ОУНз жодної небезпеки для ДЦ УНР; я не бачив і голова УНРади теж не бачив. Можна не акцептувати висунених в ньому думок, не вважати їх доцільними, а навіть повністю опрокидувати. Проте суть справи, тобто питання реорганізації ДЦ УНР залишається гостро актуальною вимогою. Таку небезпеку для ДЦ УНР «відчув» новий лідер УНДС, донедавна член «Союзу конструктивно-творчих сил», д-р Леонтій. Проте кожному відомо, що фактичним «лідером» УНДС залишився далі М. Ливицький. Всю справу скеровано не на основну проблему — потрібна чи не потрібна реорганізація ДЦ УНР — а на незаконну пропозицію д-ра Леонтія: «викинути»,

пізніше «завісити», врешті «осудити» ОУНз. Багато часу, енергії, гроша й друкарського чорнила витрачено на цю «творчу» справу.

Я весь час держався збоку від цього «гомеричного бою» (УНДС створив легенду про «троянського коня» в УНРаді, хоча кожному відомо, що «троянський кінь» не заповідав «йду на вас»). Але 23 березня 1968 на засіданні Президії УНРади виникла знову загроза «суду» над — тим разом неприязною в той час на залі — фракцією ОУНз, щоб її «завісити». Тоді я виступив не на оборону «бюлетеня» чи ОУНз, а за громадський принцип поступовання: проти «закритого» суду над неprisутніми, проти методи скинути вину за розбивання цілості на партійного противника. Моя резигнація із становища голови ВО є з'ясована в листі до президента УНР в екзилі Миколи Лівичького, від 24 березня 1968 р.:

«...єдиним мотивом мого виступу було бажання усвідомити членам Президії, що у випадку знищення консолідації досягнутої на шостій сесії м. р. я за ніяких умов не можу очоловати ВО, бо це основна база моєї дії. Тому що загроза розбиття консолідації в УНРаді виявила себе на вчорашньому засіданні понад всякий сумнів, я звернув увагу приязним, і щераз з повною відповідальністю й ясністю підкреслюю моє становище. Щоби звільнити рішення Президії УНРади, як теж і Ваші, від будьякого дальшого «тиску», передаю Вам до диспозиції мій пост голови у Виконавчому Органі УНРади...».

Тоді моєї резигнації не прийнято. Кілька місяців пізніше ОУНз таки «осуджено», але всетаки збереглася цілість і я вважаю, що можу надалі очоловати ВО. Можна було мислити, що після «осудження» ОУНз (яка відійшла в опозицію) справу остаточно зліквідовано. Сподівання показалися ілюзією. «УНДС» уважав, що для вияву його політичної діяльності потрібний конфлікт з ОУНз. Отже поширено фронт наступу конструюючи концепцію «двох політич», ідею УНР проклямовано виключною власністю УНДС і його сателітів, заповіджено «вирізування боляка» мобілізувати до того деякі Товариства Сприяння УНРаді... іншими словами: проголошено «домашню війну». Стверджую, що все те, штучно і навмисне створене на терені УНРади, є цілком протилежне до ідеї політичної цілості на базі УНРади.

Натягати цілу «аферу» на доказ моєї «політики меншости», приписувати мені вороже ставлення до ідеї УНР, перекручувати факти, а при тому ще й робити натяки на жертви тих, що згинували в боротьбі за УНР, — це щонайменше негідно і непристойно.

б) У справі листа 35 професорів саме я був тим, що шукав компромісу. В січні 1968 р., після звіту з перебування за океа-

ном, Президія УНРади прийняла мою пропозицію, що справа листа нас не торкається і я не вважаю за потрібне на неї реагувати. Але кілька місяців пізніше д-р Федорончук «відіграв» справу. До цього моє становище з протоколу засідання ВО від 22 березня 1968 р.:

«... голова ВО пропонує замінити проект д-ра Федорончука текстом з протоколу ч. 2. осередка ВО в Нью-Йорку. Текст: заява професорів це некорисний документ, а його зміст не відповідає традиціям і інтересам визвольної політики ДЦ УНР».

Коли ж ця моя — дуже компромісова — пропозиція в червні 1968 не пройшла, я стримався від голосування.

Мою постанову я обґрунтував тим, що лист 35 професорів взагалі не повинен бути розгляданий на Президії УНРади під кутом осуджування його, до речі, випадковою «більшістю»: за було чотири голоси, а проти три; при чому голос УРДП «за» був суттєво сумнівним, оскільки підписали листа деякі лідери УРДП, а голова фракції УРДП був рішуче проти «осуджування»; д-р Кашиїнський в тому випадку голосував проти. Лист підписали відомі діячі партій, члени УНРади і безпартійні, але прихильники ДЦ УНР; осуджування принесе очевидну шкоду для УНР... — Зрозуміла постава людини, яка в даній ситуації відповідальна за цілість. При чому ж тут закид, мовляв «...ви прилучилися відразу (!) до позицій меншости...»?!

Не зважаючи на таку чи таку політичну оцінку листа 35 професорів, треба підкреслити істотну різницю між поставою «35 професорів», які явно і славно підписали документ і поставою анонімного автора брошури «УГВР проти УНР», в якій зроблено групам і особам важкий закид майже національної зради.

в) Справа АУА вияснена в «Інформ. записці» ч.: 6.

г) Комісія дослідів сучасної України і панель НТШ унагляднують намагання автора листа за всяку ціну «шукати бука» проти мене. Комісія складається з кваліфікованих фахівців, у тому числі трьох лідерів фракцій: ОУНз, УНДО, УРДП. І якщо лідери трьох фракцій вважають за потрібне реагувати на постанови чи поступування Президії УНРади, то це справа Президії, а не голови ВО. Дивною вимогою до голови ВО є не допустити до панелю НТШ, бо в ньому взяли участь члени комісії. Для автора листа це править за «демонстрацію». Смішна претенсія!

г) Скликування засідань фракцій потрактовано як переступлення компетенцій голови ВО. Відповідаю коротко; засідання фракцій скликавав голова ВО завжди, коли вважав це за потрібне і доцільне. Таке водилось завжди в УНРаді. І про це колишній голова ВО, М. Лівіцький, очевидно добре знає. Своерідний закид!

д) Справа УНДО була з'ясована в «Інформ. записці» ч.: 2. Тут ще тільки додаю, що мені дивно, коли президент вимагає від мене «боронити інтереси Вашого колеги по ВО...» (?!). Я вважаю, що маю передусім боронити інтересів цілоти ДЦ і придержування Тимчасового закону, до чого я зобов'язався присягою, а не боронити особистих чи партійних інтересів «колеги».

е) На штучно спрепарований наклеп з Торонта я вже відповів, див.: «Інформ. записка» ч.: 7.

Підсумовуючи характер закидів, зроблених мені в другому розділі, стверджую: моє становище в різних справах впливало виключно з мотивів збереження цілоти й не мало нічого спільного з якоюсь антагоністичною «подвійною політикою». Тим часом усі закиди пана президента проти мене зроблені зі становища його партитулярних позицій в середині ДЦ УНР.

III.

Третій розділ листа мав би виказати неефективність праці ВО під моїм головуванням. «Дехто закидає йому повну бездіяльність» — підготовляє заздалегідь пан президент внесення на засідання Президії і він не вагається обтяжувати мене закидами за невиконання завдань, які він сам прийняв добровільно на себе і ... не виконав! (див.: «Інформ. записка» ч.: 5). Позатим його закиди дрібязкові, але тенденційно зібрані й насвітлені. Відповіді на них:

а) Різні справи, що їх схвалила шоста сесія, див.: «Інформ. записка» ч.: 5, громадський сектор, див.: «Інформ. записка» ч.: 4.

б) Видання другого числа «Інформації». Перше число було прийняте навіть з ентузіазмом; я дістав GRATULAZII пана президента. Але пізніше така настанова не вкладалася в лінію, що її застосувала «більшість» супроти мене. Перед черговим виїздом за океан у жовтні 1968 р. я передав редагування ч.: 2. моїм колегам під керівництвом д-ра Федорончука. В протоколі засідання ВО ч.: 10 від 19 листопада 1968 (в час моєї відсутності) читаємо: «... видання Інформації ч. 2 ... є потреба просити п. Президента зайнятися підготовкою чергового числа Інформації. Президент вказує на переобтяження іншими обов'язками, що не дозволяє йому терміново зайнятися підготовкою другого числа» ... В лютому 1969, після повороту з Америки, мені повернено редакційну течку «Інформація ч.: 2» — порожньою. Замість «Інформації», в березні 1969 р., появилася чергове число «Мета» з додатком брошури «УГВР проти УНР». Переобтяження президента іншими обов'язками ... вияснено!

Ще одне твердження пана М. Лівницького: «... щодо інформування громадянства про політичні напрямні органів ДЦ, то Ви

як голова ВО за весь час від шостої сесії не виступили ні з одною політичною промовою, декларацією чи доповіддю...» — Стримуюся від властивих слів, якими треба б характеризувати таке твердження. Нехай слухачі моїх публічних виступів (а таких виступів було щонайменше пів сотні в Канаді, США і в Європі) самі дадуть відповідь на цей черговий грубий наклеп.

в) Справа складу ВО й поширення його новими силами. Від самого початку я натрапив на великі труднощі, а також перешкоди з боку президента, при намаганнях розв'язати цю складну проблему. Партійних кандидатів не було, а безпартійних відстрашували методи й партійні прийоми в УНРаді.

г) Брак контакту з Представництвами ВО. Протокол засідання ВО ч.: 7, від 28 червня 1968 р.: «... голова ВО подає на розгляд плян відвідин в біжучому і наступних роках. Згідно з цим пляном голова ВО відвідає Англію і Францію ще осінню б. р., а важніші осередки українців в Південній Америці в липні-серпні 1969, та Австралію у висліді поїздки до Південної Америки...» Ці пляни пожвавити контакт і посилити співпрацю з Представництвами ВО внеможливили внутрішньо-групові маніпуляції на терені УНРади.

г) На закінчення ще «колючка» проти мене: я не мав урядових годин! До речі, визначених урядових годин не мав упродовж довгих років і пан Микола Лівичський на становищі голови ВО, хоча він працював тільки в УНРаді. Не мали їх теж керманічі інших ресортів, бо професійно працювали деінде. Я працюю професійно поза УНРадою, отже єдино доцільною розв'язкою були зустрічі і наради за домовленням. Сьогодні в наймодерніших установах на місце «урядових годин», для керівників, зайятих в кількох установах, впроваджується зустрічі за домовленням. Кожний, що хотів, міг зі мною зустрітися, бо я нікому не відмовив зустрічі.

*

Моя відповідь не має на меті робити М. Лівичському закидів у його стилі. Але ДЦ УНР це не тільки кожночасний президент. Крайня пора змінити в ньому стиль і методи праці, надати йому поважного характеру. Пишу в почутті відповідальності за мою присутність в ньому, маючи на увазі розбіжності між тим, що проголошує п. М. Лівичський в святочних заявах і промовах, а що він робить насправді. Його слова:

«... одна річ опозиція, конструктивна опозиція, а друга це непримиренні фронти, взаємне виключання одних другими й акція очорнювання і безпідставних обвинувачень у страшних злочинах мало що не в національній зраді...» (з промови на відкритті шостої сесії УНРади — «Бюлетень Інф. Бюро» ч.: 2/203).

«...ви чули, що я обіцяв співпрацювати як найтісніше з майбутнім прем'єром уряду УНР і всіма його членами, я обіцяю також усім фракціям бути об'єктивним і приймати до уваги погляди, поради і вказівки всіх...» (з промови після вибору на президента УНР, — див.: «Бюлетень Інф. Бюро» ч. 4/205).

Важко було б знайти яскравіші приклади розбіжності між словами і ділами!

Мюнхен, дня 7 жовтня 1969 р.

ІНФОРМАЦІЙНА ЗАПИСКА ч. 9.

в справі: ширення дезінформацій довкола подій в УНРаді.

Уже в спростуванні до преси безпосередньо після подій в УНРаді 14/15 червня ц. р. (див.: Інф. записка ч. 3) звертав я увагу, що новий голова ВО і одночасно керманіч ресорту преси й інформації, інж. С. Довгаль, ширить свідомо дезінформацію. Число 11/229 Бюлетеня Українського Інформаційного Бюро від 22 листопада 1969 приносить на це черговий доказ.

У цьому числі поміщено текст листа президента М. Лівницького до голови ВО А. Фіголя від 23 травня 1969. Текст попереджений вступом, в якому «анонімний автор» старається насвітлити історію листа в дуже «невинних» барвах. Він не вагається запевнити, що: «...в листі немає особистих образ, він утриманий в коректному тоні...». — А як справа мається в дійсності, знає неупереджений читач з попередніх інформаційних записок. Тут мушу ще тільки спростувати наступне його твердження:

«...лист цей було вислано лише до д-ра Фіголя і до компетентних осіб, а саме до членів Виконавчого Органу і членів Президії УНРаді...»

Ця незручна спроба вибілювання розрахована на наївного читача; вона зовсім не відповідає фактичному стану речей. Для цього можна б провести цілий «процес», зі свідками й доказами, але вистачить таке просте міркування: якщо б лист був дійсно призначений і розісланий тільки до названих осіб, то для того вистачили б копії оригіналу листа і — в найконецнішому випадку — переписання його ще один раз на машинці. Хто ж розумний, потребуючи ще тільки кілька копій, буде писати на матрицях, відбивати на циклостилі і... нумерувати кожний лист двома різними серіями??!! — У нас на руках циклостильні примірники листа, що з них один має номер 9, а другий 0009!!!

Отже, незаперечним фактом залишається, що листи розсилано десяткам осіб поза ВО і УНРадою. В цьому нічого не змінять штучні миліції, на які поставлено вигадку замість правди, бо здалеку видно, що вона шк у т и л ь г а є!

Тижневик «Українські вісті» (Ульм), інформуючи про конфлікт який заіснував між «трійкою» в УНРаді (трійка: М. Лівницький, Я. Маковецький, С. Довгаль), а журналістом Б. Осадчуком з приводу інтерв'ю з українськими політичними діячами про кризу в Державному Центрі, виразно підкреслює «злосливі й агресивні наклепи», що їх ширить «трійка» з допомогою Бюлетеня Українського Інформаційного Бюро.

Зрозуміле обурення викликає теж факт, що панове «трійка» кожну критичну заввагу щодо їхньої діяльності, їхніх посушень чи поглядів, кожну критику з боку інших партій — УНДО, ОУНз, УРДП, — а також відповіді осіб на пороблені їм «трійкою» публічно закиди (між ін. відповіді А. Фіголя) — називають нападом на Державний Центр. Для ширення таких чуток вони знову користуються Українським Інформаційним Бюром.

Можна б навести ще більше аналогічних фактів, які стверджують, що сьогодні цілий апарат Державного Центру, як теж його фонди, зроблено засобом партійно-партикулярної розгри «трійки» на форумі УНРади. Годі уявити собі дошкульніший удар у демократичні основи концепції УНРади.

Не можна прийняти виправдання, що за таку «пресову службу» Українського Інформаційного Бюро несе відповідальність новий урядовець, — донедавна редактор «Шляху перемоги» а тепер редактор видань Державного Центру і одночасно партійних публікацій УНДС, — пан М. Стиранка. Бо відповідальним за те є виключно новий голова ВО і одночасно керманіч ресорту преси й інформації, інж. С. Довгаль.

*

У зв'язку з подіями в УНРаді дуже виразно зарисувалася справжня позиція ОУН(м) супроти Державного Центру УНР. На сторінках тижневиків «Українське слово», Париж і «Новий шлях», Вінніпег появилася цикль статей інж. Дмитра Андрієвського і заклик «Пора закінчити кризу» Ярослава Гайваса. Статті обох авторів писані виразно з метою закріпити в УНРаді партійні позиції й виправдати «лінію» опановання Державного Центру УНР. На жаль, оба автори для здобуття своїх партійних цілей послуговуються теж методом дезінформації української громадськості.

*

Д. Андрієвський захоплений «зміною на часі» в УНРаді. Але він мусить ствердити кризу й визнає, що вину за посталу ситуацію поносять обидві сторони: «... треба признати, що такі помилки мали місце як по стороні опозиції, так і коаліції...». Проте в своїх трьох статтях він скерував усю атаку на «опозицію», зовсім забувши скоментувати помилки «коаліції», — (мабуть, йому не дозволено цього зробити ? !), — хоча на засіданні Президії УНРади 14/15 червня 1969 він мав ще відвагу висунути слухний закид проти «коаліції»: «... ми самі робимо хаос!...».

Одна з його статей має назву: «Щоб баламутство не ширлося», але все, що він написав на тему кризи в УНРаді, саме й є ширенням баламутства, бо в жодному пункті він не дав правдивої аналізи, не з'ясував причин кризи, ні фактичного стану.

Дивує, що політик, який має опінію людини коректної з почуттям справедливості, пропагує прийоми, типові для недемократичних устроїв. Він навіть пробує «підповісти», щоб мене, автора Інформаційних записок, поставити перед «державний трибунал», якщо б такий був. За що? — А за те, що я — як голова ВО УНРади — виступив на оборону Тимчасового закону Державного Центру й повідомив українську громадськість про фактичний стан в УНРаді.

Д. Андрієвський не міг забути, що я склав присягу «стояти на сторожі» Тимчасового закону, тобто на сторожі конституції Української Народньої Республіки в екзилі; не міг забути, бо ж він голова Державної Контролі!

Таке своєрідне тлумачення законности, як у Д. Андрієвського, типічне для всяких тоталітарних систем. Там кожне ламання закону виправдується «державною рацією», чи «інтересами класи» і т. п. — Знаємо, що фразами про інтереси «держави» чи «класи», на практиці прикривається інтереси пануючої партії, групи чи кліки. Партійний колега Д. Андрієвського, Я. Маковецький, акуратно так саме виправдував ламання Тимчасового закону ніби «державною рацією» в користь ... «лучших людей»!

Д. Андрієвський застерігає перед «пранням домашніх брудів», бо ... «ворог» може довідатися! — Але він нічого не пропонує, як ті «бруди» викинути з хати. Нагадуються слова такої чужої нам підрадянської дійсности: «... Ми виховуємося в душі казарменної дисципліни з її принципом: не виносити сміття з хати. Але світ уже знає, що в нашій хаті сміття, ... ми задихаємося від неправди й фальші...» («Звернення до комуністів усього світу» — Сучасність, грудень 1969).

У висліді таких практик ми самі дискредитуємо ідеї Української Народньої Республіки в екзилі в очах нових поколінь. Але увага на «нові покоління» для Д. Андрієвського важить

небагато, бо: «...омолодження кадрів і політичних чинників Державного Центру ...річ на еміграції в наявних умовах — не до переведення...!»! Тому всі спроби змінити щонебудь в УНРаді, притягнути нових молодших людей, ... це справа безвиглядна. Типовий погляд «статичного табору», який тільки «стоїть на позиціях», «держить прапори» і поза собою не бачить переємника, не шукає його, він його просто боїться!

*

У статті Я. Гайваса немає вже й сліду недавнього захоплення «зміню на часі». Він стверджує повну кризу й ряд невідрадних, застрашуючих фактів. Шоста сесія була гарна і надійна, але тепер: Т-ва Сприяння УНРаді не хочуть давати грошей, — президентом УНР захоплюються, не уенерівці, а бандерівці, — Представництво ВО в Торонто «випрошує» собі візиту пана М. Лівичького, ... «чи може бути гірше?» — запитує Я. Гайвас.

Цей контраст між шостою сесією, а теперішнім станом він вміє пояснити тільки рецептою УНДС: «всьому винувата ОУНз». Як дуже спрощена й невірна аналіза явищ і ситуації. Але Я. Гайвас не тільки вірний «лінії УНДС», він переняв теж деякі методи політичної боротьби від лідера «більшости» в УНРаді й довільно та безпідставно нав'язує мені погляди й ставлення щодо СКВУ і АУА (Асоціація Українців Америки), які мені невідомі й чужі. Він не подає, де, коли я висловлював такі погляди чи займав таке становище, що їх мені приписує.

У брошурі «СКВУ» (Мюнхен 1963) і в статті «Світла і тіні СКВУ» (Інформація ч. 1) є з'ясовані мої погляди й моє ставлення до справи інтеграції громадського сектора. Дотепер я цих поглядів не змінив і мого становища в цій справі не відкликав. Закид, що його підносить Я. Гайвас, зродився в голові Я. Маковецького, який «перестрашився», коли на засіданні Президії УНРади я посмів, замість «кадила», подати критичну оцінку СКВУ, цієї в цілому корисної імпрези. Від тоді він, Я. Маковецький, почав «на мене звертати увагу» (його визнання в інтерв'ю з ред. Б. Осадчуком) й пустив каналами свого партійного апарату пересторогу: «...Фіголь є проти нашої імпрези-СКВУ...!» — Я. Гайвас, на жаль, безкритично повторяє цю очевидну нісенітницю. — Стосовно АУА, то моє становище точно з'ясоване в Інформаційній записці ч. 6 і я рішуче відкидаю всілякі того рода «натягання» мого становища, як це робить Я. Гайвас.

Сумнівною мусить видаватися теж і суспільно-моральна «філософія» Я. Гайваса: ... тебе можуть напасти з-за плота, обчорнити й знеславити публічно, закинути тобі ряд неправдивих

та перекручених фактів, ... але: якщо ти боронишся перед напасниками, якщо ти відповідаєш, — то це не тільки удар «... в саму основу ДЦ УНР!, але це акції, які нівечать президента УНР і голову УНРади як людей...» — Оригінальна за-сада й своєрідна логіка! Між іншим, хто ближче знає колишнього голову Комітету Громадської Єдності, той до краю здивований такою теперішньою його постановою. Ця, в моїй уяві культурна і витримана, людина далася штовхнути у вир сумнівних «аргументів» вузько-партійних апаратників.

Шукаючи виходу зі ситуації, Я. Гайвас бачить тільки таку альтернативу: або — «владу перебере ОУНз», що для нього означає «остаточну катастрофу», або — «існуюча більшість доведе існуючий політичний конфлікт до кінця і завершить його збільшеною своєю спаяністю та зміцненням». Типово партикулярна програма, без ніякого розуміння проблем цілості; Гайвас є за цим другим «або».

Вже саме висунення такої альтернативи є суцільним баламутством, є явним поширюванням дезінформації про причини кризи в УНРаді. Таке ставлення заперечує найглибшу суть концепції УНРади. — Я. Гайвас бачить ДЦ УНР як якусь арену, що її мусить «опанувувати» бльок, коаліція, чи якась більшість. Він фальшиво інформує, що «опозиція хоче влади», й тому він «своїм», які вже «опанували», кидає директиву: «Не дайте!». Шлях, що його проповідує Гайвас, якщо за ним стоїть ОУН(м), це прямий шлях до остаточної дезінтеграції УНРади.

Тим часом єдино правильною розв'язкою є третій шлях, що його обстоює т. зв. опозиція, за яким напевно стоїть вся українська політично активна, безпартійна громадськість: п о в о р о т до настанов і атмосфери шостої сесії! — Але цей шлях можливий тільки за передумов: пошанування принципів демократичного порядку, збереження законности, тобто Тимчасового закону як конституції та придержування елементарної пристойности в особистому та громадському поступуванні.

Про цей третій шлях, шлях тривалого усунення криз в УНРаді, буде мова при іншій нагоді.

Мюнхен, дня 27 грудня 1969

(—) Атанас Фіголь

Богдан Осадчук

Українські діячі — про кризу в Державному Центрі

Події, які сталися у половині червня в Українському Державному Центрі, на терені УНРади й Виконавчого Органу — заслуговують на ширше висвітлення. Багато людей не орієнтується, так у причинах, як теж у методах, які привели до змін. Ціла проблема стосується основних справ політичного життя на еміграції. Вона ж заторкує також дуже делікатні справи, зв'язані з поставою, до усього того, що діється в Україні.

Тому я вирішив провести цілий ряд інтерв'ю з відомими політичними діячами, які чи то з титулу їхнього становища, чи авторитету, чи на підставі досвіду, могли б дати громадянству додаткові пояснення до цілої критичної справи. В основному інтерв'ю заторкують усе, що пов'язане з так званою димісією Голови Виконавчого Органу д-ра Атанаса Фіголя.

Інтерв'ю побудовані на одноцілій концепції, яка виходить із наступного założення: громадянство мусить бути якнайкраще поінформоване, щоб могло мати якнайширшу панораму подій, зробити собі об'єктивний малюнок ситуації та зайняти становище у такий чи інший спосіб. Інтерв'ю не мають стандартних питань, бо це були індивідуальні зустрічі, й являються не соціологічним опитом. Усі вони відбувались у місяці серпні в Мюнхені, по змозі індивідуально, щоб не було місця для шкідливих впливів інформації. Винятком були інтерв'ю з п. Миколою Ливицьким і п. Спиридоном Довгалем, обидва через збіг обставин були при зустрічі з підписаним журналістом — разом. Інтерв'ю з Федором Гаенком проведено кореспонденційним шляхом; він якраз виїхав на відпустку до Італії.

Запис є точно повторений, без ніяких скорочень. Друкуються інтерв'ю у такому порядку, як вони часово постали. Було б добре, якщо б вони не тільки виконали свою основну функцію, себто спричинились до кращого ознайомлення нашої громадської думки про тло й суть сьгоднішніх конфліктів в УНРаді, але якби стали також початком дискусії про ті справи.

Богдан Осадчук

ІНТЕРВ'Ю З ПРЕЗИДЕНТОМ п. МИКОЛОЮ ЛІВИЦЬКИМ

Запит: Які були причини теперішньої ситуації у Державному Центрі, особливо ті, що привели до димісії д-ра Фіголя?

Відповідь: Передовсім ті, що більшість фракцій мала певну політичну лінію, якої не дотримувався дотеперішній Голова Виконавчого Органу. Яка лінія правильна, а яка неправильна, то вже інша справа. Але рішення більшості є засадничі і треба те робити, що хоче більшість.

Запит: Добре, але які були закиди супроти дотеперішнього Голови?

Відповідь: Протягом останніх двох років був цілий ряд справ, у яких приймалось рішення. Більшість рішала — так, а меншість — так. А голова солідаризувався з меншістю.

Запит: Але які були конкретні справи?

Відповідь: Конкретно більшість фракцій зверталась до мене і коли д-рові Фіголеві було поставлено пропозиції, щоб він узгіднив лінію, він не пішов на те, але навпаки дуже гостро зареагував. Його відповідь, яка до речі тривала дві й пів години переконала до решти двох нерішених представників, а саме п. Собчинського від УРДП та п. Кашинського від Союзу Конструктивних і Творчих Сил.

Запит: А яка Ваша думка, Пане Президенте, щодо законности і демократичности тих змін?

Відповідь: Я зовсім переконаний, що все відбулось законно. Є такі заперечення, мовляв, засідання було незаконне — так говорять п. Добрянський, пані Козакова і д-р Фіголь, бо, мовляв, був внесок УНДО, знаєте у справі евентуальної заміни п. Федорончука, паном Коржаном, як члена фракції УНДО, який не полагоджено. Можна доказувати як хочеться, але у кожному разі, коли одна справа не розглянена, то не можна твердити, що засідання не може відбутись, і що, мовляв, не було засідання Президії. Після голосування, коли 5-ма голосами висловлено недовір'я Голові ВО, д-р Фіголь заявив, що не подається до димісії, бо засідання незаконне. Але існує параграф Тимчасового Закону,

згідно з яким Президент на вимогу більшості відкликає Голову ВО.

Оспорюють голос п. Собчинського, бо його мали від УРДП відкликати. Але це для УНРади не важне, він же ж голосував законно. Й є ще справа голосу д-ра Кашинського, що, мовляв, мав прийти інший представник. Алеж ніхто такого кандидата не зголосив. Або, що в УСП не має єдності. Але річ у тому, що п. Феденко вийшов з УНРади. Тепер там є шп. Довгаль, Лучишин і Ріпецький.

Отже коли мати те все на увазі, усі ті мотиви, то з мого становища — мушу сказати об'єктивно — зміна є законна.

Були ще дискусії на тему ОУНз, тому що вона намагалась йти по тій лінії, яка зазнала поразки. Ті дискусії були внутрішні, бо ще тоді не назріли. Крім цього до останньої хвилини видавалось, що з д-ром Фігольом можна дійти до порозуміння. До речі, коли були справи Бюлетеню ОУНз число 9, і справа професорів у 1968 році — то тоді д-р Фіголь подався до димісії, але я димісії тоді не прийняв.

Які ж ще конкретні моменти? Ось справа Асоціації Українців в Америці. Все більше і більше поставала прірва між більшістю й Головою ВО й щораз частіше поставали ситуації, коли Голова голосував проти більшості.

З а п и т : А як Ви оцінюєте теперішню, нову ситуацію? Чи це криза, чи оздоровлення?

В і д п о в і д ь : Головне — це працездатність й рухливість Виконавчого Органу. Коли тепер є єдність і створилась більшість, то вважаю, що робота піде ліпше. Ви може чули про мій лист до д-ра Фіголя? Там є певні дві політичні лінії відносно оцінки у Советському Союзі й відносно міжнародньої ситуації. Й там було спрецизовано незадоволення з приводу політики д-ра Фіголя.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ УНРади П. Д-РОМ Я. МАКОВЕЦЬКИМ

З а п и т : Пане Голово, як дійшло до змін у провіді Виконавчого Органу?

В і д п о в і д ь : Та це нормальне явище, особливо у демократичному світі, що приходить до змін у різних урядах. Одначе мені тяжко говорити про те, що ще у зв'язку з підготовкою до 6-ої сесії, коли повідходили такі політики як Витвицький, Бойдуник, Багрянний, і треба було поповнити Державний Центр, і коли я, як лідер фракції ОУН прийшов до праці, існував плян, чи не було б доцільним сполучити президентуру з керівництвом ВО. Ми

були проти цього, Але треба було обсадити пости. Прийшло до того, що висунули кандидатуру Феденка. Ми були проти проф. Феденка, але не проти УСП. Виринула кандидатура Президента Лівницького. Тоді я запропонував д-ра Фіголя на Голову ВО. Тут у «Левенброй» — де я з Вами — відбулась наша основна розмова. Говорили з ним і інші. Він засадничо був згідний, якщо буде мати широку підтримку. Дехто мав застереження, бо, мовляв, д-р Фіголь не є безпартійним і що він сильно зв'язаний з ОУНз. Я то відкидав і підкреслював його позитиви, працю у Пласті й у системі УЦК, кажучи, що цей елемент всюди є найактивніший. Деякі припускали, що він може пов'язаний з нами, що не відповідало правді. На сесії — за винятком соціалістів, які під проводом Феденка вийшли — всі його підтримали. Але виринула справа ОУНз. Були спротиви. Фіголь настоював дуже категорично на прийнятті ОУНз. Він аргументував, що треба широкої плятформи. Наша організація це підтримала. Фіголь став Головою ВО. Але тоді вже виринула несподіванка. М. Лівницький заявив, що не претендує на президентуру. Вимагав повновластей і підкреслив, що приходить новий Голова ВО у якого візитівка неясна. Це для д-ра Фіголя був удар. Прийшли повновласті для Президента. В УНДС були певні підозріння, що Фіголь буде співпрацювати з ОУНз і УГВР.

На Світовому конгресі американців все наладалось. І Президент змінив своє становище. Виглядало, що можемо приступити до розбудови впливів Державного Центру і до зовнішньої політики. Тим більше, Президент Лівницький і д-р Федорончук мали його відтяжити, бо він з зовнішніми справами не ознайомлений.

Потім, два дні пізніше, відбулася нарада з Представництвами Державного Центру в Америці. Д-р Фіголь виступив з дуже позитивною програмою. Це було в липні, а вже у грудні так не було, бо д-р Фіголь на засіданні Президії УНРади змінив лінію і все оцінив дуже негативно. Це було несподіваним і інж. Андрієвський звернув йому на це увагу. Що сталося з д-ром Фігольом? Я почав на нього звертати увагу. Пізніше, коли прийшла справа Бюлетеня ОУНз ч. 9 і коли виринула проблема завішення ОУНз, якщо не усунення, то більшість була за осудження. І тут Фіголь виступив в обороні ОУНз. Я йому звернув увагу, щоб підпорядкувався волі більшості. Потім він не приходив на засідання і не проявляв ніякої активності. Так тягнулось аж до 14-го червня і до висловлення недовір'я. Я говорив, щоб на письмі звернути йому увагу на бездіяльність. Президент йому написав, але не дістав відповіді. По одержанні листа не зайняв на засіданні становища, але говорив про оцю брошуру, яка була брошурою УНДС. Він розсилає листи по Америці. Й якщо він буде далі необ'ек-

тивно писати, то може доведеться опублікувати оті листи до нього.. Я кажу, що мені тяжко про те все говорити, бо я його запропонував. Він мав колосальні шанси. Але якби він був безпартійний, то не був би стояв по стороні одної групи.

Запит: Але у чому ж є політичні розходження?

Відповідь: Екзильний Уряд — є екзильний уряд й не може сидіти на двох стільцях. Це можуть робити партії й поодинокі люди. Не може бути мови про те, що УРСР є продовженням УНР. Потім справи зустрічей, листа науковців. Наше становище мусить бути чітке, інакше розплинемось. Дальше, проблема ліквідації Державного Центру, як це було у Бюлетені. Я мав розмову з д-ром Кордюком, щоб з'ясувати справу. Він мені вразно заявив, що «зліквідуємо Державний Центр і створимо Політичний Центр». Принципове розходження є у справі континуації української державности.

Запит: А як це погодити з патріотичними діями української комуністичної молоді, студентів, письменників і взагалі інтелектуалів дома?

Відповідь: Вони не можуть інакше ставити справ, не можуть так як ми. А ми не можемо прийняти їхнього становища, бо це б означало зовсім іншу ситуацію.

Запит: А як Ви оцінюєте зміни, чи це криза, чи покращання ситуації?

Відповідь: Це не криза, а нормалізація. Як могло бути, що Голова робить одно, а Уряд щось інше. Ситуація не змінилась, бо тільки Фіголь відійшов. З ним УСП не хотіла брати участі, а тепер приєдналась. Тепер ВО діє колегіяльно оперативно. Голова пильнує справ, а відомо, як Голова в опозиції, то справа не піде.

ІНТЕРВ'Ю з НАСТУПНИКОМ Д-РА ФІГОЛЯ, ІНЖ. С. ДОВГАЛЕМ

Запит: Українське громадянство не досить зорієнтоване у причинах змін у Виконавчому Органі. Що Ви думаєте і що можете сказати до тієї теми?

Відповідь: Та яке громадянство, треба запитати спершу. Тільки «Українське життя» у Чикаго висловилося критично. Всі інші або мовчать, або нас підтримують. Візьміть, наприклад, «Свободу» з 5-го серпня, де лояльно повідомили про засідання. Словом, пресові органи — майже всі займають неутральну або прихильну позицію. Навіть бандерівці неутральні... мабуть тому, що вони вороже ставляться до ОУНз. З Америки при-

ходять привіти від представників; дуже прихильно висловлюються вояки.

А щодо неознайомлености, то цього ж усі сподівалися. З Америки приходили листи. Отже ж залежно які кола, бо, наприклад, «Український самостійник» — це одно, а вже «Українські вісті» — вони льояльні і друкують усе на першій сторінці. Гаєнко може іншої думки, але він до мене ставиться приязно.

З а п и т : Як задивляєтесь на цілу процедуру зміни? Чи вона була без різних маніпуляцій?

В і д п о в і д ь : Зо мною вже давно говорили, але я не давав згоди. Уже два роки тому звертались до мене, щоб я став Заступником Голови. Вирішальну ролю відіграло те, що д-р Фіголь відійшов від напрямних Державного Центру. На те найскорше звернули увагу політичні кола Організації Українських Соціалістів з Америки і з Канади. Законності при змінах у ВО не порушено. Все відбулось легально.

Якщо йдеться за УСП, то у нас є розходження з Панасом Феденком. На 6-ій сесії УНРади, перед її закінченням ми вийшли разом, бо були проти прийняття ОУНз, але потім на засіданні фракції ми розійшлись. Феденко твердив, що ми виступили взагалі з УНРади. Лучишин і я — що тільки з засідання і що тільки ЦК може вирішити цей спір. А у ЦК 8 осіб, при чому 5 членів піддержало наш погляд.

З а п и т : Та це врешті Ваші внутрішні справи. Я повертаюсь ще раз до причин кризи у Державному Центрі.

В і д п о в і д ь : Справа у тому, що д-р Фіголь вів лінію двох груп. Він ігнорував лінію більшости.

З а п и т : А як Ви оцінюєте ситуацію у ДЦ тепер?

В і д п о в і д ь : Річ у тому, що я шукаю 6-го члена ВО, а саме, щоби створити відділ дослідів над сучасною Україною. Треба ще підкреслити, що Виконавчий Орган поділений на 2 частини, одну в Європі й другу в Америці. Моїм заступником в Америці є д-р Кость Паньківський. У якій він партії — не знаю, мабуть в УНДО. Там ще є такі політики як д-р Городиський від ОУН, п. Михайлів також від ОУН. Потім п. Федоренко від УРДП, мабуть професор.

З а п и т : Ще раз вертаюсь до основної теми, як Ви оцінюєте ситуацію у Державному Центрі?

В і д п о в і д ь : Загально беручи, рухливість збільшилась. Головна справа це здобуття фінансів. Що ж опозиція це нормальне явище. Треба дивитись, щоб це не перейшло меж і не відбилось на фін. справах. Взагалі, можна сказати, що не враховуючи мене ВО помолодів. Тепер йому надають тон такі представники молодшої генерації як Федорончук, Тарасюк, Жегуць.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ФРАКЦІЇ УРДП ІНЖ. Ф. ГАСНКОМ

З а п и т : Які є політичні розходження поміж окремими складниками УНРади.

В і д п о в і д ь : Про політичні розходження на форумі УНРади можна говорити лише дуже умовно, оскільки властиво політичної праці не велося. Засадничо-політичні питання не ставились навіть на обговорення. Суцільною вигадкою і саморефлекуючою є поділ на оборонців і противників ДЦ, на безкомпромісових борців за самостійність України і тих, що хотять «обмежити нашу діяльність на чужині».

З а п и т : Представник УРДП в Президії УНРади голосував за недовіря д-рові А. Фігольові, не маючи на те уповноваження свого партійного проводу. Що Ви можете сказати з того приводу?

В і д п о в і д ь : До Інформаційного повідомлення Проводу УРДП в тій справі, вміщеній в «УВ» за 13. 7. 69, можна подати лише деякі мотиви та передумови, що мали місце на засіданні Президії УНРади 14—15. червня 1969 р. Керівництво ДЦ було поставлене до відома офіційною заявою про те, що фракція УРДП не має такого уповноваження і все ж добивалося голосу представника УРДП. Питання ним ставилось так: або негайна відставка д-ра Фіголя, або розпуск УНРади і творення її наново. Частина Фракції УРДП піддалася цьому тискові і змушена була вибирати з двох зол менше. Отже голос представника УРДП фактично був вимороченим і через те не є дійсним.

З а п и т : Офіційна причина відставки д-ра А. Фіголя — бездіяльність. Потім почали висувати політичні розходження. Висувалася і така причина, як шкідлива діяльність в ДЦ. Чи ця розбіжність у закидах не означає того, що є ще інші, офіційно не висловлені, причини?

В і д п о в і д ь : Ваше припущення вповні логічне. Плутанина тут, безперечно, не випадкова. Офіційно не висловлені, або висловлені тільки в натяках (наприклад, щодо СКВУ), причини є і вони різні. В ОУН вони одні, в УНДС інші, а в УСП ще інші. Спільною для них, хоч теж офіційно не названою, але яку те пер легко устійнити за офіційними документами, є різні розуміння ролі еміграції у визвольній боротьбі й оцінка процесів в Україні.

Політичне кредо д-ра А. Фіголя, з яким він не раз виступав прилюдно й яке зафіксував у своєму експозе як Голова ВО, було таке: «Головний фронт боротьби за українську державу знаходиться в Україні. Роля української еміграції в цій боротьбі є допоміжною». Цим уже визначалася програма політичної праці ВО з основним креном на урахування політичних, економічних і соціальних процесів в Україні в їхній динаміці.

В експозе проф. С. Довгала, як Голови ВО, висунута зовсім інша альтернатива, а саме: «ДЦ УНРеспубліки... є центром, який організує боротьбу всіх активних сил України за віднову її самостійної й соборної демократичної держави в формі УНР». На жаль, проф. С. Довгаль не зміг назвати тих реальних засобів і спроможностей, якими диспонує ДЦ в боротьбі за українську державу. Тим самим він поставив своє окреслення ролі ДЦ в площину претенсії, а не реально діючого центру боротьби.

З а п и т : А як Ви оцінюєте експозе Голови ВО інж. С. Довгала?

В і д п о в і д ь : Коротко можна було б сказати так: це документ типово старо-емігрантського мислення — «стояння на позиціях» (з наголосом на першому слові). 85% змісту експозе вповні годилося б для періоду 20, а то й 40 років тому. В ньому відсутнє найголовніше: політична аналіза сучасного міжнароднього положення в комуністичному таборі, в Україні й в СРСР під кутом зору тих змін, які сталися за останні 10—15 років, і в зв'язку з тим, які наші шанси та труднощі ведення визвольної політики. А не спромігшися на таку аналізу, проф. Довгаль не зумів накреслити пляну політичної праці ВО УНРади, не кажучи вже за конкретне окреслення концепції політики визволення.

З а п и т : Які є недоліки в праці УНРади і що було б потрібне для подолання наявного нині кризового стану?

В і д п о в і д ь : Недоліків є, звичайно, багато і годі було б їх усі перелічити. Крім тих, про які вже згадувалось вище, слід відмітити наступне:

1. Найперше нам всім не вистачає доброї волі до лояльної співпраці. Необхідно до кінця позбутися нахилу до догматизму, нетерпимости до інакшесудуючих, єдиноправильних поглядів, бляшаної революційности, деклямацій про свій патріотизм, про свою безкомпромісовість.

2. В УНРаді мусів би переважати метод договорення, а не перегосовування. По можливості уникати виносити рішення з перевагою в один голос. Не допускати найменшого порушення Тимчасового Закону.

3. Для Президента і Голови УНРади є абсолютно недопустимим ведення засідань з позицій своєї партійної приналежности. Нині УНРада по суті немає Президента як безстороннього арбітра. Президент М. Лівіцький фактично продовжує бути лідером УНДС і досить активно працює на тому становищі.

4. УНДС на чолі з М. Лівіцьким і частина УСП, що так завзято виступають проти одного відламу ОУН, поставили УНРаду до диспозиції другого відламу ОУН. Нині ОУНм має можливість

не тільки контролювати, а й направляти діяльність УНРади. І тими можливостями вона широко користується.

Щодо подолання кризового стану і заходів, спрямованих на нормалізацію й ефективність діяльності УНРади, то:

1. Є крайня необхідність скликання позачергової сесії УНРади, не для розподілу постів, а для опрацювання і прийняття напрямних праці УНРади з урахуванням політичної ситуації в Україні, в комуністичному таборі й міжнароднього положення.

2. Сесія мала б прийняти опрацьовану концепцію української визвольної політики. Зокрема треба ясно і недвозначно визначити місце та ролі ДЦ і УНРади на сучасному етапі боротьби за державну самостійність України, виходячи з реальних можливостей, а не претенсій і «стояння на позиціях».

3. Необхідно видати спеціальну Деклярацію, в якій дати оцінку сучасним процесам в Україні та ясно і недвозначно визначити ставлення до них УНРади. В Деклярації мусять бути наголошені державні інтереси України поза справами ідеології, як то й належить виступати ДЦ. Також виразно зазначити, що головним нашим ворогом і головним фронтом боротьби є російський імперіялізм. Збільшення фронтів автоматично зменшує наші спроможності.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ВО УНРади Д-РОМ А. ФІГОЛЕМ:

З а п и т : Не знаю, як Вас титулувати. Чи «дотеперішній Пане Голово», чи «димісіонований», чи просто все ще «Пане Голово»? Як це фактично виглядає з цієї димісією?

В і д п о в і д ь : Бачите, воно і скомпліковано й водночас просто. Формально про димісію нема мови, бо рішення Президії було незаконне, переведене при допомозі недемократичних, в дечому навіть підступних метод. Це був такий собі мініатюрний путч. «Де-факто» я перестав бути головою й при сьогоднішніх умовах, що панують в УНРаді, ним бути не хочу. Але «де-юре» я ним є, бо не було перед ким димісіювати.

З а п и т : Можете це пояснити й підперти відповідними аргументами?

В і д п о в і д ь : Ясно, що можу. Ціле засідання, а особливо процедура голосування були запереченням усяких форм демократії. Найперше Президент й Голова парламенту повели проти мене позакулісну дискримінуючу, а навіть очорнюючу пропаганду. Річ просто неймовірна й негідна очолованих ними постів.

Дальший момент — це справа так званої більшості, властиво фікція штучного бльоку, при порушенні елементарних норм легальности. Дивіться: Лучишин є в апараті контролю. Він не сміє голосувати, бо як контролер має бути понад партіями. Голос Собчинського був уваженим документами й заявами лідера фракції. А потім голос Кашинського, — та ж його мандат вигас ще в березні ц. р., він нікого не репрезентував!

Отже формально я не міг скласти димісії, бо на самому початку засідання Президії, — ще далеко перед виявленням мені недовір'я, — я зложив заяву про незаконний стан в УНРаді. Таке становище підтримали відповідними заявами теж і лідери трьох фракцій, чи їхні уповноважені: УРДП — Гаєнко, ОУН — Кордюк і УНДО — Добрянський. Отже рішення Президії були нелегальною маніпуляцією однієї групи і я заповів, що про такі методи я буду інформувати українське суспільство. Інакше методи ламання правопорядку, законів і елементарних засад пристойности в політичному житті будуть далі поширюватися.

З а п и т : Які куліси того всього? Як це сталося, що Ви мали колись широку підтримку, а потім її серед частини УНРади втратили?

В і д п о в і д ь : Це досить довга історія, але — гадаю — цікава й повчальна. Коротко можна з'ясувати це так: Коли до мене — безпартійної, але політично й громадсько від десятиків літ активної людини, — звернулись у 1967 р. з пропозицією прийняти пост голови ВО, то я не мав права відмовитися від такого обов'язку, тимбільше, що іншої кандидатури не було.

Мою програму дії, мое експозе, прийняли одногolosно всі фракції. Вона була побудована на концепції інтеграції, об'єднання усіх секторів, усіх чинників українського громадянства і політичного життя. Я це назвав політикою цілості. Така політика почала давати конкретні плоди: громадський сектор пожвавився, виразно росла підтримка УНРади в Америці й Канаді.

Але виявилось, на жаль, що моя політика цілості була несприємлива для УНДС, а згодом теж і для ОУН, — передовсім із-за антагонізму з ОУНз, яка не хотіла «бльокуватися». В рік після сесії УНДС і ОУН створили фактичний блок під керівництвом М. Лівичького й вимагали від мене підпорядкуватися їх наказам. Це була виразна партійно-партикулярна політика, що її, мовляв, від випадку до випадку підтримували соціалісти в особі інж. Довгаля і д-ром Кашинським, який до березня ц. р. репрезентував «малі фракції». Обидва щойно названі заперечили формальну приналежність до бльоку. Я вважав непотрібним і неможливим в'язатися з таким «бльоком», тим більше, що гра йшла цілий час поза кулісами під батutoю Президента

Львівського й виразно була скерована проти елементарних засад політики цілості. Для цього можу подати цілий ряд доказів, але на це тут немає місця.

Запит: Отже це була внутрішньо-партійна боротьба за опанування УНРади?

Відповідь: В засаді так. Щось подібного до ситуації в УККА. Але партикулярно-догматичний підхід проявив себе також і на інших відтинках. Передовсім у справах дискусійних, як, наприклад, проблема відношення до процесів в Україні, супроти яких всякий догматизм особливо небезпечний.

Я не піддався настикові М. Львівського. Тоді вирішено мене, а передовсім мою програму цілості й консолідації ліквідувати, не перебираючи в засобах.

Запит: Ну, добре. А як Ви дивитесь на теперішню ситуацію? Які Ваші прогнози й пляни?

Відповідь: Методи застосовані зараз на терені УНРади не тільки шкідливі, вони просто небезпечні для дальшого існування цієї єдиної зараз концепції українського демократизму на еміграції. Теперішній стан, це загрозливо-хворобливий стан. Українське громадянство має досить партикуляризму, це промовисто задокументував СКВУ й хоче інтеграції, гуртування на всіх відтинках національного життя. Тому я переконаний, що на теперішню кризу в УНРаді немає іншого ліку як тільки скликання позачергової сесії й повсроти до концепції цілості, до інтеграції, а це означає привернення легальности й впровадження широкого громадського сектора. Тобто: все те, що було рішено на 6-ій сесії, все те, що я старався здійснити й від чого на терені УНРади відійшла теперішня так звана більшість, — бо слова «бльок» вона, зі зрозумілих причин завеликої фактичної розбіжности політичних «платформ», уникає!

Щодо моїх плянів на майбутнє? — Я ціле життя був активним у громадсько-політичному житті, пережив багато розчарувань, але про відхід від політики, — у широкому розумінні того слова, — нема мови. Я напевно знайду способи й форми, щоб далі діяти на політичному форумі.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ФРАКЦІЇ УНДО Д-РОМ Л. МАКАРУШКОЮ

Запит: Звертаюсь до Вас не тільки як до Голови Фракції й Генерального Секретаря УНДО, але й як до досвідченого парламентариста. Як Ви, Пане Докторе, дивитесь на димісію д-ра Фіголя?

Відповідь: На Ваш запит вважаю за доцільне пригадати бодай у кількох словах про деякі події перед 6-ою сесією УНРади та під час неї. Як звичайно перед кожною сесією, особи, відповідальні за Державний Центр, робили заходи, щоб притягнути дальші політичні середовища до УНРади. Як відомо, ті заходи увінчалися частинно успіхом. ОУНз зголосило своє приступлення до УНРади.

Дальшою важливою проблемою для екзистенції ДЦ у екзилі була справа притягнення осіб з молодших генерацій до співпраці у ДЦ. Якщо йдеться про цю справу, то згода д-ра Фіголя перебрати головство ВО відіграла дуже важливу роллю. У кілька тижнів по сесії я виїхав до США, де перебував 5 місяців, відвідав кілька місцевостей з більшими українськими середовищами й мав нагоду бачити, як позитивно громадянство поставилося до тих двох змін.

Але, на жаль, уже на сесії зайшли події, які не віщували нічого доброго. Нововибраний Президент зажадав схвалення для себе окремих повноважень, що й сталося. Річ зовсім зайва, бо Тимчасовий Закон точно означає роллю Президента у системі ДЦ у екзилі, його права й обов'язки. Творці Тимчасового Закону, такі досвідчені політики, як проф. Мазепа й д-р Баран здавали собі докладно справу, що поділ компетенцій у демократичній системі правління є необхідною передумовою його правильного функціонування. Цю засаду нововибраний Президент порушив і тим самим витворив першу й головну перешкоду для праці ДЦ.

Уже у кілька днів по сесії назвав я у листі до одного визначного діяча Державного Центру за океаном той факт, що зайшов на сесії, некорисною подією та висловив побоювання, що ухвалені повноваження носять «диктаторський посмак».

Причина акцій проти д-ра Фіголя була наслідком того, що Фіголь, як відомий громадський діяч мав свою власну думку й притримувався тої програми, яку він проголосив на Шостій сесії, а саме — поширення платформ УНРади та громадської бази. А крім цього д-р Фіголь мав свою політичну концепцію і він її заступав. Але наслідком уділених Президентові повноважень наступила двоторовість у праці органів ДЦ. Президент не виконував своїх функцій, а мішався до справ поточної політики, що, згідно з Тимчасовим Законом, належать до компетенцій Голови Виконавчого Органу.

Запит: Як Ви оцінюєте методи політичної боротьби проти Фіголя з погляду легальности й демократії?

Відповідь: Методи, що були вжиті Президентом і Головою Національної Ради, на мою думку, являються небувалим випадком в історії демократії й парламентаризму. Крім цього,

вони не згодні з Тимчасовим Законом. На всякий випадок, Президент, який на основі Тимчасового Закону є репрезентантом ДЦ на зовні, а у внутрі покликааний, щоб виконувати функції медіатора, не мав ніякого права мішатися до тої справи.

Листи, які п. М. Лівіцький і п. Я. Маковецький почали розсилати по цілому світі, є порушенням основних підстав системи Державного Центру. Характеристичним для Голови УНРади є факт, що він того дивовижного листа порозсилав різним людям з УНРадою зовсім незв'язаних, а деякі члени Ради його взагалі не отримали. Якщо якийнебудь голова правдивого парламента зробив би щось подібне, то такий парламент мусів би зі засадничих причин висловити йому недовір'я та зажадати його уступлення.

Запит: У Вас, в УНДО були, наскільки мені відомо з інтерв'ю з Паном Президентом в екзилі М. Лівіцьким, якісь неполадки з д-ром Федорончуком. Можете сказати на цю тему щось точнішого?

Відповідь: Я про це буду ще й на іншому місці мабуть обширно писати, але Вам можу коротко розказати про цю неприємну для нашої партії й для пана Федорончука справу. Д-р Федорончук, колишній член ОУНм вступив до УНДО після П'ятої сесії УНРади. На Шостій сесії він увійшов до Ради як член фракції УНДО. Але вже після одного року виявилось, на жаль, що п. д-р Федорончук не має наміру льояльно співпрацювати з фракцією. Ціла його політична діяльність у Виконавчому Органі не була ним координована з проводом власної партії, хоч ми постійно на цьому настоювали, а тільки й виключно з чужими нам особами чи високими діячами ДЦ.

Думаю, що п. д-р Федорончук вступив до партії, до якої він по своєму політичному характері не підходить, бо не розуміє основ ліберальної демократії. Він виявив глибоку нельояльність супроти своєї фракції, не інформував нас про свої посушення, які устійнював з іншими партіями, а не з власною. Тому ми вирішили, — у порозумінні з нашими організаціями в Америці, — його відкликати як члена УНДО з членства в УНРаді. Це сталося у жовтні 1968 р. Таким чином, — підкреслюю з натиском, — п. д-р Федорончук від жовтня 1968 року перестав бути членом УНРади.

Запит: А як Ви оцінюєте теперішню ситуацію в УНРаді?

Відповідь: Теперішня ситуація не є тільки наслідком останніх часів. Вона тягнеться уже від десяти, а може й навіть від дванадцяти літ. Я вважаю, що Державний Центр в екзилі може існувати тільки тоді, коли він:

Поперше: буде дотримуватися демократичних засад:

Подруге: у своїй діяльності буде керуватись принципами політичної моралі.

Як Вам може й відомо, я від початку існування УНРади є її членом і так десь від десяти літ обсервую, що Державний Центр від тих засад відійшов. Це сталося головню від того часу, як Головою ВО став п. Микола Лівичський. Усі попередники пана Лівичського розуміли, що ДЦ в екзилі може вирішувати справи лише у такий спосіб, що намагатиметься узгіднювати ті справи з усіма фракціями УНРади. Система творення бльоків перетворюється у систему персональних клік. Державний Центр має бути противагою антидемократичної системи правління, якої вже досить нашим людям в Україні. Не бачу сенсу, чому заводити те саме на еміграції.

ІНТЕРВ'Ю З ЧЛЕНОМ ПРЕЗИДІЇ УНРади ВІД ФРАКЦІЇ УНДО М. ДОБРЯНСЬКИМ

Запит: Які були причини останніх змін, які сталися у ВО УНРади?

Відповідь: Причин є багато, між ними є й дуже глибокі причини, які стосуються засадничої орієнтації в Державному Центрі й є очевидно питання актуальні, які мали місце у продовж останніх двох років.

Запит: Що Ви розумієте під причинами, які стосуються засадничої орієнтації?

Відповідь: Ви знаєте, що всі партії, які заступлені в УНРаді, визнали УНР як нашу державу. Й тому ми підтримуємо вже на еміграції відновлений Державний Центр в екзилі. Але — якщо запитати — який сенс існування Державного Центру в екзилі, то відповідь, поминувши загальні деклярації, по суті справи буде різна. Для одних досить, щоб Державний Центр був, існував, так щоб можна колись «передати прапор УНР» українському народові. Для інших — це ще дуже мало. Поперше: йдеться про найважливіше — яку визвольну концепцію репрезентує Державний Центр. Подруге: яку визвольну політику керівники ДЦ рекомендують українській діаспорі, найбільшій українській еміграції в історії. Й потрете: як Державний Центр реагує на події в Україні й якими конкретними заходами він намагається допомогти українському народові.

Упродовж останніх 20 років, відколи я ближче знаю справи в УНРаді й Державному Центрі, там взагалі змагалися дві тенденції, я б їх так сформулював: одна статична, друга динамічна. Й чим дальше ми йшли від 1948 року, коли постала УНРа-

да, тим більше зростала тенденція перша, а слабла тенденція друга. Й не зважаючи на різні зусилля — не вдалося досягти того, щоб УНРада і Державний Центр взагалі випрацювали якусь концепцію визвольної політики. Й траплялося навіть, що коли я докоряв найвідповідальнішим особам за те, що досі немає концепції визвольної політики — вони цитували вступ до «Тимчасового Закону». А у цьому вступі деклярується, що УНР є наша найвища мета. Але як дійти до тієї мети — на це запитання ніхто з найвідповідальніших членів Державного Центру відповіді не дав.

Запит: Як з тим пов'язаний останній конфлікт?

Відповідь: Він безпосередньо з цього впливає. Я уже згадував про статичну тенденцію. Це означає, що відновлений у 1948 році Державний Центр перетворився в емігрантську державу. Діячі того напрямку вдовольнялися тим, що мають на еміграції державу, президента, прем'єра, уряд, міністрів, парламент. Й очевидно тут найважливіше було — обсада постів, боротьба за міністерські портфелі, за президентський престіл, за головуство в парламенті й так далі. Очевидно також, що у цій боротьбі поставали конфлікти між партіями й персональними амбіціями. Кризи й ще раз кризи — це було перманентне явище.

Запит: Чому ж у такому разі остання криза відрізняється від давніх?

Відповідь: У ситуації «боротьби за владу» і криз, не було ні часу, ні місця, ні змоги зайнятися такими питаннями як: міжнародна політична ситуація, процеси у комуністичному таборі, ситуація в Україні й визвольні завдання Державного Центру.

Здавалося, що на останній сесії стався перелом і йдемо до кращого: на сесію приїхали численні гості з Америки; до УНРади прийшли нові люди; прийнято нову партію; Головою ВО став громадянин безпартійний, якому чужі і неznані були всі дотогочасні кризи та їхні мотиви. На сесії зроблено виразний зворот до активного зацікавлення справами в сучасній Україні. Результатом цього «нового подуву» було створення Комісії дослідів сучасної України і перше експозе Голови ВО д-ра Фіголя, яке розпочиналося заявою: наше перше й найголовніше завдання — допомога українському народові. І важливе, що це не була тільки деклярація, а початок нової дії, скерованої головно на Україну. Голова ВО, підтриманий іншими, взявся до розбудови організаційного апарату та фінансової бази. Бо тільки модернізувавши структуру можна було дістати засоби (людей, організацію, фінанси), щоб вести будь-яку політику. Тут основне завдання було — притягнути до підтримки праці ДЦ молодші генерації і ті кола серед старшого покоління, які — під впливом безконе-

них криз і браку будь-якої концепції — зневірилися і відійшли від політичного життя.

Запит: Чи це означає, що активність нового Голови ВО і нова концепція насторожили прихильників того, що Ви називаєте «статичною тенденцією»? Якщо так на Вашу думку, то як дійшло до такої опозиції і як вона діяла?

Відповідь: Безсумніву — і активність Голови ВО, і нова концепція якнайбільшого зацікавлення справами сучасної України, та заходи заангажувати ширші кола насторожили оборонців статичного напрямку. Бо вони так привикли до старих методів, так глибоко зжилися з думкою, що без них ДЦ немислимий, що їх лякала і лякає далі перспектива будь-яких змін. Щоб не допустити до усучаснення ДЦ УНР, вони ладні застосувати всякі методи. Так воно і сталося: проти прихильників динамічної тенденції застосовано тактику дискримінації — мовляв: вони відступають від самостійницьких концепцій, зраджують УНР, підмінюють її советською УРСР, підготовляють нове змінювіцтво і т. д. Очевидно не займаючися справами радянської України впродовж десятиріч, не вивчаючи проблем комуністичного табору, речники статичної тенденції не в силі відповісти на найбільш пекучі питання сьогоднішньої України. Ось вам ілюстрація: за останні два роки продісталися на Захід із України та взагалі з СРСР матеріали й документи епохального значення. Вони мають безпосередній стосунок до наших проблем у ДЦ УНР. Вони змушують провести ґрунтовну аналізу і в результаті — переоцінку багатьох наших уявлень про сучасний стан на Україні і про завдання ДЦ УНР. На жаль, мушу Вам сказати: Національна Рада за останні два з половиною роки не мала часу поцікавитися цими документами. За заслугою найвизначніших представників статичної тенденції вона присвятила головну увагу типово емігрантській боротьбі: кампанія проти ОУНз та її бюлетеня, дискримінація проти 35 авторів листа до радянських керівників, хоча ці автори майже всі — підтримували ДЦ УНР, і врешті — боротьба проти Асоціації Українців Америки, організації, яка статутом зобов'язалася підтримувати ДЦ УНР. Таких курйозів можна б навести більше.

Запит: Я маю ще один запит щодо методів, якими проведено останні зміни: чи були якісь маніпуляції?

Відповідь: У демократичній системі можна міняти владу будь-коли. І д-ра Фіголя можна було звільнити кожної днини. Але методи, які тут застосовано, невільно вживати в суспільстві з політичною культурою. І справді таких методів досі не вживав ніхто з діячів ДЦ. А проти Фіголя користувались навіть анонімними наскрізь неправдивими доносами. Заради доброго імени Української Народньої Республіки треба якнайрішучіше

протестувати проти таких методів і перед ними застеретти нашу громадськість, бо такі методи досягають тільки одне: розкладають суспільство.

З а п и т : Які прогнози, які завдання на майбутнє?

В і д п о в і д ь : Державний Центр УНР — це єдина можлива база, з якої можна політично діяти. Адже ми частина найбільшої політичної еміграції в історії України і повинні бути політично активні. Цього вимагає від нас ситуація в Україні. А ця тема вимагає серйозної політичної дискусії. Демократія — це передовсім дискусія. Змінити цей стан в УНРаді може тільки жвавіше зацікавлення нашої громадськості справами ДЦ і тим всім, що діється в УНРаді. Громадськість повинна вимагати і своєю активністю заставити тих, що нагорі, респектувати її голос.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ФРАКЦІЇ ОУНЗ ПРОФ. Д-РОМ БОГДАНОМ КОРДЮКОМ

З а п и т : До Вас звертаюся наприкінці серії інтерв'ю, призначених для висвітлення різних аспектів останніх подій в УНРаді. Найперше мене цікавить Ваше становище до закидів, висунених деякими діячами, що, мовляв, Ваша організація або й Ви хотіли зліквідувати систему УНРади й Державного Центру.

В і д п о в і д ь : Такий закид є голословний і нічим не обґрунтований. ОУНЗ увійшла до УНРади з настановою поширити та скріпити її, стреміти до того, щоб УНРада стала єдиною верховною установою всіх українських політичних сил на чужині. Щодо цього появилось багато статей різних авторів нашого середовища, були постанови Делегатських конференцій ОУНЗ. Для прикладу наведу уривок моєї статті в журналі «Український самостійник» за липень 1964: «В нашому середовищі, а зокрема в цьому журналі не один раз висловлювали думку різні автори, що існує гостра потреба одної верховної інституції, яка охоплювала б, репрезентувала б і керувала б нашим політичним життям на чужині. Ця інституція могла б мати назву УНРада. УНРада могла б бути тілом, яке практично віддзеркалювало б політичні прагнення українців по цей бік залізної завіси».

З а п и т : Але Вам закидають деякі політики, що Ви вступили на те, щоб у порозумінні з д-ром Фіголем вести окрему політику проти т. зв. більшості.

В і д п о в і д ь : На VI сесії УНРади ОУН (мельниківці) висунули д-ра Фіголя на Голову ВО УНРади, а не ОУНЗ. Тоді всі групи, в тому числі і ОУНЗ, погодились на цю кандидатуру. Ніхто з ОУНЗ не домовлявся з д-ром Фіголем щодо якоїсь «окре-

мої політики», ні перед сесією, ні в часі його діяльності як Голови ВО. З впливом часу, однаке, складалося часто так, що становища д-ра Фіголя і фракції ОУН збігалися, наприклад, в оцінці відомого «Листа 35 американських професорів», Асоціації Українців Америки, в деяких питаннях процедури поступовання.

За т. зв. «більшість» в УНРаді вважає себе блок трьох груп — УНДС, УСП, ОУН (мельниківці) — до якого примикав часто і репрезентант «менших» груп у Президії УНРади, д-р П. Кашинський. Це своєрідний блок, поскільки його партнерів не з'єднують жодні програмові спільності, а тільки негативне ставлення до ОУНз. Т. зв. більшість в УНРаді є дуже сумнівною, поскільки, наприклад, невідомо, які соціалістичні кола згуртовує проф. С. Довгаль, бо ж багато видатних українських соціалістів є поза його групою. До речі, д-р Кашинський уже не мав права брати активної участі на засіданні Президії 14. і 15. червня, як репрезентант «менших» груп, бо його мандат вигас по впливі двох років від останньої сесії УНРади.

З а п и т : А як Ви дивитесь на причини акції проти д-ра Фіголя і на процедуру димісії?

В і д п о в і д ь : Для Президента УНР в екзилі, Миколи Лівичького, д-р Фіголь став невикідним, бо М. Лівичький вважає, що має монополію на репрезентування УНР, а УНРаду трактує як свою власну установу. Д-р Фіголь не надається до ролі сліпого виконавця його забаганок. Мабуть і ОУН (мельниківці) вважала, що д-р Фіголь, як висунений нею кандидат на Голову ВО, буде виконувати її партикулярну політику. Тим часом д-р Фіголь має власну думку, яку й одверто висловив у своєму експозе на VI сесії. Він послідовно намагався проводити її в життя. У тому він знайшов зрозуміння і підтримку серед широких кіл нашої громадськості, зокрема за океаном. Це вже аж ніяк не подобалося ані М. Лівичькому, ані Я. Маковецькому, Голові УНРади й одночасно речникові ОУН.

Ви порушили справу процедури в УНРаді. Отож треба сказати, що, не зважаючи на 20-річне існування, в УНРаді взагалі немає процедури поступовання. Все, нібито, спирається на «Тимчасовому Законі», який, однаке, кожночасна більшість інтерпретує по своєму. Очевидно, це розкриває широке поле для маніпуляцій, вигравання одних проти других. Я особисто кількакратно звертав увагу на засіданнях Президії, що треба конче устійнити процедуру поступовання, як у самій Президії, так і у взаєминах між партіями. І ще одно, Голова УНРади, тобто Голова Передпарляменту, має становище «спікера» в британському парламентах, тобто він мав би спеціально дбати про процедуру, об'єктивність та справедливість поступовання. Ясно, що вели-

кою мірою це залежить від особистої і політичної культури. Хочу сказати, що з покійним інж. О. Бойдуником, який довгий час був Головою УНРади, були в нас істотні різниці поглядів, проте я його завжди цинив, як особистість і джентелмена. Мені говорили, що інж. О. Бойдуник на становищі Голови УНРади завжди дуже коректно виконував свої обов'язки і ніколи не надуживав свого становища. Мені тяжко сказати подібне про теперішнього Голову УНРади, Я. Маковецького.

З а п и т : А як Ви оцінюєте ситуацію, що виникла тепер?

В і д п о в і д ь : Після «осудження» ОУНз більшістю Президії УНРади за статті в «Бюлетені ОУНз», фракція ОУНз пішла в опозицію, бо вважала і вважає далі, що Президія УНРади не має жодного права до «осуджування» становищ організацій чи партій, які входять в УНРаду. Не зважаючи на те фракція ОУНз старалася далі давати позитивний вклад у діяльність УНРади. Але довелося ствердити, що протягом довшого часу кількаразово і грубо було порушено законність, на якій спирається вся конструкція УНРади. Тому на початку засідання Президії 14. червня фракція ОУНз склала заяву, що вважає те засідання за нелегальне. Природно, що фракція ОУНз не брала участі в голосуванні на цьому засіданні, отже і в справі звільнення від обов'язків д-ра Фіголя на становищі Голови Виконавчого Органу, а не, як подано в деяких повідомленнях, що фракція ОУНз утрималася від голосування. Коли мова про усунення д-ра Фіголя зі становища Голови Виконавчого Органу, то вважаю, що все було т. зв. більшістю згори домовлене, і фактично виконано «державний переворот» у кишеньковому форматі. Існуючий тепер стан є нелегальним.

Передумовою налагодження взаємин в УНРаді є привернення законності. Вважаю, і в тому я цілком поділяю думку п. Олекси Яворського, голови Політичної ради при Представництві ВО УНРади в Канаді, що тепер всі органи Державного Центру мають димісіювати. В проглядному часі треба скликати надзвичайну сесію УНРади, на якій повинні взяти участь з правом голосу репрезентанти тих кіл, які хоч і не входять до партій, але морально та матеріально підтримують УНРаду. Оця чергова криза в УНРаді показує наочно, що УНРада потребує конче глибоких реформ, пристосування до умов життя і дії в західньому світі, до політичної дійсності в сучасній Україні і до реального розподілу сил у світі.

(«Українські Вісті» — Ульм, серпень-вересень 1969, чч.: 34—37)

КОНФЛІКТ МІЖ ТРІЙКОЮ ДІЯЧІВ УНРади М. ЛІВИЦЬКИМ,
Я. МАКОВЕЦЬКИМ, С. ДОВГАЛЕМ
І ЖУРНАЛІСТОМ Б. ОСАДЧУКОМ

«Обурення» трійки і відповідь нашого кореспондента

Від редакції «Українських Вістей»:

По кризі в УНРаді спалахнула нова криза — тим разом між діючим апаратом УНРади і ВО, або точніше кажучи, між трьома діячами того апарату з одного боку та пресою, точніше — нашою газетою й її коресподентом від політичних справ, редактором Б. Осадчуком. Читачі можуть з нижче надрукованих матеріалів ознайомитися з цілою справою.

Ми публікуємо згідно з демократичними принципами редакції «спростування» трійки й відповідь нашого співробітника. Не займаючи ще нашого редакційного становища, хочемо з цілою рішучістю заявити, що ми однозгідні з ред. Б. Осадчуком і при тій нагоді висловлюємо йому повне довір'я та правну, політичну й людську підтримку в його боротьбі проти злосливих й агресивних наклепів. До суті справи повернемося ще в чергових числах нашого часопису. Українське громадянство буде кожно-часно інформоване про всі фази цього нового, на нашу думку в суті речі, для загальної дискусії, корисного конфлікту.

СПРОСТОВАННЯ

Високоповажаний Пане редакторе,

В числі 34-35 Вашого часопису з 17.-24. 8. 1969 року надруковано «Інтерв'ю з Президентом УНР М. Лівичьким, Головою УНРади Я. Маковецьким та Головою Виконавчого Органу УНРади С. Довгалем, що його немовбито перевів ред. Б. Осадчук.

Українське Інформаційне Бюро уповноважене повідомити, що згадані діячі Державного Центру УНР зо змістом того т. зв. «Інтерв'ю» ознайомились із Вашого часопису тільки 18. вересня 1969 року, тому просимо помістити у найближчому числі «Українських Вістей» наступне спростовання:

«Місяць тому з ред. Б. Осадчуком, на його прохання, відбулася розмова, під час якої він ставив питання, а згадані особи відповідали. Їх відповіді не були записані на магнетофоні, а ред. Б. Осадчук нотував дещо, і в друку вийшло цілковите спотворення, яке ставить згаданих діячів у невигідному світлі перед громадянством.

Ред. Б. Осадчук свого еляборату співрозмовникам не показав, а передав його до друку без узгіднення з ними, тому запитувані особи змісту цього т. зв. „Інтерв'ю” не приймають та уважають надруковане за цілковите викривлення змісту розмови.

На жаль, цього разу згадані діячі стали жертвою довір'я до ред. Б. Осадчука, з яким вони були в коректних відносинах. Він подав у цьому т. зв. „Інтерв'ю” якісь уривки розмов, надавши їм неприхильної до згаданих діячів тенденції.

На кінець треба ствердити неоднакове ставлення ред. Б. Осадчука до осіб, яким він ставив запити в тій самій справі: інж. Ф. Гаєнко, даючи відповіді листовно, тобто, сам їх складаючи, був поставлений у зовсім інше становище, як названі учасники розмови».

Мюнхен, дня 19. 9. 1969.

Українське Інформаційне Бюро

МОЯ ВІДПОВІДЬ: БЕЗПІДСТАВНІ ПРЕТЕНСІЇ

1. «Спростовання» Українського Інформаційного Бюро є ніяким спростованням, а тільки тактичним маневром, характерним для тоталітарних, антидемократичних метод боротьби зі свободою преси та незалежними журналістами.

2. Не будучи прихильником блискучої пам'яті, а тільки фактів і документації, я ще раз точно перевіряв текст опублікованих інтерв'ю з записом розмов і заявляю читачам, що твердження пп. Лівницького, Маковецького і Довгала фальшиві. Всі опубліковані погляди були тими особами висловлені, дослівно записані і детально та вірно надруковані, без ніяких скорочень, змін, чи тенденційних перекирочень. Ціла фразеологія, включно з будовою речень, — відтворена згідно з оригіналом розмов.

3. Закид про відсутність узгіднення тексту — дивовижний. Згадані діячі не ознайомлені з практикою інтерв'ю. Тільки у тоталітарно-поліційних режимах журналісти з власної ініціативи узгіднюють текст з інформаторами, щоб не стати жертвою насильства. У демократичному світі таке узгіднення практикується тільки у випадках коли інтерв'ювані особи того бажають. Само собою зрозуміло, що підписаний завжди цього дотримується. Але ні п. Лівницький, ні п. Маковецький, ані п. Довгаль такого бажання не висловили.

4. Агресивна і повна інсинуацій оцінка процедури інтерв'ю є порушенням елементарних норм у взаєминах з пресою. Вона являється актом дискримінації супроти об'єктивно і сумлінно

виконаної журналістичної функції у службі безстороннього інформування громадянства, а тим самим грубим порушенням професійних інтересів підписаного. У своїй вульгарності вона майже без прецеденсу. Підписаному тільки раз довелося зустрітись з помовленням у нібито несолідному підході до об'єкту інтерв'ю. Це було у 1952 році з тодішнім амбасадором, а теперішнім міністром закордонних справ Радянського Союзу, Громиком. Після розмови на берлінському аеродромі він наказав своїм підручним заявити, що інтерв'ю, надруковане в американській газеті «Ді Нос Цайтунг» перекручено і спотворено, що воно не було узгоджене і записане на плівку магнетофону.

5. Дальша інсинуація, це твердження, мовляв, журналіст хотів поставити «згаданих діячів у невігідному світлі перед громадянством». Цього ні один із них поважно не може твердити й нічого подібного не виходить із запитів. Якщо громадянство прийшло до таких міркувань, то це справа політичного розуму й сформулювань на поставлені запити. Журналісти не покликані до того, щоб нездарні або згодом — себто по невчасі — як невігідно чи помилково оцінені відповіді виправляти. Це справа політичного формату, тактичної зручності й відповідального орудування словом.

6. Закид щодо листовного шляху інтерв'ю з п. Гаенко безглуздий. Такий шлях був через поїздку п. Гаенка до Італії необхідний. З усіма іншими особами інтерв'ю були проведені однаковим способом, себто письмовим записом у безпосередній розмові.

7. Не зважаючи на образливий, у взаєминах з пресою неможливий тон заяви Українського Інформаційного Бюро, — на який доведеться відповісти у суто полемічній формі пізніше, — пп. Лівницький, Маковецький і Довгаль можуть опублікувати нормальне спростовання, якщо у них є протокол з розмов, бо нотаток вони у моїй присутності не робили, — й доказати, що вони нібито сказали, а чого нібито не сказали. В іншому випадку їхнє «спростовання» останеться тим, чим воно у даний момент є: наклепом, викрутом і інсинуацією.

Богдан Осадчук

(«Українські Вісті» — Ульм, 19 жовтня 1969, ч.: 40—41)

Михайло Добрянський

Становище в Державному Центрі в екзилі й актуальні завдання

Лист Президента М. Лівницького і Голови УНРади Я. Маковецького до Голови ВО д-ра А. Фіголя, який довів до незаконного усунення д-ра Фіголя на засіданні Президії УНРади 14.-15. червня 1969 р., означає крутий поворот справ у Державному Центрі до гіршого.

Бо цим листом:

1. Завертають ДЦ УНР до стану зперед 6-ї сесії УНРади (2-3 роки безпосередньо перед 6-ю сесією це найменш конструктивний період в історії УНРади);

2. Цей лист і його наслідки означають заперечення позитивних здобутків 6-ї сесії — таких як: поширення бази ДЦ, скріплення консолідації, притягнення безпартійних, активніше зацікавлення справами Рідного Краю;

3. Лист привів до поглиблення внутрішньої кризи, до загострення міжпартійної боротьби, відштовхнення безпартійних кіл, які позитивно ставилися до ДЦ УНР;

4. Лист і ряд інших потягнень — це вже тепер видно — довів до послаблення інтересу для справ в Україні (наприклад, кампанія протесту проти русифікації України припинилася).

Мотиви написання цього листа:

1. Усунути д-ра Фіголя за всяку ціну, щоб не він, безпартійний Голова ВО, проводив вибори до УНРади від громадського (безпартійного) сектора, бо тоді була б небезпека, що до УНРади від цього сектора придуть люди незалежні;

2. Поповнення УНРади безпартійними має скріпити в УНРаді «партію» п. М. Лівницького, щоб забезпечити йому президентуру і після наступної сесії, а п. Я. Маковецькому — поновне головування;

3. До сесії забезпечити за Президентом Лівіцьким монополічне господарювання в усіх органах ДЦ.

Засоби до цього (між іншим):

а) розбити УНДО, використовуючи до цього справу д-ра Федорончука; з цією метою Голова УНРади за активною підтримкою Президента відмовився здійснити законну вимогу Президії УНДО щодо відкликання д-ра Федорончука з фракції УНДО в УНРаді (який на форумі УНРади вів найзавзятішу кампанію проти Голови ВО д-ра Фіголя, коли фракція УНДО підтримувала А. Фіголя), тим самим Голова Ради і Президент в екзилі потоптали закон ДЦ;

б) розбити УРДЦ, підтримуючи Віцепрезидента М. Степаненка проти законного керівництва партії;

в) виманеврувати ОУНз з УНРади, а якщо це не вдалося, завісити її в членстві УНРади;

г) тримати в складі Президії УНРади п. Кашинського, хоч його управління давно скінчилися (бо він завжди голосує так, як бажає п. Лівіцький), впровадити до Президії п. І. Лучишина, хоч для цього немає законних підстав (п. І. Л. — член Державного Контролю), але закон знехтовано, бо п. І. Лучишина треба винагородити за його кампанію проти Голови ВО Фіголя.

Демократія — це поділ влади: кожна спроба зосередити владу в одних руках — це загроза для демократії і шлях її ліквідації. Пан М. Лівіцький — від 6-ї сесії послідовно і вперто діяв у тому напрямку, щоб усю «владу», тобто все керівництво в ДЦ УНР зосередити виключно в своїх руках. Зокрема він — поруч законного уряду (ВО УНРади) створив свій власний уряд і фактично став другим головою уряду. Він намагається монополізувати в своїх руках усі зв'язки з чужинецькими чинниками. Діючи в цьому дусі, він казав українській делегації провести його кандидатуру на голову Паризького Бльоку, що викликало серед інших делегацій негодування на українців — мовляв «і в Паризькому Бльоці масмо „старшого брата“»... Українська делегація складена з певною партійною тенденцією, знехтувала принципову вимогу: Президент УНР (навіть якщо він тільки в екзилі) не може брати такої функції як голова Паризького Бльоку, бо ці дві функції в одній особі поєднати не можна.

Ця тенденція монополізувати всі справи ДЦ УНР в одних руках п. М. Лівіцького доведе до ліквідації демократії в ДЦ — шляхом поступового усування критики й опозиції, — якщо проти цієї тенденції не буде рішучого спротиву в українському демократичному таборі.

П. М. Лівницький, застосовуючи тактику «діли і пануй», намагається від ряду літ втручатися у внутрішні справи партій, що є заступлені в УНРаді, щоб там по змові — створити собі свою групу. До цього використовується неминучі в еміграційних умовах внутріпартійні конфлікти. Президент республіки мав би своїм моральним авторитетом впливати в напрямку залагоджування конфліктів і консолідації сил, бо це один з головних обов'язків кожного голови держави. Тимчасом приклади з УНДО і УРДП показують, що екзильний Президент п. М. Лівницький діє в протилежному напрямку: не поширювати і не поглиблювати консолідацію, а її звужувати і послаблювати.

Ще гірше — в боротьбі проти інакомислячих і непокірних членів УНРади, які не хочуть підкоритися персональній владі п. М. Лівницького, він стосує засоби і методи, яких невільно вживати ніякому президентові, навіть екзильному. Ба більше: саме екзильному президентові невільно, бо його влада і гідність ґрунтуються виключно на моральних принципах. Серед цих засобів є: дезінформація суспільства, творення штучних двоподілів, громадська дискримінація льояльних діячів УНР, залякування громадської думки поголосками про змову проти УНР і т. д. Найбільш яскраво виявилися ці небезпечні методи боротьби в листі Президента М. Лівницького і Голови УНРади Я. Маковецького Голові ВО А. Фіголеві.

Страхітливе те, що такі методи внеможливають опозицію, бо тих, що мають іншу думку, намагаються морально і політично знищити в очах суспільства, приписуючи їм різні злочини, майже національну зраду. А без взаємного контролю, тобто без опозиції, демократія неможлива.

Лист обох панів і його наслідки фактично внеможливили опозицію і тепер настає період диктатури. Щоб цей процес переходу від демократії до диктатури в ДЦ УНР замаскувати, пущено в світ памфлет «УГВР проти УНР», який цілком фальшиво представив стан справ.

Українське суспільство, яке так жертвенно підтримує УНРаду вже понад 20 років, повинно знати правду про те, що діється в ДЦ. Тимчасом його постійно дезінформують; дійшло навіть до того, що Бюлетень Інформаційного Бюра став інструментом дезінформації (див. «Укр. Вісті», 6. 7. 1969, заява голови фракції УРДП п. Ф. Гаєнка).

Тому просимо: засобами Вам доступними, інформувати суспільство і вести серед нього освідомчу акцію про справи ДЦ УНР. Бо тільки натиск «з низів» може змусити діячів «нагорі» отямитися і припинити роботу, яка підриває авторитет ДЦ, загрожує йому нехибним занепадом.

Тільки активізація громадської думки, тобто збільшене зацікавлення широких кіл безпартійного суспільства справами УНР-а може довести до оздоровлення стосунків в органах УНР.

Невільно допустити до занепаду ДЦ УНР, бо він велика цінність українського народу. — УНР ідеал нашої державности, відродженої в буремні роки 1917—19, символ тягlosti української державної ідеї, виразник державницьких прагнень нашого народу. — УНР репрезентує українську демократію та ідеали української соціальної справедливости (див. конст. постанови III Універсалу Центральної Ради). — УНР зразок налаштаннн спвжиття з національними меншинами України (див. закон з січня 1918 про автономію нацменшинам). — УНР н а ш а держава, яку ми зберігаємо на чужині, як національний ідеал, щоб раз-у-раз нагадувати своїм і чужим, що УРСР — «держава» накинена українському народові ч у ж и м окупантом.

УНР — завелика справа і занадто цінна ідея, щоб наше суспільство на еміграції могло бездіяльно приглядатися — або ще гірше, не цікавитися, як сьогодні цю ідею дискредитують і зневажають. УНР — «республіка», тобто справа громадська; то й громада, вся громадськість повинна брати в ній активну участь. Не можна допустити до того, що справи ДЦ вирішує мала жменька людей у Мюнхені, на закритих засіданнях при Дахауерштра-се, виключивши всякий громадський контроль. Не можна миритися з тим, що жменька людей, опанована манією судити інакомислячих, перетворила УНР-аду в трибунал, який тільки судить і судить, до речі несправедливо і тим самим дискримінує чесних громадян УНР. Найновіший об'єкт цієї дискримінації (та її жертва) — д-р А. Фіголь, який під час 6-ї сесії з ідейним запалом прийшов до ВО і міг дуже допомогти ДЦ своїми організаційними здібностями і громадським досвідом. Але вже в перших тижнях після сесії почали йому перешкоджати й утруднювати його працю, а найактивнішим у цьому був . . . Президент!

Проти всіх цих методів, шкідливих і небезпечних, проти звичаїв, які не розрізняють між правдою і наклепом, мусить протестувати українська громадськість. Д-р А. Фіголь, після його усунення безпрецедентними методами, дістав багато висловів довір'я, було висловлено багато слухних протестів на адресу Президента і Голови УНР-ади. Але не можна обмежитися одними протестами. Треба вимагати, щоб УНР-ада — згідно з позиціями 6-ї сесії була базою якнайширшої консолідації, та базою притягнення безпартійних до співкерівництва.

Треба вимагати привернення законности в УНР-аді. Передовсім Президія УНР-ади мала б перестати бути тим тереном, на якому випадкова «більшість» судить і дискримінує. Потім — ні

Президія, ні Президент, ні сторонні фракції не сміють втручатися у внутрішні справи партій. Президія і Президент зобов'язані визнавати легальний провід УРДП; виконати законну вимогу УНДО щодо змін у складі його фракції в УНРаді. Якщо б вони і далі продовжували теперішню практику випадкової більшості, це мусило б знищити парламентарний характер УНРади. А саме це є сенс її існування, що УНРада Перед-п а р л я м е н т УНР!

Президент М. Лівидський переступив повноважень, схвалени йому на 6-й сесії. Бо надужив їх для дій, невластивих високому урядові Президента УНР; ба більше — цілковито суперечних цьому урядові. Бо замість консолідувати він попровадив політику партикулярно-партійну. Замість поширювати базу ДЦ, він її звужує. Замість підтримати активно Голову ВО, він його повалив, відштовхуючи безпартійні кола від ДЦ УНР. Замість бути речником національної єдності, до чого зобов'язує уряд Президента, він проповідує і практикує двоподіл. Треба вимагати: Президія УНРади повинна скасувати ці повноваження. На це вона має право, дане їй 6-ю сесією.

Треба просити громадян, що займають пости в Представництвах і часто працюють у важких і дуже несприятливих умовах: залишитися на постах, не ризикувати, продовжувати працю, вони діячі на місцях несуть головну відповідальність перед місцевим суспільством. Вони мусять вимагати від центру, щоб рахувався з голосом «низів»... А широкі кола нашого суспільства вимагають, щоб УНРада була чинником консолідації, громадського миру; щоб була тереном мобілізації всіх політичних і громадських сил на допомогу Батьківщині!

Широкі кола безпартійного суспільства, громадські організації, Товариства сприяння УНРаді — всі ті, що фінансово підтримують ДЦ УНР — мають не тільки право, але й обов'язок: вимагати оздоровлення стосунків в органах ДЦ. Вони повинні вимагати, щоб Президент Лівидський був справді Президентом, щоб пан Маковецький був справді Головою Передпарляменту, а не партійним виконавцем; щоб вони обидва стояли на сторожі закону, в обороні правопорядку; щоб консолідували наше суспільство і скеровували його зацікавлення та увагу на справи в Україні і на сучасні потреби українського народу. — Отож хай фінансова підтримка широких кіл буде політичним актом-вимогою, тобто хай вони пов'яжуть підтримку з приверненням законності і правопорядку в органах Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі.

(«Українське життя» — Чикаго, 28. IX. 1969)

ВІД ВИДАВНИЦТВА

Ціна Збірника «Документи і матеріали...»

2,— дол. (два)

або їх рівновартість в іншій валюті.

Замовлення скеровувати на адресу:

M. DOBRIANSKYJ

8 München 13

Rankestraße 1a/I.

West Germany

Грошові посилки — на адресу:

BAYERISCHE VEREINSBANK

8 München 27

Zweigstelle Herkomerplatz

Konto Nr. 14 13 42

(M. Dobrianskyj)

Ціна Збірника, при його низькому накладі, навіть після повної розпродажі не покриє фактичних коштів видання. Тому Видавничий Комітет звертається із закликом до громадян, які ладні змагатися за правопорядок в українському політичному житті, — складати добровільні датки на покриття коштів.

Датки надсилати на адресу банку, як вище подано. Всі добровільні датки на ту ціль будуть публічно проголошені, за винятком застережених.

Видавничий Комітет

З М І С Т

Від редактора	5
Тимчасовий Закон про реорганізацію Українського Державного Центру	9
Проект регуляміну виборів громадського сектора Української Національної Ради	23
Проголошення УНДО	29
Становище фракції ОУНз	32
Інформаційне повідомлення голови та заступників голови УРДП	34
Примітка голови фракції УРДП	37
Від голови УРДП — з приводу «в'яснення» голови УНРади	38
Заява голови УРДП та голови фракції УРДП в УНРаді	41
<i>Атанас Фіголь: У справі листа президента М. Лівницького «Інформаційні записки» :</i>	
ч. 1. — в справі: листа президента УНР в екзилі Миколи Лівницького до голови ВО А. Фіголя	48
ч. 2. — в справі: незаконна ситуація в УНРаді — «екс-лекс»	50
ч. 3. — в справі: спростування невірних інформацій в пресі	54
ч. 4. — в справі: виборний (громадський) сектор УНРади	55
ч. 5. — в справі: згори запланована акція для «висловлення недовіря» голові ВО А. Фіголеві	58
ч. 6. — в справі: Асоціація Українців Америки — АУА — в трактуванні органами ДЦ УНР	61
ч. 7. — в справі: методи політичної боротьби стосовані в акції «в'явлення недовіря» голові ВО	65
ч. 8. — в справі: відповідь на листа президента М. Лівницького до голови ВО А. Фіголя	70
ч. 9. — в справі: ширення дезінформацій довкола подій в УНРаді	78

<i>Богдан Осадчук: Українські діячі — про кризу в Державному Центрі</i>	83
Інтерв'ю з —	
президентом п. Миколою Лівіцьким	84
головою УНРади п. д-ром Я. Маковецьким	85
наступником д-ра Фіголя, інж. С. Довгалем	87
головою фракції УРДП інж. Ф. Гаенком	89
головою ВО УНРади д-ром А. Фіголем	91
головою фракції УНДО д-ром Л. Макарушкою	93
членом президії УНРади від УНДО М. Добрянським	96
головою фракції ОУНз проф. д-ром Б. Кордюком	99
Конфлікт між трійкою діячів УНРади М. Лівіцьким, Я. Маковецьким, С. Довгалем і журналістом Б. Осадчуком	102
<i>Михайло Добрянський: Становище в Державному Центрі в екзилі й актуальні завдання</i>	105
Від видавництва	110
Зміст	111

